OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2009:4

Todisteiden luovuttaminen rikosasioissa EU:n jäsenvaltioiden välillä

oikeusministeriö
justitieministeriet

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2009:4

Todisteiden luovuttaminen rikosasioissa EU:n jäsenvaltioiden välillä

OIKEUSMINISTERIÖ

ISSN 0356-9470

ISBN 978-952-466-847-7 (nid.)
ISBN 978-952-466-848-4 (PDF)

Oikeusministeriö
Helsinki 2009

Edita Prima Oy

KUVAILULEHTI

O I K E U S M I N I S T E R I Ö

Julkaisun päivämäärä
16.3.2009

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja Katariina Jahkola	Julkaisun laji Työryhmämietintö Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä 15.9.2008

Julkaisun nimi
Todisteiden luovuttaminen rikosasioissa EU:n jäsenvaltioiden välillä

Julkaisun osat
Esityksen pääasiallinen sisältö, yleisperustelut, yksityiskohtaiset perustelut, lakiehdotus

Tiivistelmä

Työtyhmän tehtävänä oli laatia ehdotus eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten koskevan neuvoston puitepäätöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla pantaisiin täytäntöön eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräystä koskeva puitepäätös. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi puitepäätöksen 18 päivänä joulukuuta 2008.

Puitepäätös on osa vastavuoroisen tunnustamisen toimenpideohjelmaa, johon EU:n jäsenvaltiot ovat rikosoikeudellisessa yhteistyössä sitoutuneet. Puitepäätös velvoittaa jäsenvaltion panemaan täytäntöön toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman määräyksen hankkia rikosasiassa todisteeksi tarvittava asiakirja, esine tai tieto.

Työryhmä ehdottaa, että puitepäätös pantaisiin täytäntöön säätämällä niin sanottu sekamuotoinen täytäntöönpanolaki. Laki sisältäisi blankettimuotoisen täytäntöönpanosäännöksen lisäksi puitepäätöstä asiasisältöisesti täsmentäviä säännöksiä muun ohella toimivaltaisista viranomaisista, todisteiden luovuttamismääräysten täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä, kieltäytymisperusteista sekä oikeussuojakeinoista. Lisäksi pakkokeinolain säännöstä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta tehtävän takavarikkoasian saattamisesta tuomioistuimeen ehdotetaan tarkistettavaksi puitepäätöksessä tarkoitettuja tilanteita silmällä pitäen.

Työryhmän mietintöön on liitetty sisäasiainministeriön ja keskusrikospoliisin eriävä mielipide.

Avainsanat: (asiasanat)
puitepäätös, kansainvälinen rikosprosessioikeus

Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)
OM 15/41/2008, OM036:00/2008, 12/481/2005

Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2009:4		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-847-7 (nid.) 978-952-466-848-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä 88	Kieli suomi	Hinta 20,00 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum
16.3.2009

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Ordförande Katariina Jahkola	Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande Uppdragsgivare Justitieministeriet Datum då organet tillsattes 15.9.2008

Publikation (även den finska titeln)
Bevisinhämtning i brottmål mellan EU-medlemsstaterna (Todisteiden luovuttaminen rikosasioissa EU:n jäsenvaltioissa)

Publikationens delar
Propositionens huvudsakliga innehåll, allmän motivering, detaljmotivering, lagförslag

Referat

Arbetsgruppen hade i uppgift att utarbeta ett förslag till lagstiftning om genomförande av rådets rambeslut om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden.

I propositionen föreslås att det ska stiftas en lag genom vilken rambeslutet om en europeisk bevisinhämtningsorder genomförs. Europeiska unionens råd antog rambeslutet den 18 december 2008.

Rambeslutet utgör ett led i det åtgärdsprogram för ömsesidigt erkännande som EU-medlemsstaterna har förbundit sig till inom det straffrättsliga samarbetet. Rambeslutet ålägger en medlemsstat att verkställa en av rättsliga myndigheter i en annan medlemsstat utfärdad order om att inhämta handlingar, föremål eller uppgifter som behövs som bevis i brottmål.

Arbetsgruppen föreslår att rambeslutet ska genomföras genom en s.k. blandad genomförandelag. I lagen föreslås förutom genomförandebestämmelsen i blankettform bestämmelser som preciserar innehållet i rambeslutet i lag och gäller bl.a. behöriga myndigheter, förfarande för verkställighet av bevisinhämtningsorder, grunder för vägran och rättsmedel. Dessutom föreslås att den bestämmelse i tvångsmedelslagen som gäller förande till domstol av beslagsärenden med anledning av att en främmande stat har begärt rättshjälp ska ändras med tanke på de fall som avses i rambeslutet.

Till arbetsgruppens betänkande har fogats inrikesministeriets och centralkriminalpolisens avvikande mening.

Nyckelord
rambeslut, internationell straffprocessrätt

Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer)
JM 15/41/2008, JM036:00/2008, 12/481/2005

Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2009:4		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-847-7 (häft.) 978-952-466-848-4 (PDF)
Sidoantal 88	Språk finska	Pris 20,00 €	Sekretessgrad Offentligt
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 15 päivänä syyskuuta 2008 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella ehdotus eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten koskevan neuvoston puitepäätöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkola oikeusministeriön lainvalmisteluosastolta ja työryhmän jäseninä lainsäädäntöneuvos Sanna Mikkola oikeusministeriön lainvalmisteluosastolta, poliisiylitarkastaja Marja Kartila (varajäsen poliisiylitarkastaja Robin Lardot) sisäasianministeriöstä, valtionsyyttäjä Maarit Loimukoski (varajäsen ylitarkastaja Tuuli Eerolainen) valtakunnansyyttäjänvirastosta, rikostarkastaja Taina Neira (varajäsen rikostarkastaja Anssi Kangas) keskusrikospoliisista, käräjätuomari Jaana Helander (varajäsen käräjätuomari Kari Lappi) Helsingin käräjäoikeudesta ja asianajaja Jouko Pelkonen Suomen Asianajajaliitosta.

Puitepäätös on osa vastavuoroisen tunnustamisen toimenpideohjelmaa, johon EU:n jäsenvaltiot ovat rikosoikeudellisessa yhteistyössä sitoutuneet. Puitepäätös velvoittaa jäsenvaltion panemaan täytäntöön toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman määräyksen hankkia rikosasiassa todisteeksi tarvittava asiakirja, esine tai tieto.

Työryhmä ehdottaa, että puitepäätös pantaisiin täytäntöön säätämällä niin sanottu sekamuotoinen täytäntöönpanolaki. Laki sisältäisi blankettimuotoisen täytäntöönpanosäännöksen, jolla puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset säädettäisiin Suomessa lakina noudatettaviksi. Lisäksi laissa olisi puitepäätöksen asiasisältöä täsmentäviä säännöksiä muun ohella toimivaltaisista viranomaisista, todisteiden luovuttamismääräysten täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä, kieltäytymisperusteista sekä oikeussuojakeinoista. Myös pakkokeinolain säännöstä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta tehtävän takavarikkoasian saattamisesta tuomioistuimen käsiteltäväksi ehdotetaan tarkistettavaksi puitepäätöksessä tarkoitettuja tilanteita silmällä pitäen. Mietintöön on liitetty sisäasiainministeriön ja keskusrikospoliisin eriävä mielipide.

Työryhmä on työnsä aikana kuullut Tullihallitusta sekä rajavartiolaitosta.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 16 päivänä maaliskuuta 2009

Katariina Jahkola

Sanna Mikkola

Marja Kartila

Maarit Loimukoski

Taina Neira

Jaana Helander

Jouko Pelkonen

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 13

YLEISPERUSTELUT 15
1. Johdanto 15
2. Nykytila 16
2.1. Suomen lainsäädäntö 16
2.2. Kansainväliset velvoitteet 17
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset 18
4. Esityksen vaikutukset 20
5. Asian valmistelu 21
6. Riippuvuus muista esityksistä 22

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 23
1. Puitepäätöksen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön 23
2. Puitepäätöksen nojalla tehtävät ilmoitukset 53
3. Lakiehdotusten perustelut 54
3.1. Laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta 54
3.2. Laki pakkokeinolain muuttamisesta 65
4. Voimaantulo 66
5. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys 66

LAKIEHDOTUKSET 67

LAGFÖRSLAG 75

ERIÄVÄ MIELIPIDE 83

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla pantaisiin täytäntöön eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehty puitepäätös. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi puitepäätöksen 18 päivänä joulukuuta 2008.

Puitepäätöksen täytäntöönpanossa sovellettaisiin valtiosopimusten voimaansaattamisessa käytettyä tekniikkaa siten, että ehdotettu laki olisi valtiosopimusten niin sanottujen sekamuotoisten voimaansaattamislakien kaltainen täytäntöönpanolaki. Tällaisessa täytäntöönpanotavassa blankettimuotoisella täytäntöönpanosäännöksellä säädetään puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset Suomessa lakina noudatettaviksi. Täytäntöönpanolakiin otettaisiin lisäksi eräitä puitepäätöstä täsmentäviä asiasisältöisiä säännöksiä. Ne koskisivat lähinnä menettelyä ja toimivaltaisia viranomaisia sekä täytäntöönpanosta kieltäytymistä ja oikeussuojakeinoja.

Puitepäätöksen mukaan jäsenvaltion on tunnustettava ja pantava alueellaan täytäntöön toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys. Puitepäätöksessä tarkoitettuja todisteita ovat esine- ja asiakirjatodisteet sekä muu täytäntöönpanovaltiossa olemassa oleva, todisteeksi tarvittava tieto. Niin sanotut reaaliajassa hankittavat todisteet, kuten telekuuntelu, ja tietyin poikkeuksin myös henkilötodistelu on suljettu puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Puitepäätös velvoittaa jäsenvaltion panemaan täytäntöön toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman todisteiden luovuttamismääräyksen, jollei tapaukseen voida soveltaa jotakin puitepäätöksessä lueteltua kieltäytymisperustetta. Jäsenvaltion mahdollisuus kieltäytyä oikeusapuyhteistyöstä on rajoitetumpaa kuin nykyisin.

Esityksen mukaan toisessa jäsenvaltiossa tehty todisteiden luovuttamismääräys pantaisiin pääsääntöisesti täytäntöön Suomen lain mukaista menettelyä noudattaen. Erona kansalliseen todisteiden hankkimismenettelyyn olisi erityisesti se, että Suomesta lähtevän määräyksen antaisi aina syyttäjä, eikä poliisi tai muu kansallisesti toimivaltainen esitutkintaviranomainen. Suomeen tulevien määräysten täytäntöönpanosta vastaavia syyttäjäviranomaisia olisivat Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksien tuomiopiireissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Myös keskusrikospoliisi sekä tulli- ja rajavartiolaitos vastaisivat Suomeen lähetettyjen todisteiden luovuttamismääräysten

täytäntöönpanosta, jos määräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta vastaavassa kansallisessa tapauksessa kuuluisi mainituille viranomaisille.

Puitepäätöksen johdosta ehdotettavien muutosten johdosta esityksessä ehdotetaan myös tarkistettavaksi pakkokeinolain säännöstä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta tehtävän takavarikkopäätöksen saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi. Päätöksenteko takavarikkoasioissa keskitettäisiin Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksille.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 19 päivänä tammikuuta 2011.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Esitys sisältää ehdotuksen eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn neuvoston puitepäätöksen (2008/978/YOS, jäljempänä puitepäätös) kansallisesta täytäntöönpanosta. Puitepäätös hyväksyttiin Euroopan unionin neuvostossa 18 päivänä joulukuuta 2008.

Puitepäätös on osa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. Yhteistyö perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEU) VI osaston määräyksiin. SEU:n 34 artiklan mukaan neuvosto voi tehdä puitepäätöksiä jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä. Puitepäätökset velvoittavat saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät kansallisten viranomaisten harkittavaksi muodon ja keinot. Puitepäätöksestä ei seuraa välitöntä oikeusvaikutusta ja se pannaan täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä.

Aloitteen puitepäätökseksi on tehnyt komissio (EUVL C 103, 29.4.2004, s.452). Puitepäätös perustuu myös Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmiin, joiden mukaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen tulisi olla unionin oikeudellisen yhteistyön kulmakivi sekä siviili- että rikosoikeudellisissa asioissa. Neuvosto hyväksyi 29 päivänä marraskuuta 2000 Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti toimenpideohjelman rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen täytäntöön panemiseksi. Ohjelman kohdissa 5 ja 6 mainitaan todisteiden hankintaan liittyvien päätösten vastavuoroinen tunnustaminen. Haagissa 4 ja 5 päivänä joulukuuta 2004 kokoontunut Eurooppa-neuvosto hyväksyi ohjelman vapauden, turvallisuuden ja oikeuden lujittamisesta Euroopan unionissa. Ohjelman 3.3.1. kohdassa mainitaan eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen käyttöönotto tärkeänä osana vastavuoroisen tunnustamisen kokonaisvaltaista toimenpideohjelmaa.

Esityksessä ehdotetaan, että puitepäätös pantaisiin täytäntöön säätämällä laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn neuvoston puitepäätöksen kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta (jäljempänä täytäntöönpanolaki). Täytäntöönpanotapa vastaisi valtiosopimusten ja eräiden muiden puitepäätösten voimaansaattamisessa käytettyä sekamuotoista voimaansaattamislakia. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 18/2003 vp katsonut, että puitepäätös on täytäntöönpanon näkökulmasta kansainvälinen velvoite, jonka täytäntöönpanoa merkitsevän lakiehdotuksen käsittelyjärjestys määräytyy perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan PeVL 50/2006 vp ja PeVL 23/2007 vp hyväksynyt tietyin reunaehdoin tällaisen täytäntöönpanotekniikan pantaessa täytäntöön neuvoston puitepäätös vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta taloudellisiin seuraamuksiin (jäljempänä sakkopuitepäätös) sekä neuvoston puitepäätös vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin (jäljempänä konfiskaatiopuitepäätös).

Tässä esityksessä tarkoitettu puitepäätös on siinä määrin yksityiskohtainen ja tarkka, että tarvittavan täydentävän sääntelyn tarve on vähäinen. Puitepäätöksen voidaan myös muutoin katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat edellytykset puitepäätöksen täytäntöönpanolle sekamuotoisella täytäntöönpanolailla.

2. Nykytila

2.1. Suomen lainsäädäntö

Kansainvälinen rikosoikeusapu on rikosasian käsittelyyn liittyvää yhteistyötä eri valtioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Yhteistyö käsittää pyyntöjä haasteiden ja kutsujen tiedoksi antamiseksi, asianosaisten tai todistajien kuulustelemiseksi sekä muiden todisteiden tai rikosrekisteritietojen hankkimiseksi vieraasta valtiosta rikostutkintaa tai –oikeudenkäyntiä varten.

Yleiset säännökset kansainvälisestä rikosoikeusavusta sisältyvät kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun lakiin (4/1994, jäljempänä oikeusapulaki). Oikeusapulaki on kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva yhtenäinen säännöstö, jonka perusteella Suomen viranomaiset voivat antaa ja pyytää oikeusapua. Lain periaatteena on, että Suomen viranomaiset voivat suoraan lain nojalla antaa vieraan valtion viranomaisille oikeusapua siitä riippumatta, onko Suomen ja oikeusapua pyytäneen valtion välillä voimassa valtiosopimusta. Oikeusavun antamisen edellytyksenä ei ole myöskään se, että pyynnön esittänyt valtio muutoin antaisi vastaavaa oikeusapua Suomelle, joskin pyynnön täyttämisestä voidaan harkinnanvaraisesti kieltäytyä puuttuvan vastavuoroisuuden perusteella.

Vaikka oikeusapulaki on oikeusapua koskeva yhtenäinen säännöstö, Suomen kansainväliset velvoitteet muita valtioita kohtaan oikeusapua annettaessa sekä Suomen oikeudet saada oikeusapua toisilta valtioita määräytyvät kansainvälisten sopimusten nojalla. Oikeusapulain suhteesta kansainvälisiin sopimuksiin säädetään lain 30 §:ssä, jonka mukaan lain säännösten estämättä kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty. Oikeusapulakia ja kansainvälisiä sopimuksia sovelletaan siten rinnakkain toistensa kanssa.

Oikeusapulain 1 §:n mukaan kansainväliseen oikeusapuun kuuluu muun ohella asiakirjojen sekä muiden todisteiden ja selvitysten hankkiminen ja toimittaminen rikosasian käsittelyä varten sekä pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Myös muu rikosasian käsittelyä varten tarvittava oikeusapu kuuluu lain soveltamisalaan. Lain lähtökohtana on se, että oikeusapupyynnöt täytetään Suomen lainsäädännön mukaisesti. Pyynnön toimeenpanossa on kuitenkin lain 11 §:n mukaan noudatettava pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisena.

Oikeusapulaki mahdollistaa oikeusavun antamisen riippumatta siitä, onko pyynnön perusteena oleva rikos rangaistava Suomen lainsäädännön mukaan. Poikkeuksena ovat

tilanteet, joissa pyynnön täyttäminen edellyttää pakkokeinolaissa (450/1987) tarkoitetun pakkokeinon käyttämistä. Tällöin pyynnön täytäntöönpanon edellytyksenä on, että pyynnön perusteena oleva teko vastaavissa olosuhteissa tehtynä olisi rangaistava myös Suomen lainsäädännön mukaan (oikeusapulain 15 §:n 1 momentti). Pakkokeinon käyttämisen edellytyksiin ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn muutoinkin sovelletaan pakkokeinolain säännöksiä (oikeusapulain 23 §:n 3 momentti).

Yhteydenpitojärjestyksen osalta oikeusapulain 4 §:ssä säädetään, että vieraan valtion tekemä oikeusapupyyntö tehdään suoraan sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Pyyntö voidaan tehdä myös oikeusministeriölle. Kun kyse on oikeusavun pyytämisestä vieraalta valtiolta, oikeusapupyynnön voivat oikeusapulain 5 §:n 1 momentin mukaan tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäjä- ja esitutkintaviranomainen.

2.2. Kansainväliset velvoitteet

Rikosasioiden käsittelyyn liittyvä oikeusapu EU:n jäsenvaltioiden välillä perustuu pääasiassa vuonna 1959 tehtyyn keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen (SopS 30/1981, jäljempänä vuoden 1959 sopimus) ja keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen vuodelta 2000 (SopS 88/2005, jäljempänä vuoden 2000 sopimus) sekä siihen vuonna 2001 liitettyyn pöytäkirjaan (SopS 44/2005). Vuoden 2000 sopimus ja sen pöytäkirja täydentävät vuoden 1959 sopimusta sekä sen vuonna 1978 tehtyä lisäpöytäkirjaa (SopS 14/1985).

Oikeusapulain säätämisen yhteydessä Suomi antoi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 24 artiklaan liittyvän selityksen toimivaltaisista oikeusviranomaisista. Selityksen mukaan sopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia Suomessa ovat oikeusministeri, käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset sekä rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisina esitutkintalain (449/1987) nojalla.

Yhteydenpidon osalta oikeusapuyhteistyö EU:n jäsenvaltioiden välillä perustuu vuoden 2000 sopimuksen 6 artiklan mukaan suoriin yhteyksiin toimivaltaisten viranomaisten välillä. Pyynnöt voidaan toimittaa keskusviranomaisena toimivan oikeusministeriön kautta vain poikkeustapauksissa.

Kansainvälistä rikosoikeusapua koskevia määräyksiä sisältyy myös muihin sopimuksiin, kuten Euroopan neuvoston rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevaan yleissopimukseen (SopS 53/1994) ja Yhdistyneiden kansakuntien huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden vastaiseen yleissopimukseen (SopS 44/2004) sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukseen (SopS 18/2005).

EU:n jäsenvaltioiden välisissä suhteissa kansainvälistä rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat sopimukset on sovittu korvattaviksi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle perustuvilla instrumenteilla. Niistä ensimmäinen on vuonna 2002 hyväksytty puite-

päätös eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä. Se on Suomessa säädetty voimaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetulla lailla (1286/2003), jäljempänä EU-luovuttamislaki, joka tuli voimaan vuoden 2004 alussa. Sen jälkeen on tehty neuvoston puitepäätös omaisuuden ja todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa. Puitepäätös on Suomessa pantu täytäntöön omaisuuden ja todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetulla lailla (540/2005, jäljempänä jäädyttämislaki), joka tuli voimaan elokuussa 2005. EU:ssa on myös hyväksytty aikaisemmin mainitut sakko- ja konfiskaatiopuitepäätökset. Sakkopuitepäätös on Suomessa saatettu voimaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta taloudellisiin seuraamuksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetulla lailla 231/2007. Konfiskaatiopuitepäätös on Suomessa pantu täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetulla lailla 222/2008 (jäljempänä konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanolaki).

EU:ssa on valmisteltu myös puitepäätöksiä vankeusrangaistusten ja muiden vapaudenmenetyksen käsittävien toimenpiteiden sekä ehdollisten ja vaihtoehtoisten seuraamusten sekä matkustuskieltopäätösten ja muiden valvontatoimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jotka myös pohjautuvat vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle. Niitä ei ole vielä pantu jäsenvaltioissa täytäntöön.

Oikeudellisessa yhteistyössä vastavuoroisen tunnustamisen lähtökohtana on, että toisen jäsenvaltion toimivaltaisen oikeusviranomaisen päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tutkimatta päätöksen antamisen edellytyksiä. Täytäntöönpanosta kieltäytyminen on sallittua hyvin rajoitetusti. Toimiakseen vastavuoroisen tunnustamisen periaate edellyttää, että jäsenvaltiot luottavat toistensa oikeusjärjestelmiin. Siksi tärkeää on, että kaikissa jäsenvaltioissa noudatetaan kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista johtuvia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vähimmäisvaatimuksia.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että puitepäätös pantaisiin kansallisesti täytäntöön. Täytäntöönpanossa sovellettaisiin sakko- ja konfiskaatiopuitepäätösten täytäntöönpanossa käytettyä tekniikkaa siten, että ehdotettu täytäntöönpanolaki muistuttaisi valtiosopimusten niin sanottuja sekamuotoisia voimaansaattamislakeja (ks. HE 146/2006 vp ja HE 47/2007 vp). Tällaisessa täytäntöönpanotavassa kansallisella täytäntöönpanolailla säädetään puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset Suomessa lakina noudatettaviksi. Täytäntöönpanolain asiasisältöiset säännökset olisivat lähinnä toimivaltaisia viranomaisia ja menettelyä koskevia tarkentavia säännöksiä.

Puitepäätöksessä tarkoitettu yhteistyö on voimassa olevien oikeusapuinstrumenttien mukaan mahdollista EU:n jäsenvaltioiden välillä jo nykyisin. Puitepäätöksellä tavoiteltava lisäarvo perustuu lähinnä siihen, että puitepäätöksessä tarkoitettu yhteistyö on voimassaolevia oikeusapusopimuksia velvoittavampaa. Puitepäätöksen lähtökohtana on,

että määräyksen antaneen jäsenvaltion pyyntö todisteen hankkimiseksi on pantava täytäntöön, jollei tapaukseen voida soveltaa jotakin puitepäätöksessä sallittua kieltäytymisperustetta. Kieltäytymisperusteet on määritelty voimassaolevia oikeusapumääräyksiä rajoitetummin. Lisäksi puitepäätöksen tarkoituksena on nopeuttaa oikeusapumenettelyä nykyisestä. Puitepäätös sisältää määräajat todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanolle.

Puitepäätöksen soveltamisala on toisaalta vuoden 1959 ja vuoden 2000 sopimuksia ja kansainvälistä rikosoikeusapulakia suppeampi. Puitepäätös kattaa jo olemassa olevat esinetodisteet ja kirjalliset todisteet. Todisteet voivat olla joko viranomaisen taikka muun henkilön tai tahon hallussa. Henkilötodistelu on pääsääntöisesti jätetty puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle, samoin telekuuntelu ja muu reaaliaikainen tiedonhankinta. Komission tarkoituksena on myöhemmin tehdä laaja-alaisempi aloite, joka kattaisi ne oikeusavun osa-alueet, jotka on jätetty puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Puitepäätöksen lähtökohtana on, että todisteiden luovuttamismääräys pannaan täytäntöön samalla tavalla kuin vastaavassa kansallisessa tapauksessa tehtäisiin. Pääsääntönä on myös, että määräyksen täytäntöönpanosta ei saa kieltäytyä sillä perusteella, että teko, johon määräys liittyy, ei ole rangaistava täytäntöönpanovaltiossa. Puitepäätöksessä toisin sanoen vastavuoroisen tunnustamisen lähtökohtien mukaisesti luovutaan niin sanotusta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta. Kaksoisrangaistavuutta on kuitenkin sallittua edellyttää, jos määräyksen täytäntöönpano edellyttää etsintää tai takavarikkoa, ja rikos, johon luovuttamismääräys liittyy, on jokin muu kuin puitepäätöksessä määritellyistä niin sanotuista listarikoksista.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomesta lähtevän todisteiden luovuttamismääräyksen voisi antaa syyttäjä tai tuomioistuin. Useimmiten määräyksen antaisi syyttäjä. Täytäntöönpanosta vastaavia syyttäjäviranomaisia olisivat EU-luovuttamis- ja jäädyttämislakia vastaavasti Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksien tuomiopiireissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Täytäntöönpanosta vastaaviksi viranomaisiksi nimettäisiin myös keskusrikospoliisi sekä tulli- ja rajavartiolaitos.

Se, että puitepäätöksessä tarkoitetuissa oikeusaputilanteissa syyttäjillä olisi oikeusavun pyytäjänä keskeisempi rooli kuin nykyisin, johtuu puitepäätöksen tarkoituksesta rajoittaa puitepäätöksen soveltamisala oikeusviranomaisten väliseen yhteistyöhön. Puitepäätös ei kata yhteistyötä poliisi-, tulli- ja rajavartioasioissa. Toisaalta Suomen järjestelmä on kansainvälisesti vertailtuna poikkeuksellinen sikäli, että Suomessa esitutkintaa pääsääntöisesti johtaa poliisi. Muissa EU:n jäsenvaltioissa sitä vastoin tutkinnanjohtajana toimii tutkintatuomari tai syyttäjä. Puitepäätöksessä sallitaan se, että jäsenvaltiot voivat erityistapauksissa nimetä oikeusviranomaiseksi myös muun kuin tuomarin, tutkintatuomarin, tuomioistuimen tai syyttäjän. Jos näin menetellään, puitepäätöksessä kuitenkin säädetään velvollisuudesta vahvistuttaa määräys jollakin mainituista oikeusviranomaisista. Jäsenvaltiot voivat vaatia vahvistusta aina, tai ainoastaan etsintää ja takavarikkoa edellyttävissä tilanteissa. Neuvotteluissa selkeä jäsenvaltioiden enemmistö ilmoitti edellyttävänsä vahvistusmenettelyä kaikissa tapauksissa.

Määräysten erillinen vahvistuttaminen syyttäjillä lisäisi menettelyn byrokraattisuutta ja monimutkaisuutta, koska aina ennen määräyksen toimittamista pitäisi varmistua siitä, vaatiiko kyseinen valtio ja missä tilanteissa vahvistamista vai ei. Erityisesti järjestelmän selkeyden säilyttämiseksi esityksessä on päädytty siihen, että Suomessa ei otettaisi käyttöön vahvistusmenettelyä, vaan edellytettäisiin, että todisteiden luovuttamismääräyksen voisi antaa vain syyttäjä tai tuomioistuin. Näin ollen poliisilla, tulli- tai rajavartiolaitoksella ei olisi toimivaltaa antaa määräystä. Se, että tuomioistuin antaisi määräyksen, olisi poikkeuksellista, ja tulisi kyseeseen lähinnä silloin, kun tuomioistuin rikosasiassa omasta aloitteestaan määräisi todisteen hankittavaksi.

Nykyistä syyttäjäkeskeisempään järjestelmään on esityksessä päädytty myös siksi, että se voisi edistää esitutkintayhteistyötä syyttäjien ja poliisin sekä muiden esitutkintaviranomaisten välillä. Jäljempänä esitetyn mukaisesti ehdotettu malli myös vastaisi eduskunnan lakivaliokunnan jäädyttämislain käsittelyn yhteydessä esittämä kantaa.

4. Esityksen vaikutukset

Puitepäätöksen soveltamisalaa vastaavien oikeusapupyyntöjen määristä EU:n jäsenvaltioiden välillä ei ole kaikilta osin saatavissa tarkkaa tilastotietoa,. Keskusrikospoliisi kirjasi vuonna 2008 oikeusapuasioita yhteensä 724, joista puitepäätöksen mukaisia asioita oli 503. Vuonna 2007 viimeksi mainittu määrä oli vastaavasti 447. Tarkkojen määrien arviointia vaikeuttaa se, että kussakin asiassa saattaa olla useita yksittäisiä pyyntöjä ja määriin sisältyy sekä Suomeen saapuvat oikeusapupyynnöt että Suomesta lähtevät oikeusapupyynnöt. Yleisesti voidaan arvioida, että ulkomailta Suomeen keskusrikospoliisille tulevien oikeusapupyyntöjen määrä on voin 300 vuodessa ja keskusrikospoliisin ulkomaille toimitettavien oikeusapupyyntöjen määrä on alle 200 vuodessa. Tullihallituksen osalta oikeusapupyyntöjen kokonaismäärä on noin 250 vuodessa. Tämä määrä sisältää sekä Suomeen saapuvat oikeusapupyynnöt että Suomesta ulkomaille toimitetut oikeusapupyynnöt. Tässäkin yhteydessä tulee arvioinnissa ottaa huomioon se, että kukin asia saattaa sisältää useita yksittäisiä pyyntöjä. Sitä, kuinka moni mainituista tapauksista kuuluisi puitepäätöksen soveltamisalaan, ei ole tarkasti arvioitavissa. Rajavartiolaitoksen käsittelemien oikeusapupyyntöjen kokonaismäärä on vähäinen. Vuonna 2008 rajavartiolaitoksen esikunta vastaanotti yhden oikeusapupyynnön. Rajavartiolaitos lähetti seitsemän oikeusapupyyntöä ulkomaille. Näistä pyynnöistä kolme lähetettiin EU:n jäsenvaltioon.

Ihmisten lisääntynyt liikkuvuus EU:n alueella lisää myös rajat ylittävää rikollisuutta. Sen seurauksena voidaan arvioida, että aikaisempaa useammin aktualisoituvat ne tilanteet, joissa rikostutkinnassa tai oikeudenkäynnissä tarvittava todiste on toisessa jäsenvaltiossa. Puitepäätöksen täytäntöönpanon voidaan arvioida edistävän tällaisten rikosten tutkintaa ja sitä kautta edistävän kiinnijäämisriskiä ja rikosoikeudellisen vastuun toteutumista EU:n alueella. Toisaalta puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluva oikeusapuyhteistyö on yksi EU:n jäsenvaltioiden välisen rikosoikeudellisen yhteistyön vakiintunut muoto jo nykyisin. Lisäksi puitepäätöksen soveltamisalan rajaukset vähentävät osaltaan puitepäätöksen käyttökelpoisuutta ainakin yksinomaisena oikeusapuinstrumenttina. Sen vuoksi voidaan arvioida, että puitepäätökseen täytäntöönpanon seurauksena oikeusapupyyntöjen määrä ei merkittävästi lisääntyisi nykyisestä. Siksi puitepäätöksen täytän-

töönpanon taloudelliset vaikutukset jäänevät vähäisiksi. Niitä voidaan arvioida aiheutuvan lähinnä oikeusapupyyntöjen tekemisestä ja niiden täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten henkilöstön kouluttamisesta soveltamaan uusia säännöksiä.

Esitys vaikuttaisi puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluvien oikeusapuasioiden osalta erityisesti syyttäjien ja poliisin sekä muiden esitutkintaviranomaisten väliseen toimivallanjakoon. Tämä johtuu siitä, että esitutkintavaiheessa todisteiden luovuttamismääräysten antaminen keskitettäisiin syyttäjille. Nykyisin puitepäätöksessä tarkoitettujen todisteiden pyytämisestä huolehtii useimmiten keskusrikospoliisi. Puitepäätös muuttaisi tehtävienjakoa myös syyttäjäorganisaatiossa todisteiden luovuttamismääräysten täytäntöönpanon osalta, koska esityksessä ehdotetaan, että määräysten täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia olisivat Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksien tuomiopiireissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Toisaalta täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia olisivat myös keskusrikospoliisi sekä tulli- ja rajavartiolaitos, jos määräyksen täytäntöönpano liittyisi rikokseen, jonka tutkinta vastaavassa kansallisessa tapauksessa kuuluisi mainituille viranomaisille.

Toimiakseen ehdotettu järjestelmä edellyttää, että syyttäjä toimii aktiivisesti jo esitutkintavaiheessa yhteistyössä poliisin tai muun rikosta tutkivan viranomaisen kanssa. Tämä edellyttää syyttäjiltä erityisiä valmiuksia ja erikoistumista kansainvälisiin oikeusapuasioihin. Uudistuksista aiheutuu tarve ohjeistaa ja kouluttaa syyttäjiä uusiin tehtäviin.

5. Asian valmistelu

Puitepäätöksen valmisteluvaiheessa valtioneuvosto on lähettänyt eduskunnalle kirjelmän U 4/2004 vp sekä lisäksi täydentäviä tietoja asian käsittelystä Euroopan unionissa. Lakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon LaVL 8/2004 vp.

Mietintöön sisältyvät ehdotukset on valmisteltu oikeusministeriön 15 päivänä syyskuuta 2008 asettamassa työryhmässä. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriön lainvalmisteluosasto, Valtakunnansyyttäjänvirasto, sisäasiainministeriö, keskusrikospoliisi, Helsingin käräjäoikeus sekä Suomen Asianajajaliitto. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotukset puitepäätöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Valmistelun aikana on kuultu Tullihallitusta ja rajavartiolaitosta. Tullihallituksen kannan mukaan ehdotetussa laissa ei tulisi muuttaa esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten välistä tehtävänjakoa. Tullihallituksen mukaan tulli-, poliisi- ja rajavartioviranomaiset tulisi nimetä määräyksen antaviksi sekä täytäntöönpanosta vastaaviksi viranomaisiksi. Lisäksi tullihallitus on katsonut, ettei lainsäädännössä tule edellyttää puitepäätöksen 11 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua vahvistusmenettelyä. Rajavartiolaitos on pitänyt tärkeänä sen selvittämistä, minkälainen toimivaltuus esitutkintaviranomaisilla olisi tarkoituksenmukaista olla puitepäätöksen osalta huomioiden erityisesti myös syyttäjän rooli esitutkinnassa.

Jäljempänä selostetun mukaisesti työryhmässä on pohdittu Tullihallituksen ja rajavartiolaitoksen esille nostamia kysymyksiä. Ehdotetuissa ratkaisuissa on otettu huomioon puitepäätöksen vaatimukset ja pyritty ratkaisuun, joka olisi mahdollisimman selkeä ja looginen myös suhteessa muihin vastavuoroista tunnustamista koskevien puitepäätösten täytäntöönpanossa valittuihin ratkaisuihin. Lisäksi ehdotetut ratkaisut ovat poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitoksen suhteen yhdenmukaisia.

Todisteiden luovuttamismääräyksen antamiseen toimivaltaisten viranomaisten osalta mietintöön on liitetty sisäasiainministeriön ja keskusrikospoliisin eriävä mielipide.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Oikeus- ja sisäasiainministeriö ovat 12 päivänä maaliskuuta 2007 asettaneet toimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain kokonaisuudistukseksi. Toimikunnan on määrä muun ohella selvittää kysymystä syyttäjän roolista esitutkinnassa ja pakkokeinoista päätettäessä sekä yhteistyöstä esitukintaviranomaisten kanssa. Toimikunnan asettamispäätöksessä huomioon otettavina seikkoina mainitaan syyttäjän rooli suullisessa ja välittömässä rikosoikeudenkäynnissä sekä EU:n vastavuoroisen tunnustamisen perustuvassa oikeusapumenettelyssä. Näin ollen myös tässä esityksessä tarkoitetun puitepäätöksen toimivaltaista viranomaista koskevilla säännöksillä on merkitystä toimikunnan työtä ajatellen. Puitepäätöksestä johtuvat vaatimukset syyttäjän roolin vahvistamisesta oikeusapumenettelyssä lisäävät tarvetta esitutkintayhteistyön tiivistämiseen syyttäjän ja esitutkintaviranomaisten välillä.

Toimikunta tarkistaa muutoinkin esitutkintaan ja pakkokeinoihin liittyvää lainsäädäntöä. Siltä osin kuin tässä esityksessä ei ehdoteta kansallisiin tapauksiin sovellettavasta lainsäädännöstä poikkeavia säännöksiä, toimikunnan ratkaisut tulevat vaikuttamaan myös puitepäätöksessä tarkoitettuun todisteiden hankkimismenettelyyn.

Tällä esityksellä ja toimikunnassa valmisteltavilla ehdotuksilla ei kuitenkaan ole sellaista välitöntä yhteyttä, joka edellyttäisi lakiehdotusten samanaikaista käsittelyä eduskunnassa tai voimaantuloa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Puitepäätöksen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

I OSASTO
EUROOPPALAINEN TODISTEIDEN LUOVUTTAMISMÄÄRÄYS
1 artikla. Eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna luovuttamismääräys täytäntöön. Artiklan 1 kohdan mukaan eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys (jäljempänä todisteiden luovuttamismääräys) on jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen antama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkiminen toisesta jäsenvaltiosta 5 artiklassa tarkoitettuja menettelyjä varten. Kohdassa 2 edellytetään, että jäsenvaltiot panevat todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja puitepäätöksen säännösten mukaisesti. Kohdan 3 mukaan puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa perustamissopimuksen 6 artiklaan sisältyviä perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita, eikä niitä koskeviin oikeusviranomaisten velvoitteisiin.

Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti voimassaoleva lainsäädäntö ja Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet jo nykyisin mahdollistavat laaja-alaisen oikeusapuyhteistyön Suomen ja muiden valtioiden välillä. Puitepäätös eroaa muista kansainvälisistä oikeusapusopimuksista siinä, että puitepäätöksessä tarkoitettu yhteistyö on velvoittavampaa kuin muihin sopimuksiin perustuva yhteistyö. Puitepäätös edellyttää, että toisessa jäsenvaltiossa tehty todisteiden luovuttamismääräys on pantava täytäntöön, jollei tapaukseen voida soveltaa jotakin 13 artiklassa mainittua kieltäytymisperustetta. Toisaalta soveltamisalaltaan puitepäätös on rajoitetumpi kuin voimassaolevat oikeusapuinstrumentit. Puitepäätös koskee vain asiakirja- ja esinetodisteita tai muuta jo olemassa olevaa todisteeksi tarvittavaa tietoa. Henkilötodistelu ja muut niin sanotut reaaliajassa hankittavat todisteet on pääsääntöisesti suljettu puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Artiklan 3 kohtaan liittyy oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin perusperiaatteisiin liittyvä kieltäytymisperuste. Eduskunnan lakivaliokunta on puitepäätösehdotusta käsitellessään lausunut, että todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta tulisi voida kieltäytyä myös sellaisten syiden perusteella, jotka liittyvät luovuttamismääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin (LaVL 8/2004 vp). EU-luovuttamislakiin on sisällytetty ehdottomana kieltäytymisperusteena muun muassa se, että voidaan perustellusti olettaa, että luovutettavaksi pyydetty henkilö joutuu ihmisoikeuksien tai perustuslaissa turvatun oikeusturvan loukkauksen kohteeksi. Myös konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanolakiin on otettu nimenomainen kieltäytymisperuste niitä tilanteita varten, joissa on perusteltua syytä epäillä, että päätökseen johtaneessa menettelyssä on loukattu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita ja että täytäntöönpano olisi kokonaisuutena arvostellen kohtuutonta. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvät kieltäytymisperusteet on lisätty lainsäädäntöön lakivaliokunnan vaatimuksesta. Toisaalta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvää kieltäytymisperustetta ei ole sisällytetty jäädyttämislakiin eikä sakkopuitepäätöksen täytäntöönpanolakiin.

Puitepäätöksen kieltäytymisperusteita koskevissa säännöksissä ei ole mainittu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin loukkaukseen perustuvaa kieltäytymisperustetta. Kuten EU-luovuttamislakia ja konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanolakia säädettäessä on katsottu, se voidaan kuitenkin tulkita sallituksi perustamissopimuksen 6 artiklan mukaisiin perusoikeuksiin tehdyn viittauksen perusteella. Lisäksi puitepäätöksen johdantoosan kappaleessa 28 todetaan, että puitepäätös ei estä jäsenvaltioita soveltamasta valtiosääntöönsä sisältyviä säännöksiä, jotka koskevat oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, yhdistymisvapautta, lehdistönvapautta ja ilmaisunvapautta muissa tiedotusvälineissä.

Luonteeltaan tässä puitepäätöksessä tarkoitettu yhteistyö vastaa jäädyttämispuitepäätöksessä tarkoitettua yhteistyötä. Siten voitaisiin ajatella, että oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvä kieltäytymisperuste ei olisi välttämätön. Lakivaliokunnan lausunnossa edellytetyn mukaan esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että täytäntöönpanolakiin otettaisiin oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeva kieltäytymisperuste.

Suomi on EU:n vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuvia rikosoikeudellisia instrumentteja koskevissa neuvotteluissa toistuvasti kiinnittänyt huomiota tarpeeseen saada aikaan yhteiset rikosprosessuaaliset vähimmäissäännöt, joiden noudattamiseen kaikki jäsenvaltiot olisivat sitoutuneet. Siten voitaisiin edistää jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta toistensa oikeusjärjestelmiä kohtaan. Toistaiseksi säännöksiä ei kuitenkaan ole saatu aikaan. Jos jäsenvaltiot pääsisivät yhteisymmärrykseen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vähimmäisvaatimuksista, vähenisi tarve säätää oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvistä kieltäytymisperusteista vastavuoroista tunnustamista koskevia puitepäätöksiä täytäntöön pantaessa.

2 artikla. Määritelmät. Artiklan a) kohdan mukaan 'määräyksen antaneella valtiolla' tarkoitetaan jäsenvaltiota, jossa todisteiden luovuttamismääräys on annettu. Kohdan b) mukaan ’täytäntöönpanovaltiolla' tarkoitetaan jäsenvaltiota, jonka alueella esineet, asiakirjat tai tiedot sijaitsevat, tai sähköisten tietojen osalta jäsenvaltiota, jossa niihin on suoraan pääsy täytäntöönpanovaltion lainsäädännön nojalla.

Kohdassa c) on määritelty määräyksen antanut viranomainen. Tämä voi olla tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä, taikka jokin muu määräyksen antaneen valtion määrittelemä oikeusviranomainen, joka erityistapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisissa menettelyissä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa rajat ylittävissä tapauksissa todisteiden hankkimista koskeva määräys. Kohdan d) mukaan 'täytäntöönpanosta vastaavalla viranomaisella' tarkoitetaan viranomaista, joka panee puitepäätöksen täytäntöön ja jolla kansallisen lainsäädännön mukaan on toimivalta tunnustaa tai panna täytäntöön eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys puitepäätöksen mukaisesti.

Kohdassa e) määritellään se, mitä puitepäätöksessä tarkoitetaan ’etsinnällä ja takavarikolla’. Määritelmä kattaa rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyvät toimenpiteet, joiden johdosta oikeushenkilöllä tai luonnollisella henkilöllä on oikeudellisen pakon uhalla velvollisuus toimittaa esineitä, asiakirjoja tai tietoja taikka osallistua niiden toimittamiseen ja jotka voidaan panna täytäntöön ilman kyseisen henkilön suostumusta ja jotka saattavat johtaa seuraamuksiin, jollei niitä noudateta.

Artiklan a) ja b) kohtien määritelmät ovat siinä määrin yksityiskohtaisia ja tarkkoja, ettei niiden täytäntöön panemiseksi ole välttämätöntä säätää erillistä asiasisältöistä lainsäädäntöä. Kohdassa b) tarkoitetut sähköiset tiedot kattavat esimerkiksi sähköisessä muodossa olevat pankkitiedot ja erilaisissa rekistereissä olevat tiedot, jotka täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle ovat saatavilla kansallisen lainsäädännön perusteella suoraan, eli ilman, että tietojen saamiseksi olisi turvauduttava oikeusapumenettelyyn.

Kohdissa c) ja d) luetelluista viranomaisista on tarpeen ottaa säännös täytäntöönpanolakiin. Suomen järjestelmä poikkeaa monen muun EU:n jäsenvaltion järjestelmässä siinä, että esitutkintaviranomaisena esitutkintalain 13 §:n mukaan toimii poliisi. Tutkinnanjohtajana toimii pääsääntöisesti pakkokeinolain 1 luvun 6 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyssä käsiteltäviä asioita lukuun ottamatta poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintaa johtaa kuitenkin virallinen syyttäjä (esitutkintalain 14 §:n 2 momentti). Suomessa esitutkintaviranomaisia ovat myös tulli- ja rajavartiolaitos tutkiessaan niiden toimialaan kuuluvia rikoksia. Esitutkintain 15 §:stä seuraa, että syyttäjillä ja poliisilla on velvollisuus toimia yhteistyössä esitutkinnan aikana. Syyttäjällä on esitutkintalain 4 §:ssä säädetyin edellytyksin myös toimivalta määrätä esitutkinta lopetettavaksi.

Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan todisteen hankkimisesta ei edellytetä tehtäväksi erillistä, muodollista päätöstä. Kun kyse on vieraasta valtiosta pyydettävästä todisteesta, pyynnön voivat oikeusapulain 5 §:n mukaan tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäjä- ja esitutkintaviranomainen. Vieraasta valtiosta Suomeen toimitettavat pyynnöt lähetetään oikeusapulain 4 §:n mukaan oikeusministeriölle tai tehdään suoraan sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Laissa ei luetella pyynnön täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia, vaan pyynnön täytäntöönpano määräytyy lähtökohtaisesti kansallisten säännösten mukaisesti. Kuitenkin kansallisesta sääntelystä poiketen niissä tapauksissa, joissa pyynnön täyttäminen edellyttää takavarikkoa, takavarikoimisesta päättäneen viranomaisen on pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n mukaan viikon kuluessa saatettava takavarikointipäätös sen paikkakunnan käräjäoikeuden vahvistettavaksi, missä takavarikointi on toimitettu.

Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti Suomi on antanut vuoden 1959 sopimuksen 24 artiklaan liittyvän selityksen toimivaltaisista oikeusviranomaisista. Selityksen mukaan sopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia Suomessa ovat oikeusministeri, käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset sekä rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisina esitutkintalain nojalla.

Oikeusapuyhteistyössä EU:n jäsenvaltioiden välillä pääsääntönä vuoden 2000 sopimuksen 6 artiklan mukaan ovat suorat yhteydet toimivaltaisten viranomaisten välillä. Pyynnöt voidaan toimittaa keskusviranomaisena toimivan oikeusministeriön kautta vain poikkeustapauksissa.

Vastavuoroista tunnustamista koskevissa puitepäätöksissä ja niiden täytäntöönpanolaeissa toimivaltaiset oikeusviranomaiset on määritelty mainittuja oikeusapusäädöksiä suppeammin. EU:n jäsenvaltioiden välillä luovuttamispyyntöjen eli pidätysmääräysten täytäntöönpanosta päättäminen on Suomessa keskitetty Helsingin, Kuopion, Oulun ja

Tampereen käräjäoikeuksille sekä täytäntöönpanoon liittyvät syyttäjäntehtävät näiden käräjäoikeuksien tuomiopiireissä toimiville kihlakunnansyyttäjille. Suomesta lähtevän pidätysmääräyksen allekirjoittaa syyttäjä. Jäädyttämislaissa päätöksenteko jäädyttämispäätöksen täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa on keskitetty edellä mainittujen käräjäoikeuksien tuomiopiireissä toimiville kihlakunnansyyttäjille. Muun muassa järjestelmän selkeyden on katsottu puoltavan sitä, että päätösvaltaa ei jaeta usean viranomaisen kesken. Suomessa tehdyn jäädyttämispäätöksen lähettämisestä päättää jäädyttämispäätöksen tehnyt syyttäjä tai tuomioistuin, joka tekee päätöksen sen syyttäjän pyynnöstä, joka on toimivaltainen ajamaan syytettä kyseisessä rikosasiassa.

Eduskunnan lakivaliokunta on jäädyttämislakia koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään ottanut kantaa kysymykseen toimivaltaisista oikeusviranomaisista vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle rakentuvassa yhteistyössä. Mietinnössään LaVM 7/2005 vp lakivaliokunta toteaa seuraavaa: ”Luottamuksen vahvistamiseksi Euroopan unionin lainsäädäntöä valmisteltaessa pyritään yksilöimään selkeästi päätöksiä tekevät viranomaiset ja lähtökohtaisesti kansallisten järjestelmien erilaisuudet huomioiden päätökset tehdään kaikissa maissa samantasoisesti. Valiokunta pitää vastavuoroisen tunnustamisen lähtökohtana sitä, että toisen maan viranomaiset voivat ilman tarkempaa tutkintaa luottaa Suomesta tuleviin täytäntöönpanopyyntöihin. Toisaalta Suomeen tulevien täytäntöön pantavien päätösten osalta ei voida edellyttää päätöksen tehneen viranomaisen tuntevan lainsäädäntöämme, jotta hän osaisi toimittaa täytäntöönpanopyynnön oikealle viranomaiselle.” Edelleen lakivaliokunta kiinnittää huomiota perinteisen oikeusapuyhteistyön ja vastavuoroisen tunnustamisen eroon siinä, että perinteisessä oikeusapuyhteistyössä pyynnön perusteet tutkitaan vastaanottavassa valtiossa, kun taas vastavuoroinen tunnustaminen lähtee siitä, että tunnustetaan toisen jäsenvaltion viranomaisen tekemä päätös ja pannaan se ilman eri selvitystä täytäntöön. Valiokunnan mukaan järjestelmän selkeyden kannalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu on yksinkertainen ja keskitetty menettely, jossa kaikissa tilanteissa toimivaltaisena viranomaisena on syyttäjä. Valiokunta katsoo menettelyn nopeuden ja tehokkuuden edellyttävän syyttäjiltä erityisiä valmiuksia, erikoistumista ja toimivaa päivystysjärjestelmää. Valiokunta samalla korostaa sitä, että sen kannanotto ei merkitse sitä, että kansallista järjestelmää esitutkinnan johdon osalta tulisi muuttaa. Lisäksi valiokunta painottaa esitutkintaviranomaisten ja syyttäjien välisen yhteistoimintavelvoitteen merkitystä erityisesti kansainvälisissä, erityisesti pakkokeinon käyttöä edellyttävissä oikeusaputilanteissa.

Jäädyttämislakiehdotusta käsitellessään valiokunta on syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten roolin lisäksi pohtinut syyttäjien toimivaltuuksia suhteessa tuomioistuimiin. Kansallisesti jäädyttämislaissa tarkoitetuista myymis- ja hukkaamiskielloista päättää tuomioistuin. Takavarikosta voi päättää myös pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tässä esityksessä tarkoitetun yhteistyön ala on laajempi kuin jäädyttämislaissa, ja kattaa pakkokeinoja edellyttävien täytäntöönpanotilanteiden lisäksi myös esimerkiksi pyynnöt saada todisteeksi tarvittavaa tietoa viranomaisten hallussa olevista rekistereistä. Ratkaisuun toimivaltaisten viranomaisten suhteen vaikuttaa luonnollisesti myös puitepäätöksessä tarkoitetun yhteistyön sisältö.

Täytäntöönpanolaissa olisi määriteltävä erikseen todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset sekä ne oikeusviranomaiset, jotka voivat määräyksen antaa. Täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten osalta päätöksentekomenet-

tely jäädyttämislain tavoin voitaisiin keskittää Helsingin, Kuopion, Tampereen ja Oulun käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiville kihlakunnansyyttäjille. Tämä ratkaisu helpottaisi toimivaltaisen viranomaisen selville saamista vieraassa valtiossa, jota lakivaliokunta on pitänyt tärkeänä. Toisaalta voidaan arvioida, että pyyntöjä todisteiden hankkimiseksi tehtäisiin määrällisesti enemmän kuin jäädyttämislaissa tarkoitettuja pyyntöjä, jolloin ei välttämättä olisi tarkoituksenmukaista keskittää kaikkia todisteiden luovuttamismääräysten täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä mainituille syyttäjille, tai oikeusviranomaisille ylipäätään; kohdassa d) ei edellytetä, että täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen olisi välttämättä oltava oikeusviranomainen. Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano koskee useimmiten toimenpiteitä, joiden täytäntöönpanosta kansallisesti huolehtii poliisi.

Esityksessä ehdotetaan, että täytäntöönpanona vastaavaksi viranomaiseksi määriteltäisiin edellä mainittujen syyttäjien lisäksi keskusrikospoliisi. Se, että myös poliisin suhteen määräysten täytäntöönpano keskitettäisiin keskusrikospoliisille, vastaisi nykyistä käytäntöä, sillä oikeusapuyhteistyö on poliisin hallinnollisen ohjeistuksen mukaan jo nykyisin järjestetty niin, että kansainvälisten oikeusapupyyntöjen tekemisestä ja täytäntöönpanosta vastaa keskusrikospoliisi.

On myös pohdittava sitä, tulisiko tulli- ja rajavartiolaitos nimetä täytäntöönpanosta vastaaviksi viranomaisiksi. Myös tältä osin tulee ottaa huomioon lakivaliokunnan linjaukset yksinkertaisesta ja keskitetystä yhteydenpitojärjestelmästä. Ei voida edellyttää, että toisen jäsenvaltion viranomainen tuntee Suomen järjestelmää sen suhteen, milloin todisteiden luovuttamismääräys koskee rikosta, johon liittyvän todisteen hankkiminen Suomessa poikkeuksellisesti kuuluisi tulli- tai rajavartiolaitokselle. Jotta säännökset kuitenkin tältä osin vastaisivat poliisin suhteen ehdotettua ratkaisua, esityksessä ehdotetaan, että myös tulli- ja rajavartiolaitos olisivat Suomessa täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia. Säännöksessä täsmennettäisiin, että mainitut viranomaiset toimisivat täytäntöönpanosta vastaavina viranomaisina ainoastaan silloin kun määräys liittyy rikokseen, jonka tutkinta Suomessa vastaavassa tilanteessa kuuluisi kyseisille viranomaisille.

Ratkaisu toisaalta ei merkitsisi sitä, että täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen olisi itse pantava määräys täytäntöön, vaan määräyksen konkreettinen toimeenpano voitaisiin antaa paikallisen viranomaisen tehtäväksi.

Jäljempänä selostetun mukaisesti esityksessä myös ehdotetaan, että määräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymisestä sekä täytäntöönpanon lykkäämisestä päättäisi täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä. Tilanteessa, jossa takavarikkoa koskeva päätös on saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, kieltäytymisestä sekä lykkäämisestä voisi päättää myös asianomainen käräjäoikeus. Tämä johtuu siitä, että puitepäätöksen kieltäytymistä ja lykkäämistä koskevissa artikloissa edellytetään, että kieltäytymisestä tai lykkäämisestä päättävänä viranomaisena tulee tiettyjä poikkeustilanteita lukuun ottamatta olla tuomari, tutkintatuomari, tuomioistuin tai syyttäjä. Ehdotettu järjestelmä edellyttäisi tiivistä yhteydenpitoa täytäntöönpanoviranomaisina toimivien esitutkintaviranomaisten ja syyttäjien välillä. Esitutkintaviranomaisten olisi muun ohella saatettava aina syyttäjän tietoon tiedossaan olevat kieltäytymis- tai lykkäämisperusteet.

Harkittaessa sitä, mitkä viranomaiset Suomessa voisivat olla määräyksen antavia viranomaisia, tulee ottaa huomioon puitepäätöksen tarkoitus. Edellä selostetun mukaan puitepäätöksessä edellytetään, että määräyksen antavan viranomaisen on oltava tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä, taikka jokin muu määräyksen antaneen valtion määrittelemä oikeusviranomainen, joka erityistapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisissa menettelyissä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa rajat ylittävissä tapauksissa todisteiden hankkimista koskeva määräys. Suppealla oikeusviranomaisen määritelmällä on haluttu rajoittaa puitepäätöksen soveltaminen samantasoisten viranomaisten väliseen yhteistyöhön, jotta viranomaiset voisivat ilman tarkempaa selvitystä luottaa toistensa järjestelmissä tehtyihin päätöksiin, ikään kuin päätös olisi tehty asianomaisen valtion omassa järjestelmässä. Myös toimivaltaisten viranomaisten osalta puitepäätöksen johdanto-osan 8 kappaleessa korostetaan menettelyllisten vähimmäistakeiden merkitystä perusoikeuksien suojaamiseksi. Johdanto-osan 9 kappaleen mukaan puitepäätöksessä kyse on unionisopimuksen 31 artiklassa tarkoitetusta oikeudellisesta yhteistyöstä. Kappaleessa todetaan, että vaikka muilla viranomaisilla kuin tuomareilla, tuomioistuimilla, tutkintatuomareilla ja syyttäjillä voi olla todisteiden keräämisessä jokin tehtävä 2 artiklan c alakohdan ii luetelmakohdan mukaisesti, säädöksen soveltamisala ei kata poliisi-, tulli-, raja- tai hallintoviranomaisten välistä yhteistyötä, jota sääntelevät perussopimuksen muut määräykset.

Näin ollen määritelmäsäännöksen tarkoitusta ei vastaisi se, että Suomi nimeäisi yleisesti poliisin, tulli- tai rajavartiolaitoksen määräyksen antavaksi viranomaiseksi. Tässä esityksessä ei toisaalta olisi järkevää esittää rajoituksia Suomen esitutkintaviranomaisten kansallisiin toimivaltuuksiin pelkästään siitä syystä, että siten mahdollistettaisiin poliisin, tulli- tai rajavartiolaitoksen tulkitseminen selkeämmin puitepäätöksessä tarkoitetuksi oikeusviranomaiseksi. Toisaalta estettä ei liene sille, että keskusrikospoliisissa, johon muun muassa kansainvälisen, järjestäytyneen rikollisuuden tutkinta poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 9 §:n mukaan on keskitetty, tutkinnanjohtajan toimivaltuudet omaava virkamies sisältyisi määritelmän piiriin. Vastaavin rajoituksin voitaisiin tulkita olevan sallittua nimetä tulli- ja rajavartiolaitoksessa kansainvälisestä tutkinnasta vastaavat tutkinnanjohtajina toimivat virkamiehet määräyksen antaviksi viranomaisiksi.

Esityksessä ehdotetaan, että määräyksen antavat viranomaiset nimettäisiin puitepäätöksen tarkoituksen mukaisesti siten, että toimivaltaisia viranomaisia olisivat yleiset tuomioistuimet tai syyttäjät. Tämä ratkaisu olisi linjassa aikaisemmin hyväksyttyjen vastavuoroista tunnustamista koskevien puitepäätösten sekä edellä selostetun lakivaliokunnan lausunnon kanssa. Se, että syyttäjät toimisivat määräyksen antavina viranomaisina, myös edistäisi esitutkintayhteistyötä poliisin ja syyttäjien välillä sekä palvelisi sitä, että syyttäjä saisi tarvitsemansa todisteet pääkäsittelyä varten. Todisteiden luovuttamismääräysten antamista koskevan päätöksenteon keskittäminen syyttäjille yksinkertaistaisi järjestelmää myös siinä, että samaa menettelyä sovellettaisiin suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Näin ollen järjestelmä ei olisi riippuvainen jäsenvaltioiden ratkaisuista 11 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaisen vahvistusmenettelyn suhteen, jota selostetaan jäljempänä.

Järjestelmä ei kuitenkaan saisi olla liian byrokraattinen eikä johtaa viranomaisten haluttomuuteen soveltaa uusia säännöksiä. Myös syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten välinen tiedonkulku ja menettelyn nopeus olisi varmistettava. Siksi syyttäjillä olisi oltava

kansainvälisen yhteistyön edellyttämät valmiudet sekä toimiva päivystysorganisaatio määräysten tehokkaan täytäntöönpanon turvaamiseksi, kuten lakivaliokuntakin mietinnössään toteaa.

Mahdollista olisi myös se, että syyttäjän määräys vaadittaisiin vain niissä tilanteissa, joissa pyydetään hankkimaan todistetta, joka ei ole täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa. Toisin sanoen syyttäjän olisi annettava määräys tilanteissa, joissa todiste voitaisiin joutua hankkimaan puitepäätöksessä tarkoitettua etsintää tai takavarikkoa käyttäen. Siten erilaisissa rekistereissä olevia, todisteeksi tarvittavia tietoja voisivat pyytää edellä määritellyt muut virkamiehet.

Jos todisteiden luovuttamismääräyksen antamiseen toimivaltaiseksi oikeusviranomaiseksi nimetään muu viranomainen kuin tuomioistuin tai syyttäjä, jäljempänä selostetun mukaisesti määräys jouduttaisiin joka tapauksessa 11 artiklan 4 ja 5 kohdan tilanteissa vahvistuttamaan syyttäjällä. Puitepäätöstä koskevissa neuvotteluissa selkeä enemmistö jäsenvaltioista ilmoitti vaativansa tuomioistuimen, tutkintatuomarin, tuomarin tai syyttäjän vahvistuksen kaikkiin todisteiden luovuttamismääräyksiin. Näin ollen, jos valittaisiin ratkaisu, jonka mukaan viranomaisen hallussa olevia tietoja voisivat pyytää suoraan myös Suomen lain mukaiset esitutkintaviranomaiset, jouduttaisiin noudattamaan eri menettelyjä suhteessa eri jäsenvaltioihin, siitä riippuen, vaatiiko asianomainen jäsenvaltio vahvistusta vai ei.

On toisaalta myös pohdittava sitä, olisiko tarpeen määritellä tuomioistuimia määräyksen antaviksi viranomaisiksi. Rikosasiassa tarvittavat, puitepäätöksessä tarkoitetut todisteet yleensä hankitaan esitutkintavaiheessa. Todisteiden hankkiminen on osa esitutkintaa, jonka toimittaa esitutkintaviranomainen yhteistyössä syyttäjän kanssa. Todisteiden esittäminen tuomioistuimelle on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:n mukaan asianosaisten tehtävänä. Tuomioistuin voi tiettyjä asianomistajarikoksia lukuun ottamatta myös omasta aloitteestaan päättää hankittavaksi todisteita, milloin tarpeelliseksi harkitaan. Nämä tilanteet ovat sinänsä käytännössä harvinaisia. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että syyttäjien lisäksi myös rikosasioissa toimivaltaiset tuomioistuimet voisivat antaa todisteiden luovuttamismääräyksen. Tuomioistuinten mahdollisuutta todisteiden pyytämiseen ei tulisi sulkea pois pelkästään tapausten harvalukuisuuden vuoksi.

Voimassaolevassa kansallisessa lainsäädännössä ei ole etsinnän tai takavarikon määritelmää. Sisällöltään kohdassa e) olevan määritelmän voidaan katsoa olevan laajempi kuin pakkokeinolain säännökset etsinnästä ja takavarikosta sikäli, että määritelmä käsittää myös esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:ssä tarkoitetun asiakirjan esittämisvelvollisuuden sekä velvollisuuden luovuttaa pankkitilitietoja, jota koskevia säännöksiä on useissa laeissa ilman, että tällaisten todisteiden ja tietojen luovuttamisvelvollisuuteen edellytettäisiin sovellettavaksi etsintää ja takavarikkoa koskevia pakkokeinolain säännöksiä (ks. esim. HE 178/2004, jossa on selostettu pankkitietojen luovuttamiseen liittyvää lainsäädäntöä ja käytäntöä).

Toisaalta pakkokeinolain 5 luvussa on erikseen säännelty paikkaan ja henkilöön kohdistuva etsintä. Puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen rajauksen mukaan todisteiden luovuttamismääräystä ei saa antaa siihen tarkoitukseen, että täytäntöönpanevaa viranomaista pyydettäisiin tekemään henkilöntarkastus. Näin ollen pyydet-

tyjen todisteiden hankkimisessa sovellettaviksi voisivat tulla pakkokeinolain 5 luvun 1 – 8 §:n säännökset paikkaan kohdistuvasta etsinnästä. Soveltamisalan ulkopuolelle sitä vastoin jäisivät mainitun luvun 9 – 12 §:n säännökset henkilöntarkastuksesta tai -katsastuksesta.

Harkittaessa puitepäätöksen määritellyn etsinnän ja takavarikon merkitystä oikeusapuyhteistyössä, on erotettava toisistaan ne tilanteet, joissa Suomi olisi todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpaneva valtio sekä ne tapaukset, joissa se olisi määräyksen antava valtio.

Niissä tilanteissa, joissa Suomi olisi täytäntöönpanosta vastaava valtio, etsinnän ja takavarikon määritelmällä olisi merkitystä kieltäytymistilanteissa. Suomi voisi 13 artiklan mukaan kieltäytyä todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta, jos täytäntöönpano edellyttäisi etsintää ja takavarikkoa ja määräys liittyisi muun kuin niin sanotun listarikoksen tutkintaan, eikä rikos ole rangaistava Suomen lain mukaan (niin sanottu kaksoisrangaistavuuden puute).

Voimassaolevan oikeusapulain mukaan Suomi antaa nykyisin oikeusapua ilman vaatimusta kaksoisrangaistavuudesta, jollei pyynnön toimeenpano edellytä pakkokeinolaissa säädetyn pakkokeinon käyttämistä. Pakkokeinoja edellyttävän pyynnön täytäntöönpanoon sitä vastoin oikeusapulain 15 §:n 1 momentin mukaan sovelletaan kaksoisrangaistavuusvaatimusta. Poikkeuksena 2 momentissa mainitaan pakkokeinolain 4 luvun 4b §:ssä tarkoitettu datan säilyttämisvelvollisuus.

Suomi on asettanut vuoden 1959 sopimuksen osalta etsintä- ja takavarikkopyyntöjen edellytyksiksi sopimuksen 5 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdassa tarkoitetut ehdot, joiden mukaan etsintää ja takavarikkoa koskevien pyyntöjen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että pyynnön perusteena oleva teko olisi vastaavissa olosuhteissa tehtynä rangaistava myös Suomen lainsäädännön mukaan (niin sanottu kaksoisrangaistavuuden vaatimus). Lisäksi edellytyksenä on, että pyynnön täyttäminen on Suomen lainsäädännön mukaista.

Jos täytäntöönpanotilanteissa otettaisiin käyttöön puitepäätöksen mukainen määritelmä etsinnästä ja takavarikosta, merkitsisi se sitä, että Suomen viranomaiset voisivat nykyistä useammin kieltäytyä panemasta luovuttamismääräystä täytäntöön, koska puitepäätöksen mukainen määritelmä ulottuu myös sellaisiin tiedonhankintatapoihin, joita Suomessa ei ole pidetty pakkokeinolaissa tarkoitettuina pakkokeinoina. Tätä lopputulosta ei olisi pidettävä puitepäätöksen tarkoituksen mukaisena. Sitä vastoin soveltamalla kansallisia säännöksiä etsinnästä ja takavarikosta mahdollistettaisiin laaja-alainen, nykytilaa vastaava yhteistyö, joka myös parhaiten vastaisi puitepäätöksen tarkoitusta, oikeusapuyhteistyön helpottamista EU:n jäsenvaltioiden välillä. Tarkoituksena ei toisin sanoen ole mennä taaksepäin siitä, mitkä nykyisin on sallittua.

Lisäksi se, että täytäntöönpanossa noudatettaisiin pakkokeinolain säännöksiä etsinnästä ja takavarikosta, helpottaisi säännösten soveltamista, koska täytäntöönpanosta vastaava viranomainen ei joutuisi tapauskohtaisesti tulkitsemaan sitä, onko yksittäinen toimenpide tulkittavissa puitepäätöksessä määritellyksi etsinnäksi tai takavarikoksi vai ei.

Näillä perusteilla esityksessä on päädytty ratkaisuun, jonka mukaan todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano Suomessa ei olisi riippuvainen puitepäätöksessä määritellyn etsinnän tai takavarikon soveltuvuudesta tehtävään toimenpiteeseen.

Niissä tilanteissa, joissa Suomi olisi määräyksen antava valtio, etsinnän ja takavarikon määritelmällä olisi merkitystä puitepäätöksen 11 artiklan 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa. Kohdan 4 mukaan täytäntöönpanovaltion viranomainen voi edellyttää, että todisteen hankkimiseksi ei saa suorittaa etsintää tai takavarikkoa, ellei määräystä ole vahvistanut tuomioistuin, tuomari, tutkintatuomari tai syyttäjä. Jos siis todisteiden luovuttamismääräyksen olisi Suomessa antanut muu viranomainen kuin tuomioistuin tai syyttäjä, täytäntöönpanovaltio voisi kieltäytyä hankkimasta todistetta puitepäätöksessä määriteltyä etsintää tai takavarikkoa käyttäen, paitsi jos määräyksen olisi vahvistanut joku edellä mainituista oikeusviranomaisista. Kohdan 5 mukaan täytäntöönpanovaltio voi antaa ilmoituksen, jonka mukaan se edellyttää, että edellä mainitun oikeusviranomaisen vahvistus tarvitaan aina.

Jos määräyksen antavien viranomaisten tai vahvistusmenettelyn suhteen valittaisiin ratkaisu, jonka mukaan syyttäjän määräys tai vahvistus olisi hankittava vain etsintää ja takavarikkoa koskeviin määräyksiin, niin puitepäätöksen 2 artiklan e) kohdan määritelmällä olisi merkitystä. Tämä johtuu siitä, että puitepäätöksen määritelmän voidaan edellä olevan mukaan tulkita kattavan myös sellaisia toimenpiteitä, joihin Suomessa ei sovelleta etsintää ja takavarikkoa koskevia säännöksiä. Vieraan valtion viranomaisten ei voida olettaa tuntevan Suomen pakkokeinolainsäädäntöä. Lisäksi puitepäätöksen 11 artiklan 4 kohdan tarkoituksena on ollut sallia se, että niissä tilanteissa, joissa määräyksen täytäntöönpano edellyttäisi etsinnän ja takavarikon käyttöä, siinä laajuudessa kuin se on puitepäätöksen 2 artiklan e) kohdassa määritelty, täytäntöönpanovaltiolla olisi oikeus vaatia, että määräyksen vahvistaa jokin 4 kohdassa luetelluista oikeusviranomaisista.

Edellä selostetun mukaisesti puitepäätös ehdotetaan pantavaksi täytäntöön siten, että todisteen luovuttamismääräyksen Suomessa voisi antaa syyttäjä tai rikosasiassa toimivaltainen tuomioistuin. Tällöin Suomessa oikeusapua tarvitsevat viranomaiset eivät olisi sidottuja puitepäätöksen etsintää ja takavarikkoa koskeviin määritelmiin, koska vahvistusmenettely ei ylipäätään voisi tulla sovellettavaksi. Määräysten antamisen keskittäminen syyttäjille olisi siten selkeä ja yksinkertainen ratkaisu myös silmällä pitäen etsintää ja takavarikkoa edellyttäviä tilanteita.

3 artikla. Toimivaltaisten viranomaisten nimeäminen. Artiklassa jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus ilmoittaa neuvoston pääsihteeristölle 2 artiklan c) ja d) kohdassa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset. Jos jäsenvaltio nimeää keskusviranomaisen 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti, niin myös se on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle, joka toimittaa tiedot muille jäsenvaltioille ja komissiolle.

Suomen lainsäädännön mukaisia toimivaltaisia viranomaisia ja niiden määrittelemistä täytäntöönpanolaissa on selostettu edellä. Puitepäätöksen 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna keskusviranomaisena Suomessa toimisi oikeusministeriö.

4 artikla. Eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen soveltamisala. Artiklan 1 kohdan mukaan todisteiden luovuttamismääräys voidaan antaa 7 artiklassa tarkoitetuin edellytyksin esineiden, asiakirjojen tai tietojen hankkimiseksi täytäntöönpanovaltiosta määräyksen antaneeseen valtioon 5 artiklassa tarkoitettua menettelyä varten. Kohdassa 2 on lueteltu soveltamisalaa koskevat poikkeukset. Todisteiden luovuttamismääräystä ei ensinnäkään saa antaa, jos tarkoituksena on epäiltyjen, todistajien, asiantuntijoiden tai muiden osapuolten kuuleminen täytäntöönpanovaltiossa (a alakohta). Toiseksi soveltamisalan ulkopuolelle on suljettu henkilöntarkastusten tekeminen, näytteiden tai biometristen tietojen ottaminen suoraan henkilön kehosta, DNA-näytteet ja sormenjäljet mukaan luettuina (b alakohta). Kolmantena poikkeuksena mainitaan reaaliaikaisten tietojen hankkiminen esimerkiksi telekuuntelun tai -valvonnan, peitetoimina suoritettavan tarkkailun tai pankkitilien valvonnan avulla (c alakohta). Neljänneksi määräystä ei voida antaa olemassa olevia esineitä, asiakirjoja tai tietoja koskevia analyyseja varten (d alakohta). Viidentenä poikkeuksena mainitaan yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tai julkisen viestintäverkon tarjoajien säilyttämät viestintätiedot (e alakohta).

Kohdassa 3 säännellään rikostuomioita koskevien rikosrekisteritietojen vaihtamisesta. Siihen sovelletaan rikosrekisteritietojen vaihtamisesta 21 päivänä marraskuuta 2005 annettua neuvoston päätöstä 2005/876/YOS ja muita asiaan liittyviä asiakirjoja. Näin ollen rikosrekisteritietojen vaihtaminen tapahtuisi pääasiassa oikeusministeriöiden välityksellä mainitun päätöksen ja tulevaisuudessa rikosrekisteritietoja vaihtoa koskevan puitepäätöksen perusteella. Toisin sanoen rikosrekisteritietojen luovuttaminen jäisi todisteiden luovuttamismääräyksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Kohdissa 4 – 6 on säännelty ne tilanteet, jolloin 2 kohdan poikkeukset kuitenkin kuuluvat luovuttamismääräyksen soveltamisalaan. Kohdan 4 mukaan todisteiden luovuttamismääräys voidaan antaa sellaisten 2 kohdassa tarkoitettujen esineiden, asiakirjojen tai tietojen hankkimiseksi, jotka ovat täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa jo ennen määräyksen antamista.

Kohdan 5 mukaan määräyksen antaneen viranomainen pyynnöstä todisteiden luovuttamismääräys koskee myös muuta esinettä, asiakirjaa tai tietoa, jonka täytäntöönpanoviranomainen saa selville luovuttamismääräyksen täytäntöönpanon aikana ja jolla se katsoo ilman jatkoselvityksiä olevan merkitystä sen menettelyn kannalta, jota varten todisteiden luovuttamismääräys annettiin. Kohdan 6 mukaan määräyksen antaneen viranomaisen sitä pyytäessä eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys voi koskea myös todistajanlausuntojen vastaanottamista henkilöiltä, jotka ovat läsnä eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanossa ja joilla on suora yhteys eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen kohteeseen. Kansallisissa tapauksissa sovellettavia täytäntöönpanovaltion asiaan liittyviä sääntöjä sovelletaan myös tällaisten todistajanlausuntojen vastaanottamiseen.

Kohtiin 5 ja 6 liittyy 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen informaatiovelvollisuus. Sen mukaan täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on välittömästi informoitava määräyksen antanutta viranomaista, jos se havaitsee, että 5 tai 6 kohdassa tarkoitetun, muun kuin todisteiden luovuttamismääräyksessä pyydetyn toimenpiteen suorittaminen voisi olla tarpeen. Saamansa informaation perusteella määräyksen antava viran-

omainen voisi arvioida, onko täytäntöönpanoviranomaisen havaitsema muu todiste tarpeen kyseisessä rikostutkinnassa. Tarkoituksena ei toisin sanoen ole, että määräyksen antaneelle valtiolle toimitettaisiin enempää tietoa kuin mitä se tutkittavan rikoksen selvittämiseksi tarvitsee.

Artikla 4 on pääosin yksityiskohtainen ja tarkka. Kohdan 2 alakohdassa b tarkoitettu henkilöntarkastus, jota varten siis todisteiden luovuttamismääräystä ei voitaisi antaa, käsittäisi pakkokeinolain 5 luvun säännökset henkilöön kohdistuvasta etsinnästä. Näin ollen toisessa jäsenvaltiossa annettua todisteen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon ei sovellettaisi henkilöön kohdistuvaa etsintää koskevia pakkokeinolain säännöksiä. Selvyyden vuoksi rajaus todettaisiin määräyksen täytäntöönpanoa koskevassa säännöksessä.

Kuitenkin 2 ja 4 kohdan suhdetta on aiheellista täsmentää. Kuten edellä lausutusta ilmenee, puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle on 2 kohdassa suljettu muun muassa henkilötodistelu ja muu reaaliaikainen tiedonhankinta, kuten telekuuntelu. Rajauksesta huolimatta todisteiden luovuttamismääräys voidaan 4 kohdan mukaan antaa sellaisten 2 kohdassa tarkoitettujen todisteiden pyytämistä varten, jotka ovat täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa ennen määräyksen antamista. Näin ollen soveltamisalaan kuuluisi esimerkiksi tilanne, jossa Suomen toimivaltaista viranomaista pyydettäisiin luovuttamaan viranomaisen hallussa olevat tiedot aikaisemmin suoritetusta telekuuntelusta tai teknisestä kuuntelusta. Tällöin määräyksen perusteena saattaisi esimerkiksi olla sellainen rikos, jonka selvittämiseksi telekuuntelu Suomen pakkokeinolain mukaan ei olisi ollut sallittua.

Pakkokeinolain 5a luvun 13 §:ssä on säännös ylimääräisen tiedon säilyttämisestä. Sen mukaan telekuuntelulla tai teknisellä kuuntelulla saatu ylimääräinen tieto, joka ei liity rikokseen tai koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa on annettu, on hävitettävä sen jälkeen kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Tieto saadaan kuitenkin säilyttää ja tallentaa poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa (509/1995) tarkoitettuun esitutkintaviranomaisen rekisteriin, jos tieto koskee rikosta, jonka tutkinnassa saadaan käyttää telekuuntelua tai teknistä kuuntelua taikka jos tietoa tarvitaan rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Pykälässä on säännös myös tietojen säilyttämisajasta sekä matkaviestimien sijaintitietojen hävittämisestä. Myös henkilötuntomerkkeihin sekä DNA-tunnisteisiin saattaa liittyä samankaltaisia tilanteita kuin telekuuntelulla saatuun tietoon. Henkilötietojen säilyttäminen tai rekisteröiminen muuta tarkoitusta varten kuin tutkittavan rikoksen selvittämiseksi on pakkokeinolain 6 luvun 4 §:n 3 momentissa kielletty. DNA-tunnisteiden tallettaminen poliisin henkilörekisteriin on pakkokeinolain 6 luvun 5 §:n 3 momentin mukaisin edellytyksin sallittua.

Puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdan ei ole tulkittava koskevan muita tietoja kuin niitä, jotka täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan on sallittua säilyttää ja rekisteröidä. Selvyyden vuoksi täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi Suomesta pyydettäviä tietoja täsmentävä säännös, jonka mukaan puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuilla tiedoilla tarkoitetaan sellaisia tietoja, jotka Suomen lainsäädännön mukaan on sallittua säilyttää ja rekisteröidä.

Kohtia 5 ja 6 on erityisesti edellä selostettu 17 artiklan informaatiovelvollisuus huomioon ottaen pidettävä riittävän täsmällisinä ja tarkkarajaisina.

5 artikla. Menettelyt, joita varten eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys voidaan antaa. Artiklassa säädetään menettelyistä, joita varten todisteiden luovuttamismääräys voidaan antaa. Se voidaan antaa ensinnäkin sellaista rikosoikeudenkäyntiä varten, jonka oikeusviranomainen on pannut tai aikoo panna vireille määräyksen antaneen valtion kansallisen lainsäädännön mukaisen rikoksen johdosta (a alakohta). Toiseksi määräys voidaan antaa sellaisessa menettelyssä, jonka hallintoviranomainen on pannut vireille määräyksen antaneen valtion kansallisen lainsäädännön mukaan rangaistavan lainvastaisen teon johdosta, edellyttäen, että asiassa annettava päätös voidaan saattaa erityisesti rikosasioissa toimivaltaisen tuomioistuimen tutkittavaksi (b alakohta). Kolmanneksi määräys voidaan antaa menettelyssä, jonka oikeusviranomainen on pannut vireille määräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan rangaistavan lainvastaisen teon johdosta, edellyttäen, että asiassa annettava päätös voidaan saattaa erityisesti rikosasioissa toimivaltaisen tuomioistuimen tutkittavaksi (c alakohta). Neljänneksi määräys voidaan antaa a-, b-, ja c-alakohdassa tarkoitetuissa, sellaisia rikoksia tai rikkomuksia koskevissa menettelyissä, joista oikeushenkilö voidaan asettaa vastuuseen tai sille voidaan määrätä rangaistus määräyksen antaneessa valtiossa.

Suomessa ei ole hallinnollisia, mutta rikosoikeudellisessa menettelyssä käsiteltäviä rikosasioita, joten Suomessa puitepäätöstä sovellettaisiin Suomen lain mukaisten esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja yleisten tuomioistuinten käsittelemiin rikosasioihin. Suomen järjestelmässä sovellettaviksi tulevista menettelyistä ehdotetaan otettavaksi 5 artiklaa selventävä säännös täytäntöönpanolakiin.

6 artikla. Eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen sisältö ja muoto. Artiklan 1 kohta sisältää säännöksen velvollisuudesta täyttää todisteiden luovuttamismääräys puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti ja allekirjoittaa lomake sekä varmentaa lomakkeen tiedot oikeiksi. Kohdan 2 mukaan todisteiden luovuttamismääräys on laadittava täytäntöönpanovaltion yhdellä tai useammalla virallisella kielellä tai käännettävä se tällaisille kielille. Jäsenvaltio voi puitepäätöstä tehtäessä tai myöhemmin ilmoittaa neuvoston pääsihteeristöön talletettavassa ilmoituksessa, että se hyväksyy luovuttamismääräyksen tai sen käännöksen yhdellä tai useammalla muulla unionin toimielinten virallisella kielellä.

Oikeusapulain 8 §:n mukaan oikeusapupyyntö tai sen käännös on tehtävä suomen tai ruotsin kielellä. Pyyntö voidaan toisaalta täyttää, vaikka se olisi tehty muullakin kielellä, jollei pyynnön täyttämiseen ole lain mukaan muutoin estettä. Pykälä sisältää myös valtuuden asetuksella laajentaa oikeusapumenettelyssä hyväksyttäviä kieliä. Kansainvälisestä oikeusavusta annetun asetuksen (13/1994) 9 §:n mukaan pyyntö tai sen käännös voidaan tehdä myös norjan, tanskan, englannin, ranskan tai englannin kielellä.

EU:n vastavuoroista tunnustamista koskevissa säädöksissä käytännöksi on muodostunut, että yhteistyöpyynnöt on tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä, tai pyyntöihin on liitettävä käännös jollekin mainituista kielistä. Myös muulle kielelle tehdyt pyynnöt voidaan hyväksyä, jos hyväksymiselle ei muutoin ole estettä.

Myös tässä puitepäätöksessä tarkoitettuja yhteistyötilanteita varten täytäntöönpanolakiin on tarpeen ottaa säännös hyväksyttävistä kielistä. Lakiin ehdotetaan otettavaksi muita vastavuoroisen tunnustamisen puitepäätösten täytäntöönpanolakeja vastaava säännös, jonka mukaan Suomeen lähetettävä todisteiden luovuttamismääräys tai sen käännös on toimitettava Suomen täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle joko suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Myös muulle kielelle tehty pyyntö voitaisiin hyväksyä, jollei hyväksymiselle olisi muutoin estettä. Kun kyse on Suomessa annetun todisteiden luovuttamismääräyksen kääntämisestä, noudatettaisiin luonnollisesti asianomaisen jäsenvaltion edellyttämää vaatimusta asiakirjojen kääntämisestä.

Menettelyllisesti asiakirjojen kääntämisestä Suomessa huolehtisi määräyksen antava tai täytäntöön paneva viranomainen. Tarvittaessa oikeusministeriö avustaisi asiakirjojen kääntämisessä.

II OSASTO
MÄÄRÄYKSEN ANTANUTTA VALTIOTA KOSKEVAT MENETTELYT JA TAKEET

7 artikla. Eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen antamisedellytykset Artiklan 1 kohdan mukaan todisteiden luovuttamismääräys annetaan vain kun määräyksen antanut viranomainen on varma siitä, että alakohtien a ja b mukaiset edellytykset täyttyvät. Ensinnäkin etsittyjen esineiden, asiakirjojen tai tietojen hankkiminen on oltava tarpeen ja oikeassa suhteessa 5 artiklassa tarkoitetun menettelyn tavoitteisiin nähden (a alakohta). Toisena edellytyksenä on, että esineet, asiakirjat tai tiedot olisi vastaavassa tilanteessa mahdollista hankkia määräyksen antaneen valtion lainsäädännön mukaan, jos ne olisivat saatavilla tämän valtion alueella, vaikka tällöin käytettäisiinkin erilaisia menettelyä koskevia toimenpiteitä (b alakohta). Mainittuja edellytyksiä arvioitaisiin ainoastaan määräyksen antaneessa valtiossa.

Voimassaolevaan oikeusapulainsäädäntöön ei sisälly vastaavaa yleistä säännöstä oikeusapupyynnön tekemisen edellytyksistä. Toisaalta a alakohdan mukaisia tarpeellisuus- ja suhteellisuusvaatimuksia voidaan pitää myös oikeusapumenettelyssä soveltuvina yleisinä oikeusperiaatteina. Alakohdan b tarkoituksena on varmistaa se, ettei toiselta jäsenvaltiolta pyydetä sellaisia tietoja, joiden saaminen ei kansallisestikaan olisi sallittua.

Artiklaa on pidettävä riittävän selkeänä ja tarkkarajaisena sovellettavaksi suoraan.

8 artikla. Eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen toimittaminen. Artiklan 1 kohdan mukaan todisteiden luovuttamismääräys voidaan toimittaa sellaisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jossa määräyksen antaneen valtion toimivaltainen viranomainen voi kohtuudella uskoa asianomaisten esineiden, asiakirjojen tai tietojen sijaitsevan tai jossa niihin on sähköisten tietojen osalta suoraan pääsy täytäntöönpanovaltion lainsäädännön nojalla. Määräys toimitetaan täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle tavalla, joka mahdollistaa kirjallisen todisteen esittämisen ja josta täytäntöönpanovaltio voi todeta määräyksen aitouden. Kohdan mukaan yhteydenpidon on tapahduttava suoraan määräyksen antaneen ja täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen välillä. Kohdan 2 mukaan jäsenvaltio voi nimetä yhden tai useamman keskusviranomaisen avustamaan toimivaltaisia viranomaisia. Keskusviranomaisen tehtäväksi voidaan

antaa myös todisteiden luovuttamismääräyksen sekä kaiken muun siihen liittyvän virallisen kirjeenvaihdon lähettäminen ja vastaanottaminen, jos se on jäsenvaltion oikeusjärjestelmän rakenteesta johtuen tarpeen.

Kohdan 3 mukaan määräyksen antanut viranomainen voi toimittaa määräyksen Euroopan oikeudellisen verkoston suojatun televiestintäjärjestelmän välityksellä. Kohdassa 4 on säännös mahdollisuudesta tiedustella toimivaltaista viranomaista muun muassa Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteiden avulla. Kohdan 5 mukaan täytäntöönpanovaltion viranomainen, jos sillä ei ole toimivaltaa tunnustaa ja panna täytäntöön vastaanottamaansa todisteiden luovuttamismääräystä, toimittaa viran puolesta määräyksen täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle ja ilmoittaa tästä määräyksen antaneelle viranomaiselle. Kohdan 6 mukaan luovuttamismääräyksen täytäntöönpanon edellyttämien asiakirjojen toimittamiseen tai aitouteen liittyvät ongelmat ratkaistaan määräyksen antaneiden ja sen täytäntöön panevien viranomaisten välisillä suorilla yhteydenotoilla tai tarvittaessa jäsenvaltioiden keskusviranomaisten avustuksella.

Tarkoituksena on, että Suomi nimeäisi oikeusministeriön 8 artiklassa tarkoitetuksi, muita viranomaisia avustavaksi viranomaiseksi. Sitä vastoin tarkoituksenmukaista ei ole, että kaiken todisteiden luovuttamismääräysten lähettämisen ja vastaanottamisen tulisi tapahtua oikeusministeriön kautta. Tällainen ratkaisu merkitsisi yhteydenpidon vaikeutumista siitä, mitä se nykyisin on oikeusapulain ja vuoden 2000 sopimuksen mukaan viranomaisten suoriin yhteyksiin perustuvassa järjestelmässä. Vuoden 2000 sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan vain erityisissä tapauksissa oikeusapupyynnöt on mahdollista toimittaa myös keskusviranomaisen välityksellä. Tätä pääsääntöä noudatettaisiin myös todisteiden luovuttamismääräysten toimittamisessa.

Oikeusministeriön rooli toimivaltaisia viranomaisia avustavana ja poikkeuksellisesti todisteiden luovuttamismääräyksiä välittävänä viranomaisena kirjattaisiin täytäntöönpanolain 3 §:ään. Pykälässä olisi yleinen säännös todisteiden luovuttamismääräysten toimittamisesta ja viranomaisten välisestä yhteydenpidosta.

9 artikla. Aiemmin annettuun luovuttamismääräykseen tai jäädyttämispäätökseen liittyvä eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos todisteiden luovuttamismääräys täydentää aikaisempaa luovuttamis- tai jäädyttämispäätöstä, siitä on ilmoitettava lomakkeen mukaisesti. Kohdassa 2 sallitaan se, että todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon osallistuva viranomainen voi täytäntöönpanovaltiossa ollessaan antaa täydentävän luovuttamismääräyksen suoraan täytäntöönpanovaltion toimivaltaiselle viranomaiselle kyseisessä valtiossa oleskellessaan. Tämä ei kuitenkaan vaikuta 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti annettuihin ilmoituksiin.

Artiklaa ei edellytä täsmentävää sääntelyä.

10 artikla. Henkilötietojen käyttöä koskevat ehdot. Artiklassa säännellään sitä, mihin tarkoituksiin puitepäätöksen nojalla hankittuja henkilötietoja on sallittua käyttää määräyksen antaneessa valtiossa. Henkilötietoja voidaan käyttää ensinnäkin menettelyissä, joihin eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä sovelletaan (a alakohta). Toiseksi tietoja voidaan käyttää muissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä, jotka liittyvät suoraan a alakohdassa tarkoitettuihin menettelyihin (b alakohta). Kol-

manneksi henkilötietojen käyttö on sallittua yleistä turvallisuutta koskevan välittömän ja vakavan uhkan estämiseksi (c alakohta). Henkilötietojen käyttäminen muihin kuin a, b ja c alakohdassa mainittuihin tarkoituksiin on sallittua ainoastaan täytäntöönpanovaltion etukäteen antamalla luvalla tai asianomaisen henkilön suostumuksella.

Kohdan 2 mukaan täytäntöönpanovaltio voi yksittäistapauksessa vaatia sitä jäsenvaltiota, jolle henkilötiedot on toimitettu, antamaan tietoja niiden käyttötarkoituksesta. Kohdan 3 mukaan artiklaa ei sovelleta henkilötietoihin, jotka jäsenvaltio on hankkinut puitepäätöstä sovellettaessa ja jotka ovat peräisin kyseisestä jäsenvaltiosta.

Artiklan 1 ja 2 kohdat vastaavat vuoden 2000 oikeusapusopimuksen 23 artiklan 1 ja 2 kohdan määräyksiä. Kohdan 3 tarkoituksena on ollut sulkea 1 kohdan rajoitusten ulkopuolelle ”valtionsisäiset” tilanteet, joissa henkilötietoja ei ole saatu toisesta jäsenvaltiosta.

Suomessa tietosuojaa koskeva lainsäädäntö sekä julkisuuslainsäädäntö soveltuvat myös kansainvälisen rikosoikeusapumenettelyn kautta saatuihin henkilötietoihin. Oikeusapulain 27 §:ään sisältyy erityinen selventävä säännös salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan kun Suomen viranomainen pyytää oikeusapua vieraan valtion viranomaiselta, on asiakirjojen ja muiden tallenteiden salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä asianosaisten ja viranomaisten tiedonsaantioikeudesta voimassa, mitä Suomen laissa säädetään. Rikosoikeusapumenettelyssä saatuun aineistoon sovelletaan näin ollen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999), oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia (370/2007) sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (761/2003). Lisäksi Suomi on saattanut kansallisesti voimaan vuonna 1981 tehdyn yleissopimuksen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (SopS 36/1992). Myös EU:ssa on 27 päivänä marraskuuta.2008 hyväksytty neuvoston puitepäätös rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta (2008/977/YOS, jäljempänä tietosuojapuitepäätös), jota ei jäsenvaltioissa vielä ole pantu täytäntöön. Lähtökohtaisesti yksittäisten instrumenttien tietosuojapuitepäätöstä yksityiskohtaisemmat tietosuojasäännökset kuitenkin syrjäyttävät tietosuojapuitepäätöksen säännökset.

Oikeusapulain 27 §:n 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, on noudatettava, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä olevassa sopimuksessa taikka oikeusapua antaneen valtion asettamissa ehdoissa on määrätty salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietojen käytön rajoituksista tai luovutetun aineiston palauttamisesta tai hävittämisestä. Näin ollen puitepäätöksen tarkoittamissa tilanteissa noudatettavaksi tulisi puitepäätöksen 10 artiklan säännös henkilötietojen suojasta, jota voidaan pitää riittävän yksityiskohtaisena sovellettavaksi suoraan.

III OSASTO
TÄYTÄNTÖÖNPANOVALTIOTA KOSKEVAT MENETTELYT JA TAKEET

11 artikla. Tunnustaminen ja täytäntöönpano. Artiklan 1 kohdan mukaan täytäntöönpanosta vastaavalla viranomaisella on velvollisuus tunnustaa ja panna täytäntöön todisteiden luovuttamismääräys, jollei tapaukseen sovelleta 13 artiklassa tarkoitettua kieltäy-

tymisperustetta tai 16 artiklan mukaista täytäntöönpanon lykkäämisen perustetta. Kohdan 2 mukaan täytäntöönpanovaltio vastaa siitä, miten luovuttamismääräys pannaan täytäntöön ja päättää, onko todisteen hankkimiseksi tarpeen käyttää pakkokeinoja. Menettelyyn sovelletaan täytäntöönpanovaltiossa noudatettavia menettelysäännöksiä.

Kohdan 3 mukaan kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että vastaaviin kansallisiin tapauksiin sovellettavat toimenpiteet ovat käytettävissä myös todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa varten. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että toimenpiteet, mukaan lukien etsintä tai takavarikko, ovat käytettävissä silloin, kun määräys liittyy johonkin 14 artiklan 2 kohdassa luetelluista rikoksista.

Kohdan 4 mukaan, jos määräyksen antanut viranomainen ei ole tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari eikä syyttäjä eikä määräystä ole vahvistanut mikään määräyksen antaneen valtion mainituista viranomaisista, täytäntöönpanosta vastaava viranomainen voi erityistapauksessa päättää, ettei määräyksen täytäntöön panemiseksi saa suorittaa etsintää tai takavarikkoa. Ennen päätöksen tekemistä täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on kuultava määräyksen antaneen valtion toimivaltaista viranomaista. Kohdan 5 mukaan jäsenvaltio voi erillisellä ilmoituksella edellyttää, että 4 kohdassa tarkoitettu vahvistus vaaditaan aina, kun määräyksen antanut viranomainen ei ole tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari eikä syyttäjä. Edellytyksenä on lisäksi, että täytäntöönpanovaltion lain mukaan tuomarin, tuomioistuimen, tutkintatuomarin tai syyttäjän olisi vastaavassa kansallisessa tapauksessa määrättävä eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanon edellyttämien toimenpiteiden toteuttamisesta tai valvottava sitä. Kohdassa 5 tarkoitettu ilmoitus voidaan antaa puitepäätöstä tehtäessä tai myöhemmin.

Oikeusapulain 9 §:ssä on säännös vieraan valtion tekemän oikeusapupyynnön täytäntöönpanosta Suomessa. Pykälän mukaan oikeusapupyyntö pannaan täytäntöön Suomen lain mukaista menettelyä noudattaen, jollei toisin säädetä. Lain 11 §:n 1 momentin mukaan pyyntö voidaan panna täytäntöön pyynnössä esitettyä erityistä menettelyä noudattaen, jos sitä ei ole pidettävä Suomen lainsäädännön vastaisena. Myös vuoden 2000 oikeusapusopimuksessa on määräys pyynnössä esitetyn erityisen menettelyn noudattamisesta. Edellä selostetun mukaan pakkokeinojen käyttöä edellyttävien pyyntöjen täytäntöönpanossa edellytetään kaksoisrangaistavuutta ja sitä, että menettely muutoinkin on pakkokeinolain mukaista. Lisäksi niissä tilanteissa, joissa pyynnön täytäntöönpano edellyttää takavarikkoa, on takavarikoimisesta päättäneen viranomaisen saatettava päätös viikon kuluessa sen paikkakunnan käräjäoikeuden vahvistettavaksi, missä takavarikointi on toimitettu.

Täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi säännös todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta. Täytäntöönpanossa noudatettaisiin Suomen lain mukaista menettelyä, jollei laissa tai puitepäätöksessä toisin säädetä. Poikkeuksena olisi ensinnäkin se, että pakkokeinolain säännöksiä henkilöön kohdistuvasta etsinnästä ei sovellettaisi. Tämä johtuu edellä selostetusta soveltamisalan rajauksesta. Toiseksi erona kansallisiin säännöksiin olisi se, että jos määräyksen täytäntöönpano edellyttäisi paikkaan kohdistuvaa etsintää tai takavarikkoa ja määräyksen perusteena olisi 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu niin sanottu listarikos, täytäntöönpanosta ei saisi kieltäytyä sillä perusteella, että sen perusteena oleva rikos ei ole rangaistava Suomen lainsäädännön mukaan. Tämä

todettaisiin kieltäytymisperusteita koskevassa säännöksessä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n 2 momentista poiketen syyttäjän tekemät takavarikkopäätökset olisi saatettava sen käräjäoikeuden vahvistettavaksi, jonka tuomiopiirissä päätös on tehty. Kyseeseen tulisi siten Helsingin, Kuopion, Oulun tai Tampereen käräjäoikeus. Voidaan pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että syyttäjiä vastaavasti myös toimivaltaisiksi tuomioistuimiksi määriteltäisiin mainitut käräjäoikeudet, jotka ovat toimivaltaisia myös EU-luovuttamislaissa ja jäädyttämislaissa tarkoitettuja asioita käsiteltäessä.

Edellä selostettujen poikkeusten lisäksi sovellettavaksi tulisi myös puitepäätöksen 12 artiklan säännös pyynnössä esitetyn erityisen menettelyn noudattamisesta, jota vastaava säännös sisältyy myös vuoden 2000 sopimuksen 4 artiklaan ja oikeusapulain 11 §:n 1 momenttiin. Tältä osin puitepäätöksen säännöstä on pidettävä riittävän yksityiskohtaisena sovellettavaksi suoraan.

Kuten aikaisemmin on selostettu, Suomen järjestelmä poikkeaa monen muun EU:n jäsenvaltion järjestelmästä siinä, että esitutkintaa pääsääntöisesti johtaa poliisi. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle pohjautuvassa yhteistyössä jäsenvaltiot, joissa tutkintaa johtaa syyttäjä tai tutkintatuomari, ovat pitäneet ongelmallisena tunnustaa ja panna täytäntöön poliisin tekemiä todisteiden luovuttamismääräyksiä. Sen vuoksi puitepäätöstä koskevissa neuvotteluissa on eräänlaisena kompromissina päädytty ensinnäkin määrittelemään ”muu oikeusviranomainen” edellä artiklassa 2 c) ii kuvatulla tavalla ja toiseksi sallimalla jäsenvaltioiden 11 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaisissa tilanteissa edellyttää, että määräyksen on sen antaneessa valtioissa vahvistanut tuomari, tutkintatuomari, tuomioistuin tai syyttäjä. Toistaiseksi Itävalta ja Ranska ovat antaneet 5 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen eli ilmoittaneet vaativansa vahvistusmenettelyä myös kun pyydetään hankkimaan viranomaisen hallussa olevia todisteita. Koska ilmoitus vahvistusmenettelyn edellyttämisestä voidaan tehdä myös puitepäätöksen hyväksymisen jälkeen, mahdollista on, että myös muut jäsenvaltiot voivat tehdä vastaavan ilmoituksen.

Niissä tilanteissa, joissa Suomi olisi täytäntöönpanovaltio, esityksessä ei Suomen kansallinen järjestelmän mukaiset toimivaltuussäännökset huomioon ottaen ehdoteta edellytettäväksi, että todisteiden luovuttamismääräys pitäisi määräyksen antaneessa valtiossa vahvistuttaa jollakin puitepäätöksen määrittelemistä oikeusviranomaisista. Esityksessä ei ehdoteta vahvistusmenettelyyn turvautumista myöskään silloin, kun Suomi olisi määräyksen antava valtio. Määräyksen vahvistuttaminen syyttäjällä lisäisi menettelyn byrokraattisuutta. Myös syyttäjän vastuu vahvistusmenettelyssä olisi epäselvä. Sitä vastoin esityksessä ehdotetaan, että todisteiden luovuttamismääräyksen Suomessa voisi antaa vain syyttäjä tai tuomioistuin. Tällöin täytäntöönpanovaltiolla ei olisi tarvetta edellyttää vahvistusta 4 tai 5 artiklan mukaisissa tilanteissa. Etuna olisi myös se, että ratkaisu ei olisi riippuvainen puitepäätöksen mukaisen etsinnän ja takavarikon määritelmästä, eikä siitä, missä tilanteissa ja missä vaiheessa mikin jäsenvaltio vahvistusta edellyttäisi, vaan samaa menettelyä sovellettaisiin suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Lisäksi erityisesti kansainvälistä oikeusapua edellyttävissä tilanteissa myös esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän välisen yhteistyövelvoitteen toimivuutta voitaisiin edistää siten, että syyttäjät toimisivat todisteiden luovuttamismääräyksen antavina viranomaisina ja siten voisivat myös varmistua siitä, että vieraasta valtiosta pyydettävä todiste on tarpeen rikosasian

pääkäsittelyä varten. Ehdotetulla ratkaisulla ei kuitenkaan puututtaisi esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten väliseen tehtävänjakoon muutoin.

12 artikla. Muodollisuudet täytäntöönpanovaltiossa. Artiklan mukaan täytäntöönpanosta vastaava viranomainen noudattaa määräyksen antaneen viranomaisen pyytämiä muodollisuuksia ja menettelyjä, jollei puitepäätöksen säännöksistä muuta johdu. Edellytyksenä on, että pyydetyt muodollisuudet ja menettelyt eivät ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisia. Artikla ei velvoita käyttämään pakkokeinoja.

Artiklassa tarkoitettuja esimerkkitilanteita on selostettu puitepäätöksen johdanto-osan kohdassa 14. Esimerkkeinä mainitaan asiakirjan virallinen leimaaminen, määräyksen antaneen valtion edustajan läsnäolo tai kellonaikojen ja päivämäärien tallentaminen. Muodollisuudet ja menettelyt eivät saisi merkitä pakkokeinojen käyttämistä. Niitä koskevat edellytykset määräytyvät täytäntöönpanovaltion lain mukaan, lukuun ottamatta 14 artiklan velvollisuutta etsinnän ja takavarikon suorittamiseksi, jos kyse on niin sanotusta listarikoksesta.

Edellä selostetun mukaisesti artiklaa vastaava säännös sisältyy nykyisin oikeusapulain 11 §:n 1 momenttiin ja vuoden 2000 sopimuksen 4 artiklaan. Artiklan sanamuotoa on pidettävä riittävän täsmällisenä ja tarkkarajaisena.

13 artikla. Määräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteet. Artikla sisältää säännökset kieltäytymisperusteista. Kaikki kieltäytymisperusteet ovat harkinnanvaraisia. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan täytäntöönpanovaltio voi kieltäytyä eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta, jos täytäntöönpano olisi vastoin ne bis in idem-periaatetta. Periaatteen mukaan ketään ei saa tuomita kahta kertaa samasta asiasta. Valtioiden väliseen oikeusapuyhteistyöhön sovellettuna periaate merkitsee sitä, että todisteen luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, jos todisteen luovuttamismääräyksen perusteena on rikos, joka jo on lainvoimaisesti ratkaistu.

Alakohdan b mukaan kieltäytyminen on sallittua myös 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, joissa eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys koskee tekoja, jotka täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan eivät olisi rikoksia (niin sanotun kaksoisrangaistavuuden puuttuminen). Alakohdan c mukaan tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä ei jossakin erityistapauksessa voida panna täytäntöön täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen käytettävissä 11 artiklan 3 kohdan mukaisesti olevin toimenpitein. Jos toisin sanoen todiste olisi mahdollista saada vain käyttämällä esimerkiksi etsintää tai takavarikkoa, mutta se ei olisi sallittua kansallisesti, täytäntöönpanosta olisi sallittua kieltäytyä.

Alakohdassa d kieltäytymisperusteena mainitaan täytäntöönpanovaltion lainsäädännössä mukainen koskemattomuus tai erioikeus, jonka vuoksi eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä ei voida panna täytäntöön. Säännöksen tarkoitusta selvennetään johdanto-osan kappaleessa 17. Kieltäytymisperuste voisi kattaa suojatoimet, joita sovelletaan terveydenhuolto- ja oikeusalan ammateissa täytäntöönpanovaltion lainsäädännön

mukaan. Kieltäytymisperusteita ei kuitenkaan pitäisi tulkita tavalla, joka on ristiriidassa vuoden 2000 sopimukseen tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan kanssa. Kyseisessä määräyksessä oikeusavusta ei tule kieltäytyä pankkisalaisuuteen vedoten. Näin ollen kohdassa tarkoitetusta koskemattomuudesta ja erioikeudesta olisi johdanto-osan täsmennyksen mukaan kyse lähinnä silloin, kun pyydettävä todiste sisältäisi tietoa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 3) ja 4) -kohdassa säädetyn todistamiskiellon piiriin kuuluvista seikoista.

Alakohdan e mukaan kieltäytyminen on sallittua myös jos eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä ei ole vahvistettu jossakin 11 artiklan 4 tai 5 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa. Peruste soveltuu siis tilanteisiin, joissa luovuttamismääräystä ei ole täytäntöönpanovaltion sitä edellyttäessä vahvistanut tuomari, tutkintatuomari, tuomioistuin tai syyttäjä.

Alakohdassa f on säännös niin sanotusta alueperiaatetta ja valtion ulkoista rikosoikeudellista toimivaltaa koskevista kieltäytymisperusteista. Täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä ensinnäkin tilanteessa, jossa eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys koskee rikoksia, jotka katsotaan täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan tehdyiksi kokonaan tai huomattavalta tai olennaiselta osaltaan täytäntöönpanovaltion alueella tai sen alueeseen rinnastettavassa paikassa. Toiseksi kieltäytyminen on mahdollista, jos teko on tehty luovuttamismääräyksen antaneen valtion alueen ulkopuolella eikä täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan olisi mahdollista nostaa syytettä kyseisistä rikoksista, jos ne olisi tehty täytäntöönpanovaltion alueen ulkopuolella. Säännös mahdollistaa yhteistyöstä kieltäytymisen tilanteessa, jossa määräyksen antanut jäsenvaltio olisi käyttänyt sellaista valtion ulkoista rikosoikeudellista toimivaltaa, joka vastaavassa tilanteessa täytäntöönpanovaltiossa ei olisi mahdollista.

Alakohta g mahdollistaa täytäntöönpanosta kieltäytymisen, jos täytäntöönpano erityistapauksessa vahingoittaisi keskeisiä kansallisia turvallisuusetuja, vaarantaisi tietolähteen tai edellyttäisi erityisiin tiedustelutoimiin liittyvien, turvaluokiteltujen tietojen käyttöä. Myös g alakohdan tarkoitusta on selvennetty puitepäätöksen johdannossa. Johdanto-osan 18 kappaleen mukaan mainittua kieltäytymisperustetta olisi hyväksyttävää soveltaa ainoastaan silloin kun ja siltä osin kuin pyydettyjä esineitä, asiakirjoja tai tietoja ei mainituista syistä käytettäisi todisteina vastaavanlaisessa asiassa pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa.

Viimeisenä kieltäytymisperusteena alakohdassa h mainitaan tilanne, jossa puitepäätöksen liitteenä oleva lomake on täytetty puutteellisesti tai se on selvästi virheellinen eikä sitä ole täydennetty tai korjattu täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa.

Kohdassa 2 on säännös kieltäytymisestä päättävästä viranomaisesta. Kieltäytymisestä päättää täytäntöönpanovaltion tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä. Jos eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen on antanut 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu oikeusviranomainen eikä tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä ole vahvistanut sitä määräyksen antaneessa valtiossa, päätöksen voi tehdä myös muu täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan toimivaltainen oikeusviranomainen, jos kyseisessä lainsäädännössä niin säädetään. Toisin sanoen muu kuin sään-

nöksessä lueteltu oikeusviranomainen voi tehdä päätöksen kieltäytymisperusteen soveltamisesta vain tilanteessa, jossa myös määräyksen on antanut muu kuin kyseinen oikeusviranomainen.

Kohdassa 3 on säännös, jonka tarkoituksena on rajoittaa niin sanottua alueperiaatetta koskevan kieltäytymisperusteen soveltamista. Sen mukaan kieltäytymistä koskeva päätös, joka koskee osittain täytäntöönpanovaltion alueella tai sen alueeseen rinnastettavassa paikassa tehtyä rikosta, tehdään poikkeuksellisesti ja tapauskohtaisesti, ottaen huomioon tapauksen kaikki erityiset olosuhteet ja erityisesti se, onko huomattava tai olennainen osa kyseisestä rikoksesta tehty määräyksen antaneessa valtiossa, liittyykö eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys sellaiseen tekoon, joka ei ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan rikos, ja olisiko eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanemiseksi välttämätöntä suorittaa etsintä ja takavarikko. Lisäksi 4 kohdan mukaan tilanteessa, jossa toimivaltainen viranomainen harkitsee alueperiaatteen soveltamista kieltäytymisperusteena, sen on kuultava Eurojustia ennen päätöksen tekoa. Jos viranomainen päätyy Eurojustin lausunnosta poikkeavaan ratkaisuun, sen on perusteltava päätöksensä ja asiasta on ilmoitettava neuvostolle.

Kohdassa 5 viranomaisille asetetaan ennen päätöksentekoa velvollisuus kuulla määräyksen antanutta viranomaista tilanteissa, kun kyse on 1 kohdan a, g ja h alakohdassa tarkoitettujen kieltäytymisperusteiden soveltamisesta.

Oikeusapulain 12 §:ssä säädetään ehdottomista kieltäytymisperusteista. Kieltäytymisperusteena mainitaan se, että pyyntö voisi loukata Suomen täysivaltaisuutta tai vaarantaa Suomen turvallisuutta tai muita olennaisia etuja. Oikeusavun antamisesta on kieltäydyttävä myös, jos pyynnön täyttäminen olisi ristiriidassa ihmisoikeuksia tai perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa tai muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista. Harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita luetellaan lain 13 §:ssä. Kieltäytymisperusteina mainitaan muun ohella pyynnön perusteena olevan teon poliittisuus, vanhentuminen sekä se, että pyynnön perusteena oleva rikosasia on tutkittavana tai ratkaistu Suomessa tai vieraassa valtiossa.

Kieltäytymisperusteita täsmentävän asiasisältöisen sääntelyn tarpeeseen vaikuttaa se, että artiklassa jätetään jäsenvaltiolle harkintavaltaa sen suhteen, sisällyttääkö se täytäntöönpanolainsäädäntöönsä kaikki artiklassa luetellut kieltäytymisperusteet vai vain osa niistä. Näin ollen, jos kaikkia artiklassa tarkoitettuja kieltäytymisperusteita ei ole tarkoitus soveltaa, tarvitaan tästä säännös täytäntöönpanolakiin. Myös kieltäytymisperusteiden sanamuotoa on eräiltä osin perusteltua täsmentää puitepäätöksen tekstiä selkeämmin Suomen oikeusjärjestelmään soveltuvalla tavalla.

Se, mitä kieltäytymisperusteita otetaan käyttöön, riippuu toisaalta myös siitä, mihin ratkaisuun on päädytty 11 artiklan 3, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetun täytäntöönpanon ja vahvistusmenettelyn sekä 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa kaksoisrangaistavuuden osalta. Lainsäädäntöä tarvittaisiin myös siinä tapauksessa, että jokin artiklan harkinnanvarainen kieltäytymisperuste haluttaisiin säätää ehdottomaksi. Sen, että kieltäytymisperuste on puitepäätökseen kirjattu harkinnanvaraiseen muotoon, voidaan tulkita jättävän harkintavaltaa paitsi lainsoveltajalle, myös lainsäätäjälle sen suhteen, sääde-

täänkö kieltäytymisperuste laissa harkinnanvaraiseksi vai ehdottomaksi, joskin puitepäätöksen tarkoituksena on ollut välttää ehdottomia kieltäytymisperusteita.

Vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta vastaa valmius laaja-alaiseen yhteistyöhön, jolloin kieltäytymistilanteiden tulisi olla mahdollisimman rajoitettuja. Ei tulisi myöskään mennä taaksepäin siitä, mikä nykyisin oikeusapuyhteistyössä on sallittua.

Ottaen huomioon, että Suomen kansallisessa järjestelmässä pääsääntöisesti muut kuin syyttäjä tai tuomioistuin toimivat esitutkintaa johtavina ja todisteiden hankkimisesta päättävinä viranomaisina, eikä Suomen tarkoituksena ole edellyttää vahvistusmenettelyä muilta jäsenvaltioilta, jos määräyksen on antanut poliisi- tai muu asianomaisen valtion järjestelmän mukainen esitutkintaviranomainen, esityksessä ei myöskään ehdoteta, että oikeusavusta olisi Suomessa kieltäydyttävä sillä perusteella, että määräystä ei sen antaneessa valtiossa ole vahvistanut tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä.

Puitepäätöksen tavoitetta vastaisi se, ettei määräyksen täytäntöönpanosta kieltäydyttäisi myöskään sillä perusteella, että teko olisi tehty kokonaan tai osittain Suomen alueella. Tällaista kieltäytymisperustetta ei sisälly myöskään voimassaolevaan oikeusapulakiin. Alueellisuuteen liittyvä kieltäytymisperuste kuitenkin sisältyy EU-luovuttamislakiin ja jäädyttämislakiin. Alueellisuuteen liittyvä kieltäytymisperuste sinänsä on harvinainen, koska rikosta yleensä tutkitaan sen tekovaltiossa. Lisäksi sen merkitys esimerkiksi luovuttamistilanteissa on erilainen kuin puitepäätöksessä tarkoitetussa oikeusapuyhteistyössä, jota tehdään luovuttamismenettelyä varhaisemmassa vaiheessa rikostutkintaa. Tällöin ei välttämättä myöskään vielä ole lopullisesti ratkaistu sitä, missä valtiossa rikosoikeudenkäynti järjestetään. Toisaalta myös niissä tilanteissa, joissa rikosta tutkitaan muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa teko on kokonaan tai osittain tehty, ja syyte lopulta nostetaan rikoksentekovaltiossa, voidaan asian selvittämisen kannalta pitää perusteltuna valtioiden laaja-alaista yhteistyötä todisteiden hankkimiseksi. Se, ettei alueellisuuteen liittyvää kieltäytymisperustetta oteta lakiin, myös vastaa puitepäätöksen tarkoitusta olla vetoamatta alueellisuuteen kieltäytymisperusteena tai rajoittaa sen käyttöä poikkeuksellisiin tilanteisiin. Myöskään alueellisuuslausekkeeseen liittyvää, valtion ulkoista toimivaltaa koskevaa kieltäytymisperustetta ei ehdoteta sisällytettäväksi lakiin. Tarve tällaiselle kieltäytymisperusteelle olisi ilmeisen vähäinen eikä vastaavaa kieltäytymisperustetta sisälly myöskään voimassaolevaan oikeusapulakiin.

Vastavuoroisen tunnustamisen ja puitepäätöksen tavoitteita vastaisi se, että kieltäytymisperusteet olisivat harkinnanvaraisia. Kieltäytymisperusteiden harkinnanvaraisuus myös lisäisi säännösten joustavuutta ja mahdollistaisi sen arvioimisen, kuinka suuri merkitys kieltäytymisperusteella kokonaisuutena ottaen on. Esimerkiksi jos kyse on puutteellisesta tiedosta lomakkeessa, puutteen merkitys saattaisi olla niin vähäinen, ettei se estäisi määräyksen täytäntöönpanoa. Myös oikeusapulain 7 §:n 3 momentissa on mahdollistettu pyynnön täytäntöönpano vähäisistä pyynnön tiedoissa olevista puutteista huolimatta. Ne bis in idem-tilanteissa puolestaan joustavuus on tarpeen siksi, että jäsenvaltioiden lainsäädäntöön sisältyy esimerkiksi Schengen-säännöstössä sallittuja poikkeuksia ne bis in idem-kiellosta, kuten Suomessa rikoslain 1 luvun 13 §:n säännös mahdollisuudesta nostaa rikoksesta Suomessa syyte ulkomaisesta tuomiosta riippumatta.

Eräiden kieltäytymisperusteiden luonteeseen kuitenkin soveltuisi huonosti se, että viranomaiselle jätettäisiin harkintaa sen soveltamisen suhteen. Se, että oikeusapua harkinnanvaraisesti voitaisiin antaa kieltäytymisperusteesta riippumatta, saattaisi johtaa ristiriitaan oikeudenkäyntimenettelyä koskevien Suomen oikeusjärjestelmän perusperiaatteiden kanssa. Tällaisena tilanteena voidaan pitää oletettavasti äärimmäisen harvinaista tapausta, jossa syntyisi epäily oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden loukkaamisesta tai sitä, että olisi tarve vedota puitepäätöksessä tarkoitettuun lainsäädännölliseen koskemattomuuteen tai valtion keskeisten turvallisuusetujen loukkaamiseen. Viimeksi mainituissa tapauksissa kyse voisi olla siitä, että pyydettävä todiste sisältäisi tietoa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:ssä säädettyjen todistamiskieltojen piiriin kuuluvista seikoista. Myös pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa kielletään tietyin poikkeuksin sellaisen asiakirjan takavarikoiminen, jonka voidaan olettaa sisältävän tietoa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:ssä tarkoitetuista seikoista. Oikeusavusta kieltäytyminen myös takavarikkoa koskevien muiden edellytysten puuttuessa olisi perusteltua säätää laissa ehdottomana. Tämän voidaan myös tulkita olevan puitepäätöksen tarkoituksen mukaista sikäli, että puitepäätöksen 11 artiklan 2 kohdasta ja 12 artiklasta seuraa, että päätös siitä, onko oikeusavun antamiseksi tarpeen käyttää pakkokeinoja, samoin kuin niitä käytettäessä sovellettava menettely, tehdään täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan.

Selostetuista syistä esityksessä ehdotetaan, että täytäntöönpanolakiin otettaisiin tyhjentävä, asiasisältöinen luettelo kieltäytymisperusteista. Ehdottomana kieltäytymisperusteena olisi perusteltu epäily oikeudenmukaiseen oikeudenkäynnin perusperiaatteiden loukkaamisesta. Lisäksi edellytyksenä olisi, että täytäntöönpano kokonaisuutena arvioiden olisi kohtuutonta. Vastaavaa sanamuotoa on käytetty konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanolaissa. Mainittua lakia koskevan esityksen (HE 47/2007 vp) perustelujen mukaan huomioon tulisi kokonaisarvostelussa ottaa muun ohella loukkauksen vaikutus henkilön asemaan oikeudenkäynnissä ja toisaalta henkilön siitä mahdollisesti jo saama hyvitys. Täytäntöönpanosta tulisi kieltäytyä myös jos täytäntöönpano ei olisi sallittua paikkaan kohdistuvaa etsintää ja takavarikkoa koskevien säännösten mukaan. Tällöin täytäntöönpanosta ei kuitenkaan saisi 14 artiklan 2 kohdan mukaisissa listarikostilanteissa kieltäytyä kaksoisrangaistavuuden puuttumisen vuoksi. Myös lainsäädännölliseen koskemattomuuteen ja valtion keskeisiin turvallisuusetuihin liittyvä kieltäytymisperuste otettaisiin lakiin ehdottomana. Tältä osin kieltäytymisperuste määriteltäisiin niin, että määräyksessä tarkoitettu todiste sisältää tietoa seikoista, joista oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n mukaan ei saa todistaa. Rajaus olisi edellä selostettujen puitepäätöksen johdanto-osaan sisältyvien täsmennysten mukainen.

Muut täytäntöönpanolakiin otettavat kieltäytymisperusteet olisivat harkinnanvaraisia. Välttämättömänä ei kuitenkaan ole pidetty alakohdassa g) tarkoitetun, turvaluokiteltujen tietojen käyttöön liittyvän kieltäytymisperusteen sisällyttämistä lakiin.

Täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös kieltäytymisestä päättävästä viranomaisesta. Esityksessä ehdotetaan, että kieltäytymisestä päättävänä viranomaisena olisi täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa määräyksen täytäntöönpanemiseksi on tehty päätös takavarikosta, joka pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n mukaan on saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, kieltäytymisestä voisi päättää myös takavarikkoasiaa käsittelevä käräjäoikeus.

14 artikla. Kaksoisrangaistavuus. Artikla sisältää säännökset tilanteista, jolloin täytäntöönpanovaltiolla on velvollisuus tunnustaa ja panna täytäntöön luovuttamismääräys tutkimatta kaksoisrangaistavuuden täyttymistä eli sitä, onko teko, jota koskevaan esitutkintaan tai oikeudenkäyntiin määräys liittyy, rangaistava täytäntöönpanovaltion lain mukaan (kaksoisrangaistavuus). Kaksoisrangaistavuutta ei 1 kohdan mukaan ole sallittua edellyttää, jollei määräyksen täytäntöönpano edellytä etsintää tai takavarikkoa.

Kohta 2 sisältää listan rikoksista, joita koskevissa tilanteissa kaksoisrangaistavuutta ei ole sallittua edellyttää siinäkään tilanteessa, että todisteen hankkimiseksi olisi suoritettava suoritettava etsintä tai takavarikko. Edellytyksenä on, että listassa mainituista rikoksista voi määräyksen antaneen valtion lainsäädännössä seurata vapausrangaistus tai vapaudenmenetyksen käsittävä turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kolme vuotta: Listassa mainitut 32 rikosta vastaavat eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan mukaista luetteloa. Luettelo sisältyy myös EU-luovuttamislain 3 §:n 2 momenttiin, jolla mainittu puitepäätös on täytäntöönpantu. Vastaava luettelo sisältyy muun muassa jäädyttämispuitepäätöksen 3 artiklan 2 kohtaan (jäädyttämislain 3 §:n 3 momentti).

Tässä esityksessä ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi selostaa yksityiskohtaisesti tekoja, joita listassa mainitut rikokset Suomen lainsäädännössä vastaavat. Tältä osin voidaan viitata EU-luovuttamislakia koskevaan hallituksen esitykseen (HE 88/2003 vp, s. 28-19).

Arvioinnin rikoksen kuulumisesta listaan tekee määräyksen antanut viranomainen. Lähtökohtaisesti täytäntöönpanevan viranomaisen ei siten tulisi tutkia sitä, onko toisen jäsenvaltion rikoslainsäädännössä tarkoitettu rikos, jota määräys koskee, puitepäätöksessä tarkoitettu listarikos. Täytäntöönpaneva viranomainen voisi puuttua vain selviin virheisiin ja ristiriitaisuuksiin lomakkeessa selostetun teonkuvauksen ja otsikoinnin välillä.

Kohdan 3 mukaan sallittua on edellyttää kaksoisrangaistavuutta etsintää tai takavarikkoa vaativissa tilanteissa, jos eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys ei liity mihinkään 2 kohdassa mainituista rikoksista. Kun rikos liittyy vero- tai tulliasioihin taikka valuutta-asioihin, täytäntöönpanosta ei voida kieltäytyä sillä perusteella, että täytäntöönpanovaltion lainsäädännössä ei säädetä vastaavasta verosta tai maksusta tai että siinä ei ole samanlaista vero-, tulli- tai valuuttasäännöstä kuin määräyksen antaneen valtion lainsäädännössä.

Kohdan 4 mukaan neuvosto tarkastelee 3 kohdassa tarkoitettua kaksoisrangaistavuuden vaatimusta viimeistään viiden vuoden kuluttua puitepäätöksen voimaantulopäivästä.

Kohdassa 5 neuvostolle annetaan mahdollisuus yksimielisellä päätöksellä Euroopan parlamenttia kuultuaan lisätä 2 kohdan listaan uusia rikoksia.

Kuten edellä on selostettu, nykyisin kaksoisrangaistavuutta edellytetään Suomessa pakkokeinolaissa säädetyn pakkokeinon käyttöä edellyttävien oikeusapupyyntöjen täytäntöönpanoon, mutta ei muutoin.

Kohdan 3 säännös mahdollisuudesta edellyttää kaksoisrangaistavuutta muiden kuin listarikosten osalta etsintää ja takavarikkoa koskevissa tilanteissa edellyttää tarkentavaa sääntelyä täytäntöönpanolaissa. Säännös liittyy myös etsinnän ja takavarikon määritelmään sekä 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaiseen kieltäytymisperusteeseen. Aikaisemmin selostetun mukaisesti kieltäytymisperusteeksi on tarkoitus ottaa säännös, jonka mukaan todisteen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta tulee kieltäytyä kaksoisrangaistavuuden puuttumisen perusteella, jos määräys koskee muuta kuin 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua rikosta ja määräyksen täytäntöönpano edellyttäisi pakkokeinolaissa tarkoitetun paikkaan kohdistuvan etsinnän tai takavarikon käyttämistä.

15 artikla. Määräyksen tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa sekä todisteiden siirtämisessä noudatettavat määräajat. Artiklan 1 kohdassa jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus noudattaa artiklassa tarkoitettuja määräaikoja. Jos määräyksen antanut viranomainen on ilmoittanut eurooppalaisessa todisteiden luovuttamismääräyksessä, että menettelyyn liittyvien määräaikojen tai muiden erityisen kiireellisten syiden vuoksi on tarpeen noudattaa lyhyempää määräaikaa, täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on otettava vaatimus mahdollisuuksien mukaan huomioon.

Artiklan 2 kohdan mukaan pääsääntönä on, että päätös kieltäytyä määräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on tehtävä mahdollisimman pian ja viimeistään 30 päivän kuluessa määräyksen vastaanottamisesta.

Kohdassa 3 on säännös todisteiden hankkimisessa noudatettavasta määräajasta. Jos 16 artiklan mukaisia perusteita täytäntöönpanon lykkäämiselle ei ole tai jos etsityt todisteet ovat jo täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa, sen on otettava todisteet haltuunsa viipymättä ja viimeistään 60 päivän kuluessa luovuttamismääräyksen vastaanottamisesta. Kohdassa 4 säännellään tilanteet, joissa 2 tai 3 kohdan määräaikoja ei erityistapauksissa pystytä noudattamaan. Tällöin täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on ilmoitettava siitä viipymättä määräyksen antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, esitettävä viivästyksen syyt ja arvio toimien toteuttamiseen tarvittavasta ajasta.

Kohdassa 5 täytäntöönpanovaltio velvoitetaan viipymättä siirtämään todisteet määräyksen antaneeseen valtioon, jollei vireillä ole 18 artiklan mukaista oikeussuojakeinoa tai jollei tapaukseen sovellu 16 artiklan mukainen lykkäämisperuste. Siirtäessään todisteet määräyksen antaneeseen valtioon, täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on 6 kohdan mukaan ilmoitettava, vaatiiko se, että todisteet on palautettava täytäntöönpanovaltioon heti, kun määräyksen antanut valtio ei enää tarvitse niitä.

Artiklaa on pidettävä riittävän yksityiskohtaisena sovellettavaksi suoraan.

Oikeusapulain 9 §:n 1 momentin mukaan oikeusapupyyntö on täytettävä viipymättä ja mikäli mahdollista, pyynnössä esitettyjä määräaikoja noudattaen. Pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n 3 momentin mukaan takavarikkoasiaa käsittelevä tuomioistuin voi takavarikoimisesta päättäneen viranomaisen pyynnöstä päättää, että esine tai asiakirja saadaan luovuttaa vieraan valtion viranomaisille velvoituksin, että esine tai asiakirja palautetaan Suomeen sen jälkeen kun sitä ei todisteena tarvita. Tuomioistuin voi myös määrätä, ettei

esinettä tai asiakirjaa tarvitse palauttaa, jos palauttaminen olisi ilmeisen epätarkoituksenmukaista. Säännöstä sovellettaisiin myös puitepäätöksessä tarkoitettuihin tilanteisiin.

16 artikla. Täytäntöönpanon lykkäämisen perusteet. Artikla sisältää säännökset täytäntöönpanon lykkäämisperusteista. Lykkääminen on mahdollista ensinnäkin jos lomake on täytetty puutteellisesti tai se on selvästi virheellinen. Toiseksi täytäntöönpanoa voidaan lykätä, jos luovuttamismääräystä ei ole vahvistettu jossakin 11 artiklan 4 tai 5 kohdassa tarkoitetuista tapauksista. Kyse on siis tilanteista, joissa luovuttamismääräyksen on antanut jokin muu viranomainen kuin syyttäjä, tutkintatuomari, tuomari, tai tuomioistuin eikä kukaan mainituista viranomaisista ole vahvistanut luovuttamismääräystä täytäntöönpanevan viranomaisen sitä edellyttäessä. Kolmantena perusteena lykkäämiselle kohdassa 2 mainitaan se, että määräyksen täytäntöönpano saattaisi haitata vireillä olevaa rikostutkintaa. Neljäs lykkäämisperuste on se, että todisteet ovat jo käytössä muissa menettelyissä.

Kohdissa 1 ja 2 luetelluissa tilanteissa täytäntöönpanoa voidaan lykätä siihen saakka, kunnes perustetta lykkäämiseen ei ole tai vireillä olevaan rikostutkintaan tai oikeudenkäyntiin liittyvissä tilanteissa täytäntöönpanovaltion kohtuulliseksi katsomaan ajankohtaan sakka.

Kohdan 3 mukaan päätöksen luovuttamismääräyksen tunnustamisen tai täytäntöönpanon lykkäämisestä 1 tai 2 kohdan nojalla tekee täytäntöönpanovaltion tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä. Jos eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen on antanut jokin muu viranomainen eikä tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä ole vahvistanut sitä määräyksen antaneessa valtiossa, päätöksen voi tehdä myös muu täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan toimivaltainen oikeusviranomainen, jos kyseisessä lainsäädännössä niin säädetään.

Kohdan 4 mukaan tilanteessa, jossa perustetta lykkäämiselle ei enää ole, täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on toteutettava viipymättä toimenpiteet luovuttamismääräyksen täytäntöönpanemiseksi ja ilmoitettava siitä määräyksen antaneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle tavalla, joka mahdollistaa kirjallisen todisteen esittämisen.

Kieltäytymisperustetta vastaavasti lykkäämisperusteena on myös se, ettei todisteiden luovuttamismääräystä ole vahvistanut tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä.

Oikeusapulain 9 ja 13 §:ään sisältyy säännöksiä 16 artiklassa kuvatun kaltaisista, puutteelliseen lomakkeeseen tai asian samanaikaiseen vireillä olemiseen liittyvistä tilanteista. Lain 9 §:n mukaan pyynnön esittänyttä viranomaista on informoitava, jos pyyntö tai siihen liitetyt asiakirjat ovat niin puutteelliset, ettei pyyntöä voida täyttää. Samalla on ilmoitettava pyynnön täyttämättä jättämisen tai viivästyksen syyt. Lain 13 §:ssä puolestaan harkinnanvaraisena kieltäytymisperusteena mainitaan se, että pyynnön perusteena olevan teon johdosta on aloitettu tutkinta Suomessa tai pantu vireille oikeudenkäynti. Pykälän 2 momentin mukaan pyynnön toimeenpanoa voidaan myös lykätä, jos toimeenpano saattaisi haitata tai viivästyttää esitutkintaa tai oikeudenkäyntiä Suomessa.

Artiklaa 16 on asiasisältönsä puolesta pidettävä riittävän täsmällisenä sovellettavaksi suoraan. Kuten edellä on selostettu, tarkoituksena ei ole sisällyttää täytäntöönpanolakiin säännöstä, joka mahdollistaisi täytäntöönpanosta kieltäytymisen tilanteessa, jossa vahvistusta ei ole saatu. Vastaavasti myöskään täytäntöönpanon lykkäämismahdollisuutta tällä perusteella ei ehdoteta. Kieltäytymistilanteita vastaisi myös se, että lykkäämisestä päättäisi aina täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä. Täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi säännös näistä tilanteista. Säännöksen mukaan täytäntöönpanoa voitaisiin lykätä muilla kuin 16 artiklan 1 b kohdan mukaisilla perusteilla. Lisäksi säännöksessä todettaisiin, että lykkäämisestä päättää täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa määräyksen johdosta tehtävä takavarikkopäätös on saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, kieltäytymistilanteita vastaavasti lykkäämisestä voisi päättää myös takavarikkoasiaa käsittelevä käräjäoikeus.

17 artikla. Ilmoitusvelvollisuus. Artiklan 1 kohta sisältää säännökset täytäntöönpanovaltion velvollisuudesta ilmoittaa määräyksen antaneelle viranomaiselle ensinnäkin siitä, että täytäntöönpaneva viranomainen lisäselvityksiä tekemättä havaitsee, että asiassa olisi tarpeen tehdä lisätoimenpiteitä, joita alun perin ei oltu suunniteltu tai voitu tarkemmin määritellä. Toiseksi määräyksen antanutta viranomaista on informoitava, jos määräystä ei ole pantu täytäntöön täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisesti. Kolmanneksi informaatiovelvollisuus käsittää tilanteet, joissa ei ole voitu noudattaa määräyksen antaneen viranomaisen 12 artiklan mukaisesti erikseen osoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä. Mainituissa kolmessa tilanteessa määräyksen antanutta valtiota on informoitava mitä tahansa keinoa käyttäen, ellei määräyksen antanut valtio edellytä, että ilmoitus vahvistetaan tavalla, joka mahdollistaa kirjallisen todisteen esittämisen.

Artiklan 2 kohdassa säädetään tilanteista, joissa informaatio on toimitettava tavalla, joka mahdollistaa kirjallisen todisteen esittämisen. Ensinnäkin velvollisuus kattaa tilanteet, joissa luovuttamismääräys on toimitettu muulle kuin täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle. Tällöin määräyksen antanutta viranomaista on informoitava määräyksen toimittamisesta täytäntöönpanosta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle 8 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Toiseksi 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla määräyksen antanutta viranomaista on informoitava 15 artiklan 2 kohdan mukaisesti tehdystä päätöksestä kieltäytyä eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta. Myös päätöksen perusteluista on informoitava. Kolmanneksi informaatiovelvollisuus 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla käsittää tilanteet, joissa täytäntöönpanoa on lykätty. Myös tällöin perustelut on ilmoitettava, ja lykkäyksen oletettu kesto. Neljänneksi määräyksen antanutta viranomaista on informoitava 2 kohdan mukaisesti siitä, että luovuttamismääräystä ei ole mahdollista panna täytäntöön, koska esineet, asiakirjat tai tiedot ovat kadonneet, ne on tuhottu tai niitä ei löydy luovuttamismääräyksessä ilmoitetusta paikasta, tai koska niiden sijaintia ei ole ilmoitettu riittävän tarkasti siitä huolimatta, että määräyksen antaneen valtion toimivaltaista viranomaista on kuultu.

Artikla on riittävän yksityiskohtainen sovellettavaksi suoraan, eikä siten edellytä tarkentavaa asiasisältöistä sääntelyä.

18 artikla. Oikeussuojakeinot. Artiklan 1 kohdassa jäsenvaltioita velvoitetaan takaamaan asianosaisille, vilpittömässä mielessä toimineet sivulliset mukaan luettuina, oikeussuojakeinot luovuttamismääräyksen 11 artiklan mukaista tunnustamista ja täytäntöön-

panoa vastaan. Jäsenvaltiot voivat rajoittaa oikeussuojakeinot tapauksiin, joissa luovuttamismääräys pannaan täytäntöön pakkokeinoja käyttäen. Kanne nostetaan täytäntöönpanovaltion tuomioistuimessa kyseisen valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan luovuttamismääräyksen antamisen aineelliset perusteet, 7 artiklassa säädettyjen edellytysten täyttyminen mukaan luettuna, voidaan riitauttaa ainoastaan määräyksen antaneen valtion tuomioistuimessa nostettavalla kanteella. Määräyksen antaneen valtion on varmistettava, että vastaavassa kansallisessa tapauksessa käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja voidaan soveltaa.

Kohdan 3 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että määräaikoja 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun kanteen nostamiseksi sovelletaan tavalla, joka takaa asianosaisille mahdollisuuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Kohdan 4 mukaan tilanteessa, jossa kanne nostetaan täytäntöönpanovaltiossa, määräyksen antaneen valtion oikeusviranomaiselle on ilmoitettava kanteesta ja sen perusteista, jotta se voi toimittaa tarpeellisiksi katsomansa vastaväitteet. Sille ilmoitetaan myös oikeudenkäynnin tulos.

Kohdassa 5 sekä määräyksen antanut viranomainen että täytäntöönpanosta vastaava viranomainen velvoitetaan toteuttamaan tarvittavat toimet helpottaakseen 1 ja 2 kohdassa mainitun kanneoikeuden käyttämistä, erityisesti toimittamalla asianosaisille asianmukaiset tiedot.

Kohdan 6 mukaan täytäntöönpanovaltio voi lykätä esineiden, asiakirjojen ja tietojen siirtämistä, kunnes oikeussuojakeinon soveltamisen lopputulos on tiedossa.

Oikeusapulain 14 §:ssä on säännös muutoksenhausta, mutta se soveltuu vain tilanteisiin, joissa käräjäoikeus on päättänyt, ettei oikeusapua anneta. Tällöin oikeusministeriö voi saattaa asian hovioikeuden tutkittavaksi. Sitä vastoin oikeusapulakiin ei sisälly säännöstä, jonka mukaan asianosaisilla tai vilpittömässä mielessä toimivilla henkilöillä olisi muutoksenhakuoikeus oikeusapumenettelyssä tehtävistä päätöksistä. Muutoksenhaku täytäntöönpanossa käytettäviin toimenpiteisiin määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Pakkokeinolain 4 luvun 13 §:n mukaan sen vaatimuksesta, jota asia koskee, tuomioistuimen on päätettävä takavarikon voimassapitämisestä. Pakkokeinolain 4 luvun 16 §:n mukaan tuomioistuimen tekemästä takavarikkopäätöksestä on myös sallittua valittaa. Nykyisin valitusmahdollisuus ulottuu siten pakkokeinolain 4 luvun 13 §:n nojalla tehdyn päätöksen lisäksi tuomioistuimen vahvistamaan takavarikkopäätökseen, joka pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n mukaan on tehty vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta. Jäädyttämislaissa kuitenkin jäädyttämispäätöksen täytäntöönpanosta päättää syyttäjä, jonka päätöksestä jäädyttämislain 16 §:ssä on erikseen säädetty muutoksenhakuoikeus.

Takavarikkopäätöksiin soveltuvia säännöksiä vastaavia oikeussuojakeinoja ei voimassa olevassa laissa ole ulotettu etsintään. Toimenpiteenä etsintä liittyy kiinteästi takavarikkoon, koska takavarikointi toimitetaan yleensä etsinnän tuloksena. Muina oikeussuojakeinoina tulisivat sovellettaviksi yleiset vahingonkorvaussäännökset. Lisäksi eduskun-

nan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 2 §:ssä säädetään yleisestä kantelumahdollisuudesta oikeusasiamiehen 1 §:ssä lueteltujen valvottavien eli tuomioistuinten ja muiden viranomaisten sekä virkamiesten, julkisyhteisön työntekijöiden ja muita julkista tehtävää hoitavien menettelyä kohtaan. Pykälän mukaan kantelumahdollisuus on jokaisella, joka katsoo valvottavan tehtäväänsä hoitaessaan menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa.

Jäädyttämislain 16 §:ään sisältyy säännös muutoksenhakuoikeudesta. Sen mukaan se, jota jäädyttämispäätös koskee, voi saattaa syyttäjän täytäntöönpanoa koskevan päätöksen käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Valituksen tekemiselle ei ole säädetty määräaikaa. Toimivaltaisia käräjäoikeuksia ovat Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeudet. Muutoksenhaku ei estä jäädyttämispäätöksen täytäntöönpanoa.

Täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi jäädyttämislain 16 pykälää vastaavaa säännös muutoksenhakuoikeudesta. Voimassaolevia kansallisia säännöksiä selkeämmin se vastaisi 18 artiklan 1 kohdan velvoitetta säätää muutoksenhakukeinoista todisteen luovuttamismääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa päätöstä vastaan. Muutoksenhakumahdollisuuden säätämistä on pidettävä perusteltuna myös erityisesti perustuslain 21 pykälän oikeusturvaa koskeva säännös. Muutoksenhaku voisi koskea esimerkiksi kieltäytymisperusteita.

Jäädyttämislaissa tarkoitetuissa tilanteissa muutoksenhaulle ei ole säädetty määräaikaa. Määräajan laskemista on pidetty ongelmallisena, koska jäädyttämispäätöksen täytäntöönpanosta ei lähetetä etukäteen tietoa asianosaisille, koska se saattaisi johtaa täytäntöönpanon vaarantumiseen. Samasta syystä myöskään todisteen luovuttamispäätöksen täytäntöönpanosta päättämisestä ei lähetetä tietoa asianosaisille. Tästä syystä muutoksenhaulle ei myöskään ehdotetussa säännöksessä esitetä määräaikaa.

Voimassaolevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä muutoksenhausta todisteiden luovuttamismääräyksen antamista koskevissa tilanteissa. Kansallisessa järjestelmässä todisteiden hankkimisesta ei yleensä tehdä erillistä päätöstä, josta olisi mahdollista valittaa. Puitepäätös ei edellytä säädettäväksi kansallisia säännöksiä laajempia oikeussuojakeinoja. Toisaalta edellä selostettu kantelumahdollisuus tulisi sovellettavaksi myös tilanteessa, jossa kyse on todisteen luovuttamismääräyksen antamisesta Suomessa.

Aikaisemmin selostetun mukaisesti esitutkinta- ja pakkokeinolain uudistamista käsittelevä toimikunta pohtii muutoksenhakusäännösten tarkistamista kansallisesti. Koska oikeussuojakeinot Suomessa tehtyyn todisteiden luovuttamismääräykseen liittyen määräytyisivät kansallisten säännösten mukaisesti, toimikunnan ratkaisut tulevat vaikuttamaan myös puitepäätöksessä tarkoitettuihin päätöksiin.

19 artikla. Korvaukset. Artiklassa säännellään vahingonkorvausvastuuta. Artiklan 1 kohdan mukaan tilanteessa, jossa täytäntöönpanovaltio on lainsäädäntönsä mukaisesti vastuussa luovuttamismääräyksen täytäntöönpanossa aiheutetusta vahingosta, määräyksen antaneen valtion on korvattava täytäntöönpanovaltiolle sen vahingonkärsijälle maksamien korvausten määrät. Säännöksellä ei kuitenkaan rajoiteta 18 artiklan 2 kohdan soveltamista eli tilannetta, jossa määräyksen aineelliset perusteet riitautetaan määräyk-

sen antaneessa valtiossa. Korvausvelvollisuutta ei ole, jos vahinko tai sen osa johtuu täytäntöönpanovaltion toiminnasta.

Säännöksen tarkoituksena on ollut selventää korvausvastuuta esimerkiksi senkaltaisessa tilanteessa, jossa täytäntöönpanovaltio on joutunut lomakkeessa olevien virheellisyyksien vuoksi maksamaan vahingonkorvausta oman lainsäädäntönsä mukaisesti. Tällöin määräyksen antaneen valtion olisi korvattava vahinko korvauksen suorittaneelle täytäntöönpanovaltiolle. Korvausvelvollisuutta ei olisi siltä osin kuin vahinko olisi aiheutunut täytäntöönpanovaltion viranomaisen toiminnasta.

Kohdan 2 mukaan 1 kohta ei vaikuta luonnollisten tai oikeushenkilöiden vahingonkorvausvaatimuksia koskevaan jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklaa 19 vastaavat säännökset korvauksista sisältyvät myös jäädyttämispuitepäätökseen ja –lakiin (24 ja 25 §).

Asiasisältöisesti 19 artiklan tarkoitus käy ilmi artiklan tekstistä, mutta se jättää avoimeksi sen, mikä viranomainen jäsenvaltioissa päättäisi artiklan 1 kohdassa tarkoitetun korvauksen maksamisesta toiselle jäsenvaltiolle ja sen vaatimisesta toiselta jäsenvaltiolta. Selvyyden vuoksi täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi jäädyttämislakia vastaavat säännökset korvausten suorittamisesta toiselle jäsenvaltiolle sekä korvauksen vaatimisesta toiselta jäsenvaltiolta. Korvausten maksamisesta täytäntöönpanovaltiolle sekä niiden vaatimisesta määräyksen antaneelta jäsenvaltiolta päättäisi Suomessa oikeusministeriö.

V OSASTO
LOPPUSÄÄNNÖKSET

20 artikla. Puitepäätöksen tehokkuuden valvonta. Artiklan 1 kohdassa jäsenvaltio velvoitetaan ilmoittamaan neuvostolle luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon toisessa jäsenvaltiossa liittyvistä toistuvista ongelmia, joita ei ole voitu ratkaista neuvottelemalla.

Kohdassa 2 neuvostolle asetetaan velvollisuus tarkastella puitepäätöksen soveltamista käytännössä.

Artikla ei edellytä täsmentävää lainsäädäntöä.

21 artikla. Suhde muihin oikeudellisiin säädöksiin ja sopimuksiin. Artiklassa säännellään puitepäätöksen suhdetta muihin oikeudellista yhteistyötä koskeviin säädöksiin. Kohdan 1 mukaan pääsääntönä on, että puitepäätöstä sovelletaan rinnakkain muiden oikeudellisten instrumenttien kanssa.

Kohdan 2 mukaan kuitenkin luovuttamismääräystä on kuitenkin sovellettava silloin, kun kaikki täytäntöönpanovaltiolta pyydettävät todisteet kuuluvat puitepäätöksen soveltamisalaan.

Kohdassa 3 on poikkeus 2 kohden säännökseen. Muita oikeusapuinstrumentteja voidaan soveltaa puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluvien todisteiden hankkimiseksi, jos ne

ovat osa laajempaa avunpyyntöä tai määräyksen antanut viranomainen katsoo yksittäisessä tapauksessa, että tämä helpottaisi yhteistyötä täytäntöönpanovaltion kanssa.

Lisäksi kohdan 4 mukaan jäsenvaltiot voivat puitepäätöksen voimaantulon jälkeen tehdä kahden- tai monenvälisiä sopimuksia tai järjestelyjä, mikäli niiden avulla voidaan syventää tai laajentaa puitepäätöksen tavoitteita ja mikäli ne yksinkertaistavat tai muuten helpottavat menettelyjä puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluvien todisteiden hankkimiseksi. Tällaiset sopimukset tai järjestelyt eivät voi vaikuttaa suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka eivät ole niiden osapuolina (5 kohta). Kohdassa 6 jäsenvaltiot velvoitetaan ilmoittamaan neuvostolle ja komissiolle 4 kohdassa tarkoitetuista uusista sopimuksista tai järjestelyistä kolmen kuukauden kuluessa niiden allekirjoittamisesta.

Artikla ei välttämättä edellytä täsmentävää lainsäädäntöä. Selvyyden vuoksi täytäntöönpanolakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan laissa tarkoitettuun oikeusapuun sovelletaan täytäntöönpanolain ja puitepäätöksen lisäksi soveltuvin osin kansainvälisestä rikosoikeusavusta annettua lakia. Vastaava säännös sisältyy jäädyttämislakiin.

Säännös tarkoittaisi sitä, että jos puitepäätöksestä tai täytäntöönpanolaista ei muuta johdu, puitepäätöksessä tarkoitettuun yhteistyöhön sovellettaisiin oikeusapulain yleisiä säännöksiä oikeusavun antamisesta vieraalle valtiolle.

22 artikla. Siirtymäjärjestelyt. Artiklan mukaan ennen puitepäätöksen täytäntöönpanoajan päättymistä vastaanotetut keskinäistä oikeusapua koskevat pyynnöt pannaan täytäntöön keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevien voimassaolevien säädösten mukaisesti.

23 artikla. Täytäntöönpano. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on pantava puitepäätös täytäntöön 19 päivään tammikuuta 2011 mennessä. Kohdan 2 mukaan jäsenvaltioiden on mainitun ajan kuluessa toimitettava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle kirjallisina säännökset, joilla jäsenvaltioiden puitepäätöksestä aiheutuvat velvoitteet saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Kohdan 2 mukaan jäsenvaltion, joka aikoo saattaa 13 artiklan 1 kohdan f alakohdassa tarkoitetun, niin sanotun alueellisuusklausuulin osaksi kansallista lainsäädäntöään, on tehtävä asiasta ilmoitus neuvoston pääsihteeristölle puitepäätöksen tekemisen yhteydessä.

Kohdan 4 mukaan Saksa voi ilmoittaa varaavansa itselleen oikeuden asettaa eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanon 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa terrorismiin, tietoverkkorikollisuuteen, rasismiin ja muukalaisvihaan, tuhotyöhön, kiristysrikoksiin sekä petolliseen menettelyyn liittyvissä tapauksissa riippuvaiseksi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttymisestä, kun eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanemiseksi on tarpeen suorittaa etsintä tai takavarikko, paitsi jos määräyksen antanut viranomainen on ilmoittanut, että kyseiseen rikokseen sovelletaan määräyksen antaneen valtion lainsäädännön nojalla ilmoituksessa tarkoitettuja perusteita. Jos Saksa haluaa soveltaa kyseistä kohtaa, sen on tehtävä asiasta ilmoitus neuvoston pääsihteeristölle tämän puitepäätöksen tekemisen yhteydessä. Ilmoitus julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Saksa on ilmoittanut edellyttävänsä kaksoisrangaistavuutta edellä mainittuihin rikoksiin.

Kohdan 5 mukaan komissio esittää viimeistään kolmen vuoden kuluessa puitepäätöksen voimaantulosta Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet puitepäätöksen noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet, ja esitetään tarvittaessa uusia lainsäädäntöehdotuksia.

Kohdan 6 mukaan Neuvoston pääsihteeristö antaa 6 ja 11 artiklan ja tämän artiklan mukaisesti annetut ilmoitukset tiedoksi jäsenvaltioille, komissiolle ja Eurojustille.

24 artikla. Uudelleentarkastelu. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava neuvostolle ja komissiolle vuosittain puitepäätöksen 13 artiklan 1 kohtaan liittyvistä vaikeuksista.

Kohdassa 2 Saksalle asetetaan vuosittainen ilmoitusvelvollisuus niistä tapauksista, joissa se on kieltäytynyt täytäntöönpanosta 23 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Kohdan 3 mukaan komission on tehtävä neuvostolle kertomus tarkastelussa ilmenneiden tietojen perusteella. kertomus on tehtävä viimeistään viiden vuoden kuluttua puitepäätöksen voimaantulosta. Kertomuksen perusteella neuvoston on määrä harkita sitä, tulisiko kieltäytymisperusteita koskevan 13 artiklan 1 ja 3 kohta tai Saksaan liittyvän 23 artiklan 4 kohta kumota tai muuttaa.

25 artikla. Voimaantulo. Artikla sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen, jonka mukaan puitepäätös tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Puitepäätöksen säännökset tulevat Suomen viranomaisten sovellettavaksi kuitenkin vasta kun esityksessä tarkoitettu täytäntöönpanolaki tulee voimaan.

Artiklat 22 – 25 eivät edellytä asiasisältöisiä säännöksiä.

2. Puitepäätöksen nojalla tehtävät ilmoitukset

Puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle yksi tai useampi viranomainen, joka on toimivaltainen 2 artiklan c ja d alakohdan mukaisesti eli kun kyse on määräyksen antaneesta tai täytäntöönpanosta vastaavasta viranomaisesta. Lisäksi kohdan 2 mukaan niiden jäsenvaltioiden, jotka haluavat nimetä yhden tai useamman keskusviranomaisen 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti, on ilmoitettava keskusviranomainen neuvoston pääsihteeristöön.

Suomi tekisi 3 artiklan 1 kohdan perusteella ilmoituksen, jonka mukaan määräyksen antaneita viranomaisia Suomessa ovat täytäntöönpanolain 10 §:ssä tarkoitetut viranomaiset eli viralliset syyttäjät, käräjäoikeudet, hovioikeudet sekä korkein oikeus. Täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia olisivat täytäntöönpanolain 4 §:ssä luetellut syyttäjäviranomaiset eli Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Lisäksi täytäntöönpanosta vastaavia viranomaisia

olisivat keskusrikospoliisi, tulli- ja rajavartiolaitos, jos määräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta vastaavassa kansallisessa tapauksessa kuuluisi mainittujen viranomaisten toimivaltaan.

Suomi nimeäisi 3 artiklan 2 kohdassa edellytetyn mukaisesti oikeusministeriön 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuksi keskusviranomaiseksi. Ilmoituksen mukaan oikeusministeriö toimisi toimivaltaisia viranomaisia avustavana keskusviranomaisena. Avustavaan rooliin kuuluisi poikkeuksellisesti myös se, että todisteiden luovuttamismääräys voitaisiin toimittaa oikeusministeriön välityksellä.

Puitepäätöksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi ilmoittaa neuvoston pääsihteeristölle, että se hyväksyy todisteen luovuttamismääräyksen tai sen käännöksen yhdellä tai useammalla muulla unionin toimielimen virallisella kielellä kuin täytäntöönpanovaltion kielellä. Suomi antaisi ilmoituksen, jonka mukaan se hyväksyy myös englanninkielellä tehdyt määräykset tai niiden käännökset. Lisäksi yksittäistapauksessa Suomi voi hyväksyä myös muulla kielellä toimitetun määräyksen, jollei hyväksymiselle ole muutoin estettä.

Jos jäsenvaltio edellyttää todisteiden luovuttamismääräyksen vahvistuttamissa kaikissa tapauksissa syyttäjällä, tuomioistuimella, tuomarilla tai tutkintatuomarilla, siitä on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle 11 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Myös sellaisen jäsenvaltion, joka aikoo saattaa 13 artiklan 1 kohdan f alakohdassa mainitut, alueellisuuteen ja valtion ulkoiseen toimivaltaan liittyvät kieltäytymisperusteet osaksi lainsäädäntöään, on ilmoitettava siitä neuvoston pääsihteeristölle. Koska tarkoituksena ei ole edellyttää 11 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua vahvistusmenettelyä eikä myöskään ottaa käyttöön 13 artiklan 1 kohdan f alakohdassa mainittuja kieltäytymisperusteita, ilmoitusvelvollisuutta näiden säännösten nojalla ei Suomella ole.

3. Lakiehdotusten perustelut

3.1. Laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta

1 luku. **Yleiset säännökset**

1 §. *Puitepäätöksen täytäntöönpano.* Pykälä sisältäisi sakko- ja konfiskaatiopuitepäätösten täytäntöönpanolaeissa käytettyä sanamuotoa vastaavan säännöksen, jonka mukaan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset ovat lakina noudatettavia, jollei täytäntöönpanolaista muuta johdu. Täytäntöönpanotapaa on perusteltu edellä yleisperusteluissa.

Perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Muilta osin kansainväliset velvoitteet saatetaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella. Puite-

päätöstä ei kuitenkaan tavallisen kansainvälisen sopimuksen tavoin ”saateta voimaan”, vaan ”pannaan täytäntöön”. Lisäksi perustuslain 93 §:n 2 momentista seuraa, että muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset, pannaan täytäntöön tasavallan presidentin antaman asetuksen sijasta valtioneuvoston asetuksella.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettu hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lainsäädännön alaan kuuluvat kansainväliset velvoitteet siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa tai sopusoinnussa Suomen lainsäädännön kanssa (PeVL 11/2000 vp ja 12/2000 vp). Esityksessä tarkoitetun puitepäätöksen osalta eduskunnan hyväksymistä ei kuitenkaan perustuslain 94 §:ssä tarkoitetulla tavalla edellytetä, koska Euroopan unionin oikeusjärjestelmään kuuluvana erityisenä oikeudellisena sääntelyvälineenä ne eivät ole sellaisia kansainvälisiä velvoitteita, joita tarkoitetaan perustuslain 94 §:ssä. Lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten ala kuitenkin määräytyy perustuslain 95 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kriteerejä vastaavasti.

Edellä selostetun mukaan puitepäätöksen säännökset ovat lähes yksinomaan asiasisällöltään sellaisia, että niistä Suomessa on voimassa laintasoista sääntelyä. Lukuun ottamatta säännöksiä neuvoston velvollisuudesta informoida komissiota ja jäsenvaltiota saamistaan ilmoituksista sekä puitepäätöksen soveltamisen seurannasta ja arvioimisesta, täytäntöönpantavat säännökset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Täytäntöönpanotavasta seuraa se, että niissä tapauksissa, joissa täytäntöönpanolaissa ei ole puitepäätöstä täsmentävää tai tietyiltä osin sen poissulkevaa säännöstä, puitepäätöksen säännöksiä sovellettaisiin suoraan.

2 §. *Soveltamisala*. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan täytäntöönpanolain ja puitepäätöksen mukaisesti ensinnäkin tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön puitepäätöksessä tarkoitettu toisen EU:n jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys sekä toiseksi lähetettäisiin Suomen toimivaltaisen viranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys täytäntöönpantavaksi toiseen EU:n jäsenvaltioon. Suomessa määräys voitaisiin antaa esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevan rikosasian käsittelyä varten.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluvista todisteista säädetään puitepäätöksen 4 artiklassa. Todisteiden luovuttamismääräys voitaisiin siten antaa 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen todisteiden hankkimista varten sekä artiklan 5 ja 6 kohdissa mainituissa tilanteissa. Artiklan 4 kohdan mukaisin poikkeuksin soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät artiklan 2 kohdassa tarkoitetut, reaaliajassa hankittavat tiedot, kuten telekuuntelu tai –valvonta. Artiklan 3 kohdan mukaan myös rikosrekisteritietojen vaihtamiseen sovellettaisiin niitä koskevia erillisiä oikeusapuinstrumentteja.

Momentissa täsmennettäisiin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja todisteita koskevaa 4 artiklan 4 kohdan poikkeussäännöstä. Kohdan mukaan tiedot 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista todisteista kuuluvat puitepäätöksen soveltamisalaan, jos ne ovat täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa ennen määräyksen antamista. Toisin sanoen kohta kattaa tiedot, jotka ennen määräyksen antamista on täytäntöönpanovaltiossa han-

kittu 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti tarkentava säännös olisi tarpeen, jotta puitepäätöksen viittausta viranomaisen hallussa oleviin tietoihin ei tulkittaisi siten, että siitä johtuisi velvollisuus luovuttaa esimerkiksi telekuuntelun avulla hankittuja tietoja silloinkin, kun kyse olisi niin sanotusta ylimääräisestä tiedosta, jota Suomen lain mukaan ei ole sallittua säilyttää tai rekisteröidä. Säännöksen mukaan puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuilla tiedoilla tarkoitettaisiin Suomessa täytäntöönpanolain 4 §:ssä tarkoitetun viranomaisen hallussa olevia tietoja puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista todisteista. Puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluisivat vain sellaiset tiedot, jotka Suomen lain mukaan on sallittua säilyttää ja rekisteröidä. Viittaus täytäntöönpanolain 4 §:ssä tarkoitettuun viranomaiseen tarkoittaisi sitä, että tietojen tulisi olla jonkun 4 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa. Ei siis olisi välttämätöntä, että tieto olisi juuri sillä viranomaisella, joka määräyksen on vastaanottanut.

3 §. *Todisteiden luovuttamismääräyksen toimittaminen ja muu yhteydenpito*. Pykälä sisältäisi yleisen yhteydenpitosäännöksen. Pykälän 1 momentin mukaan yhteydenpito todisteiden luovuttamismääräyksen toimittamisessa ja sen täytäntöönpanossa tapahtuisi suoraan määräyksen antaneen ja täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen välillä, jollei puitepäätöksen 8 artiklan 2 tai 3 kohdasta muuta johdu. Puitepäätöksen 8 artiklan 2 kohta mahdollistaa sen, että jäsenvaltio voi edellyttää, että yhteydenpito tapahtuu keskusviranomaisten välityksellä. Kohdassa 3 mahdollistetaan määräysten lähettäminen Euroopan oikeudellisen verkoston suojatun televiestintäjärjestelmän välityksellä.

Pykälän 2 momentin mukaan puitepäätöksen 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu keskusviranomainen olisi Suomessa oikeusministeriö.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikeusministeriön tehtävistä. Sen tulisi avustaa toimivaltaisia viranomaisia todisteiden luovuttamismääräyksen toimittamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvässä yhteydenpidossa. Yhteydenpidon osalta tarkoituksena ei yleisperusteluissa selostetun mukaisesti ole, että määräykset säännönmukaisesti toimitettaisiin oikeusministeriön välityksellä. Ainoastaan jos esimerkiksi toimivaltaista viranomaista ei pystytä määrittämään tai muusta erityisestä syystä todisteiden luovuttamismääräys voitaisiin toimittaa oikeusministeriön välityksellä. Oikeusministeriön tulisi tällöin viipymättä toimittaa määräys täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle.

Yhteydenpidon osalta sovellettaviksi tulisivat lisäksi 8 artiklan 4 velvoitteet tarvittaessa Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteiden avulla hankkia tietoa täytäntöönpanovaltion toimivaltaisista viranomaisista. Lisäksi, jos määräys on toimitettu muulle kuin täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle, artiklan 5 kohdan mukaan määräyksen vastaanottaneen viranomaisen on viran puolesta toimitettava määräys täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle ja ilmoittaa siitä määräyksen antaneelle viranomaiselle. Kohdassa 6 yhteydenpitoon tai asiakirjojen aitouteen liittyvät ongelmat edellytetään ratkaistavaksi määräyksen antaneiden ja sen täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten välisillä suorilla yhteydenotoilla tai tarvittaessa keskusviranomaisen avustuksella.

2 luku. **Toisessa jäsenvaltiossa tehdyn todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano Suomessa**

4 §. *Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset.* Pykälässä määriteltäisiin ne syyttäjät, jotka ovat toimivaltaisia hoitamaan todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä syyttäjäntehtäviä. Lähtökohtana olisi, että täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä vastaanottaisi todisteiden luovuttamismääräyksen sekä päättäisi sen täytäntöönpanosta 5 §:n mukaisesti. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltainen syyttäjä määrittyisi pääsääntöisesti sen mukaan minkä hovioikeuden tuomiopiirissä määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee. Toimivaltaiset syyttäjät olisivat samoja, jotka ovat toimivaltaisia syyttäjiä Suomeen saapuvien pyyntöjen osalta myös EU-luovuttamislaissa eli silloin kun Suomeen saapuu niin sanottu ”eurooppalainen pidätysmääräys”. Momentin ensimmäisen luetelmakohdan mukaan toimivaltaisia syyttäjiä olisivat Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Helsingin tai Kouvolan hovioikeuden tuomiopiirin alueella. Momentin toisen luetelmakohdan mukaan puolestaan toimivaltaisia olisivat Kuopion käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella. Momentin kolmannen luetelmakohdan mukaan toimivaltaisia olisivat Oulun käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiiriin alueella. Tilanteessa, jossa todiste sijaitsisi Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella, olisivat toimivaltaisia Tampereen käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät.

Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti esityksessä on syyttäjien osalta katsottu perustelluksi keskittää Suomeen saapuvien todisteiden luovuttamismääräysten käsittely EU-luovuttamislakia ja jäädyttämislakia koskevaa järjestelmää vastaavasti tietyille syyttäjille. Kyseinen järjestely mahdollistaa edellä mainittujen syyttäjien erikoistumisen tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn. Keskittämisen myötä toisen jäsenvaltion todisteiden luovuttamismääräyksiä saapuu samalle syyttäjälle useammin, jolloin asiantuntemuksen kehittyminen on mahdollista. Koska kyseisillä syyttäjillä on myös jo eurooppalaiseen pidätysmääräykseen ja jäädyttämispäätöksiin liittyviä tehtäviä, voidaan olettaa, että heillä jo nykyisin on valmiuksia kansainvälisluonteisten asioiden käsittelyyn.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa mainittu kihlakunnansyyttäjä olisi tietyissä tilanteissa toimivaltainen todisteiden luovuttamismääräyksen vastaanottamiseen siitä riippumatta, minkä hovioikeuden tuomiopiirin alueella todiste sijaitsee. Näin olisi ensinnäkin, jos todisteet sijaitsevat usean 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitetun tuomiopiirin alueella. Toiseksi mikä tahansa 1 momentissa mainittu syyttäjä olisi toimivaltainen myös, jos todisteen sijainnista ei ole varmuutta. Kolmanneksi momentissa säädetään toimivallan perusteeksi myös muu erityinen syy. Kolmas kriteeri on avoin ja sen tarkoituksena on kattaa muut mahdolliset tilanteet, joissa pääsäännöstä poikkeava toimivaltajärjestely voi olla tarpeen. Tarpeelliseksi on katsottu, että säännöksessä sallittaisiin joustavuutta vastaanottavan syyttäjän ja siten myös asian käsittelypaikan osalta.

Pykälän 3 momentin mukaan erityisestä syystä vastaanottamiseen toimivaltainen syyttäjä voisi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä. Käytännössä erityinen syy siihen, että määräyksen vastaanottaisi ja sen täytäntöönpanosta päättäisi muu kuin 1

momentissa tarkoitettu syyttäjä olisi se, että määräys saapuisi sellaiseen vuorokauden aikaan tai viikonloppuna, että asiaa ryhtyisi hoitamaan päivystävä syyttäjä, joka ei olisi 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä, ja määräyksen täytäntöönpanosta olisi päätettävä kiireellisesti. Pääsääntönä tulisi kuitenkin olla, että täytäntöönpanosta päättäisi jokin 1 momentissa luetelluista syyttäjistä. Näin ollen siinäkin tapauksessa, että määräys olisi saapunut päivystävälle, muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle syyttäjälle, se tulisi siirtää jollekin 1 momentissa tarkoitetulle syyttäjälle, jollei asia olisi erityisen kiireellinen.

Valtakunnansyyttäjänvirasto voisi antaa pykälää tarkempia määräyksiä toimivaltaisista syyttäjistä. Yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) 3 §:n 2 momentin mukaan valtakunnansyyttäjä voi antaa syyttäjäntoimintaa koskevia yleisiä määräyksiä ja ohjeita. Edellä 1 momentissa tarkoitettujen käräjäoikeuksien tuomiopiirissä toimivista syyttäjistä tultaisiin käytännössä nimeämään tietyt henkilöt, jotka hoitaisivat tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Pykälän 4 momentin mukaan todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä olisivat toimivaltaisia hoitamaan myös keskusrikospoliisi, tulli- ja rajavartiolaitos, jos todisteen luovuttamismääräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta vastaavassa kansallisessa tapauksessa Suomessa kuuluisi mainittujen viranomaisten toimivaltaan. Myös näiden viranomaisten osalta ratkaisua on perusteltu yleisperusteluissa.

5 §. *Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momentin mukaan todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta Suomessa päättäisi täytäntöönpanosta vastaava viranomainen. Täytäntöönpanosta kieltäytymisestä tai täytäntöönpanon lykkäämisestä kuitenkin päättäisi täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä tai takavarikkoasiaa käsittelevä tuomioistuin. Täytäntöönpanosta vastaavan keskusrikospoliisin, tulli- ja rajavartiolaitoksen olisi viipymättä ilmoitettava syyttäjälle tiedossaan olevasta kieltäytymis- tai lykkäämisperusteesta. Ilmoitus olisi tehtävä sille 4 §:n 1 – 3 momentissa tarkoitetulla syyttäjälle, joka määräyksessä tarkoitetun todisteen osalta on toimivaltainen hoitamaan täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Pykälän 2 momentin mukaan toisessa jäsenvaltiossa annettu todisteiden luovuttamismääräys pannaan täytäntöön Suomessa noudattaen Suomen lain mukaista menettelyä, jollei täytäntöönpanolaissa tai puitepäätöksessä toisin säädetä. Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti poikkeus Suomen lain mukaisesta menettelystä voisi perustua puitepäätöksen 12 artiklan säännökseen, jonka mukaan täytäntöönpanossa olisi noudatettava määräyksen antaneen valtion pyytämiä erityisiä menettelyjä tai muodollisuuksia, edellyttäen, etteivät ne ole täytäntöönpanovaltion lain perusperiaatteiden. Lisäksi tilanteessa, jossa kyseessä olisi 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu niin sanottu listarikos, määräys olisi pantava täytäntöön, vaikka kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei täyttyisi. Muilta osin määräyksen täytäntöönpanossa olisi noudatettava pakkokeinolaissa säädettyjä edellytyksiä paikkaan kohdistuvasta etsinnästä ja takavarikosta.

Momentin 3 mukaan määräyksessä tarkoitetun todisteen hankkimiseksi voitaisiin suorittaa paikkaan kohdistuva etsintä ja takavarikko, jos sitä on pyydetty tai se on välttämätöntä määräyksen täytäntöönpanemiseksi. Paikkaan kohdistuvan etsinnän ja takavarikon edellytyksiin ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn olisi sovellettava, mitä

täytäntöönpanolain 6 §:n 1 momentin b) -kohdassa ja pakkokeinolaissa säädetään. Täytäntöönpanolain 6 §:n 1 momentin b) -kohdassa säädettäisiin velvollisuudesta kieltäytyä määräyksen täytäntöönpanosta, jos täytäntöönpano edellyttäisi paikkaan kohdistuvan etsinnän tai takavarikon suorittamista, eikä se olisi sallittua pakkokeinolain mukaan. Kieltäytymisoikeutta ei kuitenkaan olisi kaksoisrangaistavuuden puuttumisen vuoksi niin sanotuissa listarikostapauksissa. Muutoin paikkaan kohdistuvaan etsintään ja takavarikkoon sovellettaisiin asianomaisia pakkokeinolain säännöksiä.

Pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n 2 momentin mukaan vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta tehty takavarikkopäätös on saatettava viikon kuluessa sen paikkakunnan käräjäoikeuden käsiteltäväksi, jossa takavarikko on toimitettava. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuin voi päättää myös vieraassa valtiossa todisteena tarkoitetun esineen tai asiakirjan luovuttamiseen liittyvästä palautusehdosta. Jäljempänä selostetun mukaisesti pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että kun kyse on todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntönpanoon liittyvistä takavarikkopäätöksistä, toimivaltainen käräjäoikeus olisi täytäntöönpanolain 9 §:ssä tarkoitettu tuomioistuin. Tuomioistuin olisi siten se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä on takavarikkopäätöksen tehnyt eli Helsingin, Kuopion, Oulun tai Tampereen käräjäoikeus

6 §. *Kieltäytymisperusteet.* Pykälä sisältäisi säännöksen perusteista kieltäytyä määräyksen täytäntöönpanosta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ehdottomista kieltäytymisperusteista. Kohdan a kohdan mukaan toisessa jäsenvaltiossa tehdyn todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta tulisi kieltäytyä, jos on perusteltua syytä epäillä, että menettely, johon määräyksessä tarkoitettu todiste liittyy, ei täytä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita. Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvää kieltäytymisperustetta on edellyttänyt lakivaliokunta puitepäätösehdotuksesta antamassaan lausunnossa. Lisäedellytyksenä olisi konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanolain 5 §:ää vastaavasti, että täytäntöönpanoa olisi kokonaisuutena pidettävä kohtuuttomana. Tarkoituksena ei ole, että kieltäytymisperusteeseen vedottaisiin vähäisten menettelyvirheiden vuoksi. Konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanolakia koskevassa esityksessä mainitun kaltaisilla seikoilla, kuten loukkauksen vaikutuksella henkilön asemaan oikeudenkäynnissä, olisi merkitystä kokonaisarvostelussa myös tässä puitepäätöksessä tarkoitetuissa tilanteissa, joskin arvioitavaksi oikeusapuyhteistyössä tulisivat useimmiten esitutkintavaiheessa tapahtuneet virheellisyydet.

Momentin b kohdan mukaan täytäntöönpanosta tulisi kieltäytyä myös, jos täytäntöönpano edellyttäisi pakkokeinolaissa tarkoitetun paikkaan kohdistuvan etsinnän tai takavarikon suorittamista eikä se olisi sallittua pakkokeinolain mukaan. Jos määräyksen perusteena on 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikos, täytäntöönpanosta ei kuitenkaan saisi kieltäytyä sillä perusteella, että rikos ei olisi rangaistava Suomen lainsäädännön mukaan, jos se olisi tehty vastaavissa olosuhteissa Suomessa.

Momentin c kohdan mukaan täytäntöönpanosta tulisi kieltäytyä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sisältäisi tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n mukaan ei saa todistaa. Kieltäytymisperuste liittyisi puitepäätöksen 13 artiklan 1 kohdan d) alakohdassa tarkoitettuun koskemattomuuteen tai erioikeuteen sekä g alakohdassa tarkoitettuun, kansallista turvallisuusetujen vaarantamiseen. Yleisperusteluissa selostetun mu-

kaisesti mainittuja kieltäytymisperusteita ehdotetaan laissa täsmennettäväksi puitepäätöksen tarkoituksen mukaisesti.

Koskemattomuudesta ja erioikeudesta on kysymys myös esimerkiksi pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n säännöksissä koskien epäillyn ja hänen avustajansa välisen asiakirjan takavarikkoa taikka läheisten välisiä tiedonantoja. Nämä säännökset tulisivat kuitenkin noudatettavaksi myös sitä kautta, että määräys pantaisiin täytäntöön siinä järjestyksessä kuin takavarikosta pakkokeinolain 4 luvussa säädetään. Edellä sanotun mukaan täytäntöönpanosta myös olisi kaksoisrangaistavuuteen liittyviä poikkeuksia lukuun ottamatta sallittua kieltäytyä, jos takavarikko ei olisi sallittua pakkokeinolain 4 luvun mukaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista. Momentin a kohdan mukaan määräyksen täytäntöönpanosta voitaisiin kieltäytyä, jos määräyksen perusteena oleva rikosasia on lopullisesti ratkaistu. Kuten yleisperusteluissa on todettu, kieltäytymisperusteen harkinnanvaraisuus olisi tarpeen siksi, että ne bis in idem-kielto ei ole ehdoton. Useiden valtioiden lainsäädäntöön sisältyy säännöksiä, jotka poikkeuksellisesti sallivat syytteen nostamisen aikaisemmasta tuomiosta riippumatta. Esimerkiksi Suomen rikoslain 1 luvun 10 §:n mukaan ulkomainen tuomio ei estä syytteen nostamista Suomessa valtakunnansyyttäjän syytemääräyksen perusteella, jos ulkomailla annettu tuomio ei perustu Suomen viranomaisen tekemään tai rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaan pyyntöön, johon Suomen viranomaiset ovat suostuneet, ja rikoksen katsotaan kohdistuneen Suomen, se on virka- tai sotilasrikos, kansainvälinen rikos, tai rikos katsotaan tehdyksi myös Suomessa. Lisäksi tietty joustavuus on tarpeen siksi, että kieltäytymisperuste voi tulla sovellettavaksi paitsi tilanteessa, jossa asia on ratkaistu toisessa EU:n jäsenvaltiossa, myös silloin, kun asia on ratkaistu sellaisessa EU:n ulkopuolisessa valtiossa, jossa oikeusjärjestelmän taso tai ratkaisun perusteet saattavat poiketa huomattavasti siitä, mitä se on EU:n jäsenvaltioissa. Harkinnanvaraisuutta voidaan perustella myös sillä, että myös oikeusapulaissa ne bis in idem-tyyppiset kieltäytymisperusteet on säännelty harkinnanvaraisina (oikeusapulain 13 §). Myös konfiskaatio- ja sakkopuitepäätöksissä kieltäytyminen ne bis in idem-perusteella on säädetty harkinnanvaraiseksi.

Momentin b kohdan mukaan täytäntöönpanosta kieltäytyminen olisi mahdollista sen vuoksi, että todisteiden luovuttamismääräystä koskeva lomake on puutteellinen tai selvästi virheellinen eikä sitä ole täydennetty tai korjattu täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa. Tämäkään kieltäytymisperuste ei olisi ehdoton, vaan määräyksen täytäntöönpano olisi mahdollista, jos toimitettuja tietoja voitaisiin täytäntöönpanon kannalta pitää riittävinä. Kaikissa tilanteissa ei olisi ehdottomasti tarpeen edellyttää, että toisen jäsenvaltion pyyntö todisteen hankkimiseksi on tehty puitepäätöksen liitteenä olevan todistuksen muodossa. Jos vastaavat tiedot olisi toimitettu muulla tavoin ja pystyttäisiin yksilöimään, että kyseessä on täytäntöönpanolaissa tarkoitettu oikeusapupyyntö, ei olisi ehdottoman välttämätöntä edellyttää toiselta jäsenvaltiolta todistuksen muodon noudattamista. Vastaavasti jos todistuksesta ei ole täytetty jotakin kohtaa, mutta se on epärelevantti tai pyynnön täytäntöönpano on mahdollista siitä huolimatta, ei olisi välttämätöntä edellyttää, että toisen jäsenvaltion viranomainen täydentää todistusta. Ratkaisu tältä osin vastaisi myös oikeusapulain 7 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan oikeusapupyyntö on mahdollista täyttää, vaikka

pyynnössä ei olisi mainittu kaikkia 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, jos puutteellisuudet ovat sen laatuisia, että ne eivät estä pyynnön toimeenpanoa.

Momentin c kohdan mukaan harkinnanvaraisena kieltäytymisperusteena olisi se, että määräyksen täytäntöönpano vaarantaisi tietolähteenä käytetyn henkilön turvallisuuden. Säännös voisi painavista syistä tulla sovellettavaksi lähinnä jos pyydettävä todiste sisältäisi poliisilain (493/1995) 44 §:ssä tarkoitetun vaitiolo-oikeuden piiriin kuuluvaa tietoa tai sellaista tietoa, joka on hankittu poliisilain tiedonhankintaa koskevien säännösten perusteella.

Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti luettelo kieltäytymisperusteista olisi tyhjentävä. Sen vuoksi pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta ei olisi sallittua kieltäytyä muilla kuin 1 ja 2 momentissa mainituilla perusteilla.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädettäisiin kieltäytymisestä päättävästä viranomaisesta. Kieltäytymisestä päättäisi pääsääntöisesti täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa määräyksen täytäntöönpanemiseksi tehty takavarikkopäätös on pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n säännösten mukaan saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, myös sillä olisi toimivalta päättää kieltäytymisestä. Viimeksi mainittu säännös olisi tarpeen niissä tilanteissa, joissa täytäntöönpanosta vastaava viranomainen on arvioinut, että tapaukseen ei ole sovellettava kieltäytymisperustetta, tai jos tarve vedota kieltäytymisperusteeseen muusta syystä ilmenee vasta siinä vaiheessa, kun takavarikkoasia on käräjäoikeuden käsiteltävänä. Käräjäoikeuden toimivaltaa ei myöskään ehdoteta rajoitettavaksi niihin tilanteisiin, joissa kieltäytymisen perusteena olisi se, että takavarikko ei olisi sallittua pakkokeinolain säännösten mukaan. Käräjäoikeudella olisi siten toimivalta päättää myös muista 1 ja 2 momentissa luetelluista kieltäytymisperusteista, jos poikkeuksellisesti tarve kieltäytymisperusteen soveltamiselle ilmenisi siinä vaiheessa, kun takavarikkoasia on käräjäoikeuden käsiteltävänä.

Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että käräjäoikeuden olisi ryhdyttävä tutkimaan mahdollisten kieltäytymisperusteiden olemassaoloa. Kieltäytymisperusteiden selvittäminen olisi ensisijaisesti täytäntöönpanosta vastaavan syyttäjän tehtävä ja käräjäoikeuden tulisi voida luottaa syyttäjän ratkaisuun. Vain siinä tapauksessa, että tuomioistuimelle esitettyjen seikkojen johdosta kieltäytymisperusteen käsillä olo olisi ilmeistä, tuomioistuin voisi tehdä päätöksen kieltäytymisestä, vaikka syyttäjä ei olisi katsonut olevan perusteita täytäntöönpanosta kieltäytymiseen.

7 §. *Täytäntöönpanon lykkääminen*. Pykälän mukaan todisteen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa olisi mahdollista lykätä puitepäätöksen 16 artiklan 1 kohdan a) alakohdan sekä 2 kohdan mukaisin perustein. Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti lykkäämismahdollisuus kattaisi muut 16 artiklan mukaiset tilanteet paitsi 1 kohdan b) alakohdassa tarkoitetut tapaukset, joissa todisteiden luovuttamismääräystä ei ole vahvistanut tutkintatuomari, tuomari, tuomioistuin tai syyttäjä.

Lykkäämisestä päättäisi täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä. Kieltäytymistilanteita koskevan 6 pykälän 5 momenttia vastaavasti kuitenkin niissä tilanteissa, joissa takava-

rikkopäätös on saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, päätösvalta myös lykkäämisestä olisi takavarikkoasiaa käsittelevällä käräjäoikeudella.

8 §. *Kieli ja käännökset.* Pykälän mukaan puitepäätöksen 6 artiklassa tarkoitettu toisen jäsenvaltion viranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys olisi toimitettava joko suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen olisi liitettävä käännös jollekin näistä kielistä. Täytäntöönpanosta vastaava viranomainen voisi hyväksyä myös muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä toimitetun määräyksen, jos hyväksymiselle ei muutoin olisi estettä. Säännös vastaisi muiden vastavuoroista tunnustamista koskevien puitepäätösten täytäntöönpanolakien vastaavia säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan täytäntöönpanosta vastaava viranomainen huolehtisi tarvittaessa määräyksen kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle. Oikeusministeriön tehtävänä olisi tarvittaessa avustaa määräyksen kääntämisessä.

9 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta. Säännös vastaisi jäädyttämislaissa omaksuttua ratkaisua. Pykälän 1 momentin mukaan se, jota todisteiden luovuttamismääräys koskee, voisi saattaa määräyksen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n 2 momentissa ja 4 luvun 13 §:ssä sekä tässä laissa säädetään. Näin ollen käräjäoikeus olisi päätösvaltainen myös kun siinä on yksin puheenjohtaja. Istunto voitaisiin pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään. Tuomioistuimen olisi varattava niille, joita asia koskee, tilaisuus tulla kuulluksi. Myös menettelyä koskevilta osin säännös vastaisi jäädyttämislakia.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin toimivaltaiset tuomioistuimet. Toimivaltainen käräjäoikeus olisi Helsingin käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Helsingin tai Kouvolan hovioikeuden tuomiopiirin alueella. Jos todiste sijaitsee Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella, valitus olisi tehtävä Kuopion käräjäoikeudelle. Oulun käräjäoikeus olisi toimivaltainen silloin, jos todiste sijaitsee Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiirissä, ja Tampereen käräjäoikeus, jos todiste sijaitsee Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirissä.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että niissä tilanteissa, jossa muutoksenhaun kohteena olisi takavarikkoasiaa käsitelleen tuomioistuimen päätös, toimivaltainen muutoksenhakutuomioistuin olisi se hovioikeus, jonka tuomiopiirissä määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee.

Pykälän 4 momentin mukaan käräjäoikeuden päätöksistä olisi sallittua valittaa hovioikeuteen.

Jäädyttämislakia vastaavasti pykälän 5 momentin mukaan muutoksenhaku ei estäisi todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa, ellei asiaa käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

3 luku. **Todisteiden luovuttamismääräyksen antaminen Suomessa**

10 §. *Määräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset*. Pykälän mukaan Suomessa todisteiden luovuttamismääräyksen voisivat antaa käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus sekä viralliset syyttäjät. Ehdotettua ratkaisua on selostettu tarkemmin yleisperusteluissa.

Pykälän toisessa momentissa olisi säännös esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välisen tiedonkulun varmistamiseksi. Sen mukaan, jos Suomessa vireillä olevan rikostutkinnan aikana ilmenee, että tutkittavan rikoksen selvittämiseksi tarpeellinen, puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluva todiste on toisessa jäsenvaltiossa, esitutkintaviranomaisen olisi viipymättä ilmoitettava asiasta syyttäjälle. Ilmoitusvelvollisuus olisi tarpeen, jotta syyttäjät saisivat todisteiden luovuttamismääräyksen antamiseen tarvittavan tiedon esitutkintaviranomaisilta. Syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyö ja tiedonkulku on tärkeää myös, jotta voidaan arvioida sitä, tulisiko todiste pyytää puitepäätöksessä tarkoitettua menettelyä vai keskinäistä oikeusapua koskevia sopimuksia käyttäen. Säännöksen mukaan esitutkintaviranomaisen olisi myös ilmoitettava syyttäjälle näkemyksensä siitä, pyydetäänkö oikeusapua puitepäätöksen nojalla, vai tulisiko oikeusapua puitepäätöksen 21 artiklan mukaiset edellytykset huomioon ottaen pyytää muiden instrumenttien perusteella.

11 §. *Kieli ja käännökset.* Pykälän mukaan todisteiden luovuttamismääräys olisi käännettävä täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion viralliselle kielelle tai jollekin niistä. Jos kyseinen jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä käännöksen myös muulle Euroopan yhteisöjen toimielinten viralliselle kielelle, todisteiden luovuttamismääräys voitaisiin kääntää jäsenvaltion hyväksymälle kielelle.

Pykälän 2 momentin mukaan määräyksen antanut viranomainen huolehtisi tarvittaessa todisteiden luovuttamismääräyksen kääntämisestä täytäntöönpanosta vastaavan valtion edellyttämälle kielelle. Oikeusministeriön tehtävänä myös Suomesta lähteviä todisteiden luovuttamismääräyksiä koskevassa menettelyssä olisi avustaa tarvittaessa toimivaltaisia viranomaisia määräyksen kääntämisessä.

4 luku. **Korvaukset**

12 §. *Korvauksen suorittaminen toiselle jäsenvaltiolle.* Pykälä sisältää säännöksen sellaisia tilanteita varten, joissa Suomen viranomaisen antaman todisteen luovuttamismääräyksen johdosta on syntynyt vahinkoa, jonka kyseinen jäsenvaltio on joutunut korvaamaan. Asiasisällöltään säännös vastaa jäädyttämislain 24 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan toisen jäsenvaltion ollessa kansallisen lainsäädäntönsä mukaan vastuussa Suomen oikeusviranomaisen antaman todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta, Suomi korvaisi kyseisen valtion vaatimuksesta sen maksaman vahingonkorvauksen. Siltä osin kuin vahinko tai sen osa johtuu täytäntöönpanovaltion toiminnasta, Suomi ei kuitenkaan maksaisi korvausta.

Pykälän 2 momentin mukaan toiselle jäsenvaltiolle suoritettavan korvauksen maksamisesta päättäisi oikeusministeriö.

13 §. *Korvauksen vaatiminen toiselta jäsenvaltiolta.* Pykälä sisältää jäädyttämislain 25 §:ää vastaavan säännöksen niitä tilanteita varten, joissa Suomi olisi joutunut maksamaan vahingonkorvausta toisen jäsenvaltion lähettämän todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta. Pykälän 1 momentin mukaan, jos Suomen valtio on kansallisen lainsäädäntönsä mukaan vastuussa vahingosta, jonka toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano on aiheuttanut, Suomi voisi vaatia kyseistä valtiota korvaamaan Suomen valtion maksaman vahingonkorvauksen siltä osin kuin vahinko ei kokonaan tai osaksi ole aiheutunut Suomen viranomaisen toiminnasta.

Pykälän 2 momentin mukaan korvauksen vaatimisesta päättäisi oikeusministeriö.

Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti ehdotetut säännökset korvauksista perustuvat puitepäätöksen 19 artiklaan. Tarkoituksena on ollut lähinnä selventää korvausten maksamista tilanteissa, joissa täytäntöönpanovaltio on joutunut esimerkiksi lomakkeessa olevien virheellisyyksien vuoksi maksamaan vahingonkorvausta oman lainsäädäntönsä mukaisesti. Tällöin määräyksen antaneen valtion olisi korvattava vahinko korvauksen suorittaneelle täytäntöönpanovaltiolle. Korvausvelvollisuutta ei olisi siltä osin kuin vahinko olisi aiheutunut täytäntöönpanovaltion viranomaisen toiminnasta.

5 luku. **Erinäiset säännökset**

14 §. *Suhde muihin lakeihin ja kansainvälisiin velvoitteisiin.* Pykälässä olisi säännös täytäntöönpanolain suhteesta puitepäätökseen sekä oikeusapulakiin. Lähtökohtana olisi, että täytäntöönpanolaissa tarkoitettuun oikeusapuun sovelletaan täytäntöönpanolain ja puitepäätöksen lisäksi soveltuvin osin mitä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa säädetään. Yleisperusteluissa selostetun mukaisesti puitepäätöksen sallitaan määrätyin edellytyksin soveltaa myös muita oikeusapuinstrumentteja. Puitepäätöstä olisi sovellettava tilanteessa, jossa kaikki täytäntöönpanovaltiolta pyydettävät todisteet kuuluvat puitepäätöksen soveltamisalaan. Kuitenkin myös muita oikeusapuinstrumentteja on 21 artiklan mukaan sallittua käyttää, jos pyydetyt todisteet ovat osa laajempaa oikeusapupyyntöä tai jos määräyksen antanut jäsenvaltio yksittäisessä tapauksessa katsoisi, että muun instrumentin soveltaminen helpottaisi yhteistyötä. Oikeusapulakia ja muuta kansainvälistä rikosoikeusapua koskevaa lainsäädäntöä sovellettaisiin muutoinkin täytäntöönpanolain ja puitepäätöksen rinnalla, paitsi silloin kun puitepäätöksessä tai täytäntöönpanolaissa on muusta oikeusapulainsäädännöstä poikkeavia säännöksiä.

15 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälä sisältäisi säännöksen, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitkä puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuulumattomat säännökset ovat asetuksena noudatettavia ja annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä puitepäätöksen ja lain täytäntöönpanosta. Säännös mahdollistaisi puitepäätöksen asetuksentasoisten säännösten säätämisen asetuksena noudatettaviksi. Tältä osin säännös on tarpeen siksi, että yleissopimuksista poiketen puitepäätöstä ei kansallisesti saateta voimaan voimaansaattamislailla ja –asetuksella, koska erillisiä voimaansaattamistoimia ei edellytetä. Puitepäätöksen osalta kyse on vain sen velvoitteiden kansallisista täytäntöönpanotoimista. Esityksellä ehdotetulla täytäntöönpanolailla ei säädetä lakina noudatettavaksi sellaisia säännöksiä, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan. Näin ollen tältä osin täytäntöönpanotoimet on suoritettava valtioneuvoston asetuksella.

Toiseksi säännös sisältää valtuutuksen, jonka nojalla voidaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella antaa tarkempia säännöksiä puitepäätöksen ja lain täytäntöönpanosta. Perustuslakivaliokunnan mukaan (esimerkiksi PeVL 40/2002 vp) lain täytäntöönpanoa koskevaa asetuksenantovaltuutta on tulkittava ja sovellettava supistavasti. Valtuutus ei merkitse, että asetuksella voitaisiin antaa yleisesti säännöksiä kaikista ehdotetulla lailla säännellyistä asioista, vaan sen nojalla voitaisiin antaa vain lain asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta välttämättömiä säännöksiä. Tällaisia ovat esimerkiksi välttämättömät viranomaistoimintaa ohjaavat säännökset. Esitystä annettaessa ei ole vielä kattavasti arvioitavissa, minkälaisia säännöksiä mahdollisesti tarvitaan.

16 §. *Voimaantulo*. Pykälän mukaan laki tulisi voimaan 19 päivänä tammikuuta 2011. Ehdotus perustuu puitepäätöksen 23 artiklan 1 kohdan säännöksen, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava puitepäätöksen noudattamisen edellyttämät toimenpiteet mainittuun ajankohtaan mennessä. Lakia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen toimitettuihin todisteiden luovuttamismääräyksiin.

3.2. Laki pakkokeinolain muuttamisesta

15a §. *Takavarikosta päättäminen vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta*. Voimassaolevan pykälän 2 momentissa edellytetään, että niissä tilanteissa, joissa esine, asiakirja tai data on vieraan valtion pyynnöstä takavarikoitu, takavarikoimista koskeva päätös on viikon kuluessa saatettava sen paikkakunnan käräjäoikeuden vahvistettavaksi, missä takavarikointi on toimitettu. Tuomioistuin on päätettävä takavarikon voimassaoloajasta, ja takavarikoimisesta päättäneen viranomaisen pyynnöstä sen pidentämisestä. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, että tuomioistuin voi takavarikoimisesta päättäneen viranomaisen pyynnöstä päättää, että esine tai asiakirja saadaan tarvittaessa luovuttaa pyynnön esittäneen vieraan valtion viranomaiselle velvoituksin, että esine tai asiakirja on palautettava, kun sitä ei enää tarvita todisteena asiassa. Tuomioistuin voi myös määrätä, ettei esinettä tai asiakirjaa tarvitse palauttaa, jos palauttaminen olisi ilmeisesti epätarkoituksenmukaista.

Edellä esitetyn mukaisesti todisteiden luovuttamismääräysten täytäntöönpanoon liittyvät syyttäjäntehtävät on keskitetty Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksien tuomiopiirien alueilla toimiville kihlakunnansyyttäjille. Siksi on pidetty tarkoituksenmukaisena, että myös pakkokeinolain 4 luvun 15a §:ssä tarkoitetuissa asioissa päätöksenteko keskitettäisiin edellä mainituille käräjäoikeuksille, joilla on muutoinkin asiantuntemusta EU:n vastavuoroista tunnustamista koskevien säännösten soveltamisesta.

Käsitellessään takavarikkopäätöksiä arvioitavaksi voisi tulla myös täytäntöönpanolain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettujen kieltäytymis- tai lykkäämisperusteiden soveltaminen. Edellä selostetun mukaisesti tilanteessa, jossa määräyksen täytäntöön panemiseksi tehty takavarikkopäätös on saatettu käräjäoikeuden tutkittavaksi, käräjäoikeudella olisi toimivalta päättää myös täytäntöönpanosta kieltäytymisestä tai sen lykkäämisestä. Muissa tilanteissa niistä päättäisi syyttäjä.

4. Voimaantulo

Puitepäätöksen 23 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava puitepäätöksen noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 19 päivään tammikuuta 2011 mennessä. Esityksessä ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan mainittuna ajankohtana.

5. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 18/2003 vp todennut, että puitepäätös on sellainen kansainvälinen velvoite, jonka käsittelyjärjestys määräytyy perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä puitepäätös pantaisiin täytäntöön noudattaen erästä valtiosopimusten voimaansaattamisessa käytettyä tekniikkaa eli säätämällä sekamuotoinen laki puitepäätöksen täytntöönpanosta. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan PeVL 50/2006 vp ja PeVL 23/2007 vp hyväksynyt tietyin edellytyksin tällaisen täytäntöönpanotavan sakko- ja konfiskaatiopuitepäätöksen täytäntöönpanossa.

Tässä esityksessä tarkoitettu puitepäätös on siinä määrin yksityiskohtainen ja tarkka, että täydentävän sääntelyn tarve on vähäinen. Myös muutoin puitepäätöksen voidaan katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan puitepäätösten sekamuotoiselle täytäntöönpanotavalle asettamat reunaehdot.

Perustuslain 21 §:ssä edellytetyn oikeusturvan kannalta keskeinen on säännös muutoksenhakuoikeudesta todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa koskeviin päätöksiin. Oikeusturvaa parantaa ylipäätään se, että täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät syyttäjien ja käräjäoikeuksien osalta on keskitetty neljään käräjäoikeuteen ja niiden tuomiopiireissä toimiville syyttäjille. Tällöin voidaan varmistua siitä, että oikeusviranomaisilla on vaadittava asiantuntemus EU:n rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien säädösten soveltamisesta sekä edistää oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta.

Ehdotetussa sääntelyssä asiallisesti laajennetaan velvollisuus toisen jäsenvaltion pyynnöstä hankkia todiste etsintää ja takavarikkoa käyttäen tilanteisiin, joissa määräyksen perusteena oleva rikos ei olisi rangaistava Suomen lainsäädännön mukaan. Edellytyksenä on, että teko on niin sanottu listarikos. Tämä vieraan valtion viranomaiselle myönnettävä laajennus määrätä julkisen vallan käytöstä Suomessa vaikuttaa kuitenkin kokonaisuutena tarkastellen vain vähäisessä määrin Suomen täysivaltaisuuteen. Kansainvälinen yhteistoiminta rikosten tutkinnassa ja selvittämisessä on omiaan myötävaikuttamaan yhteiskunnan kehittymiseen perustuslain 1 pykälän 3 momentissa tarkoitetulla tavalla. Huomionarvoista on myös se, että pakkokeinojen käytön Suomen lain mukaisiin edellytyksiin ei ehdotetuissa säännöksissä muilta osin puututtaisi. Näin ollen lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset

Lakiehdotukset

1.

Laki

eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §
Puitepäätöksen täytäntöönpano

Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 2008 eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/978/YOS, jäljempänä *puitepäätös*, lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset ovat lakina noudatettavia, jollei tästä laista muuta johdu.

2 §
Soveltamisala

Tämän lain ja puitepäätöksen mukaisesti:

1) tunnustetaan ja pannaan täytäntöön puitepäätöksessä tarkoitettu toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen antama ja puitepäätöksen mukaisesti Suomeen lähettämä päätös, jäljempänä *todisteiden luovuttamismääräys*; sekä
2) lähetetään Suomen toimivaltaisen viranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys täytäntöönpantavaksi toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon. Määräys voidaan antaa esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevan rikosasian käsittelyä varten.

Puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluvista todisteista säädetään puitepäätöksen 4 artiklassa. Puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuilla todisteilla tarkoitetaan Suomessa 4 artiklan 2 kohdassa luetelluista todisteista tämän lain 4 §:ssä tarkoitetun viranomaisen hallussa olevia tietoja, jotka Suomen lain mukaan on sallittua säilyttää ja rekisteröidä.

3 §

Todisteiden luovuttamismääräyksen toimittaminen ja muu yhteydenpito

Yhteydenpito todisteiden luovuttamismääräyksen toimittamisessa ja sen täytäntöönpanossa tapahtuu suoraan määräyksen antaneen ja täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen välillä, jollei puitepäätöksen 8 artiklan 2 – 4 kohdasta tai 2 momentista muuta johdu.

Puitepäätöksen 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu keskusviranomainen on Suomessa oikeusministeriö. Oikeusministeriön tehtävänä on avustaa toimivaltaisia viranomaisia todisteiden luovuttamismääräyksen toimittamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvässä yhteydenpidossa. Jos toimivaltaista viranomaista ei pystytä määrittämään tai muusta erityisestä syystä todisteiden luovuttamismääräys voidaan toimittaa oikeusministeriön välityksellä. Oikeusministeriön tulee tällöin viipymättä toimittaa määräys täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle.

2 luku

Toisessa jäsenvaltiossa tehdyn todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano Suomessa

4 §

Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä syyttäjäntehtäviä ovat toimivaltaisia hoitamaan:

1) Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Helsingin tai Kouvolan hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
2) Kuopion käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
3) Oulun käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
4) Tampereen käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella.

Jos määräys koskee usean 1 momentin 1 – 4 kohdassa tarkoitetun tuomiopiirin alueella sijaitsevia todisteita, niiden sijainnista ei ole varmuutta tai muuten erityisestä syystä, 1 momentissa mainittu kihlakunnansyyttäjä on toimivaltainen siitä riippumatta, minkä hovioikeuden tuomiopiirin alueella luovutettavaksi pyydetty todiste sijaitsee.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä ovat toimivaltaisia hoitamaan myös keskusrikospoliisi, tulli- ja rajavartiolaitos, jos todisteen luovuttamismääräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan kuuluisi mainittujen viranomaisten toimivaltaan.

5 §

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta Suomessa päättää täytäntöönpanosta vastaava viranomainen. Täytäntöönpanosta kieltäytymisestä tai täytäntöönpanon lykkäämisestä kuitenkin päättää täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä tai takavarikkoasiaa käsittelevä tuomioistuin. Keskusrikospoliisin, tulli- ja rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava syyttäjälle tiedossaan olevasta täytäntöönpanon kieltäytymis- tai lykkäämisperusteesta. Ilmoitus on tehtävä sille 4 §:n 1 – 3 momentissa tarkoitetulle syyttäjälle, joka määräyksessä tarkoitetun todisteen osalta on toimivaltainen hoitamaan täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Todisteiden luovuttamismääräys pannaan täytäntöön Suomessa noudattaen Suomen lain mukaista menettelyä, jollei tässä laissa tai puitepäätöksessä toisin säädetä.

Määräyksessä tarkoitetun todisteen hankkimiseksi voidaan suorittaa paikkaan kohdistuva etsintä ja takavarikko, jos sitä on pyydetty tai se on välttämätöntä määräyksen täytäntöönpanemiseksi.

Paikkaan kohdistuvan etsinnän ja takavarikon edellytyksiin ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn on sovellettava, mitä tämän lain 6 §:n 1 momentin b) kohdassa ja pakkokeinolaissa (450/87) säädetään.

6 §

Kieltäytymisperusteet

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta tulee kieltäytyä, jos

a) on perusteltua syytä epäillä, että menettely, johon määräyksessä tarkoitettu todiste liittyy, ei täytä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksiä ja täytäntöönpano olisi kokonaisuutena arvostellen kohtuutonta;
b) määräyksen täytäntöönpano edellyttää pakkokeinolaissa tarkoitetun paikkaan kohdistuvan etsinnän tai takavarikon suorittamista eikä se olisi sallittua pakkokeinolain mukaan. Jos määräyksen perusteena on 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikos, täytäntöönpanosta ei kuitenkaan saa kieltäytyä sillä perusteella, että rikos ei olisi rangaistava Suomen lainsäädännön mukaan, jos se olisi tehty vastaavissa olosuhteissa Suomessa;
c) on perusteltua syytä epäillä, että määräyksessä tarkoitettu todiste sisältää tietoja, joista oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n mukaan ei saa todistaa.

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos

d) asia on määräyksen perusteena olevan rikoksen johdosta lopullisesti ratkaistu (ne bis in idem);
e) todisteiden luovuttamismääräystä koskeva lomake on täytetty puutteellisesti tai se on selvästi virheellinen eikä sitä ole täydennetty tai korjattu täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa;
f) määräyksen täytäntöönpano vaarantaisi tietolähteenä käytetyn henkilön turvallisuuden.

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta ei ole sallittua kieltäytyä muilla kuin edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla.

Todisteiden luovuttamismääräyksen kieltäytymisestä päättää täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä.

Jos määräyksen täytäntöönpanemiseksi tehty takavarikkopäätös on pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n mukaan saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, kieltäytymisestä voi päättää myös takavarikkoasiaa käsittelevä käräjäoikeus.

7 §
Täytäntöönpanon lykkääminen

Todisteen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa voidaan lykätä puitepäätöksen 16 artiklan 1 kohdan a) alakohdan ja 2 kohdan mukaisin perustein. Lykkäämisestä päättää täytäntöönpanosta vastaava syyttäjä.

Jos määräyksen täytäntöönpanemiseksi tehty takavarikkopäätös on pakkokeinolain 4 luvun 15a §:n mukaan saatettu käräjäoikeuden vahvistettavaksi, lykkäämisestä voi päättää myös takavarikkoasiaa käsittelevä tuomioistuin.

8 §
Kieli ja käännökset

Puitepäätöksen 6 artiklassa tarkoitettu toisen jäsenvaltion viranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys on toimitettava joko suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen on liitettävä käännös jollekin näistä kielistä. Täytäntöönpanosta vastaava viranomainen voi hyväksyä myös muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä toimitetun määräyksen, jos hyväksymiselle ei muutoin ole estettä.

Täytäntöönpanosta vastaava viranomainen huolehtii tarvittaessa määräyksen kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle. Oikeusministeriö avustaa määräyksen kääntämisessä.

9 §
Muutoksenhaku

Se, jota todisteiden luovuttamismääräys koskee, voi saattaa määräyksen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n 2 momentissa ja 4 luvun 13 §:ssä sekä tässä laissa säädetään.

Toimivaltainen käräjäoikeus 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on:

1) Helsingin käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Helsingin tai Kouvolan hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
2) Kuopion käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
3) Oulun käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
4) Tampereen käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella.

Edellä 6 §:n 5 momentissa ja 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimivaltainen tuomioistuin on kuitenkin se hovioikeus, jonka tuomiopiirin alueella määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee.

Käräjäoikeuden 1 momentissa tarkoitetuista päätöksistä saa valittaa hovioikeuteen.

Tässä pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estä todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa, ellei asiaa käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

3 luku

Todisteiden luovuttamismääräyksen antaminen Suomessa

10 §
Määräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset

Suomessa todisteiden luovuttamismääräyksen voivat antaa viralliset syyttäjät sekä käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus.

Jos Suomessa on tutkittavana rikos, jonka selvittämisessä tarpeellinen, puitepäätöksen soveltamisalaan kuuluva todiste sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, esitutkintaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava asiasta esitutkintalain (449/1987) 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulle syyttäjälle. Esitutkintaviranomaisen on samalla ilmoitettava syyttäjälle näkemyksensä siitä, tulisiko todistetta puitepäätöksen 21 artiklan 2 ja 3 kohdan säännökset huomioon ottaen pyytää puitepäätöksen vai muun Suomen ja asianomaisen jäsenvaltion välillä olevan oikeusapusopimuksen perusteella.

11 §
Kieli ja käännökset

Todisteiden luovuttamismääräys on käännettävä täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion viralliselle kielelle tai jollekin niistä. Jos kyseinen jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä käännöksen myös muulle Euroopan yhteisöjen toimielinten viralliselle kielelle, todisteiden luovuttamismääräys voidaan kääntää jäsenvaltion hyväksymälle kielelle.

Määräyksen antanut viranomainen huolehtii tarvittaessa todisteiden luovuttamismääräyksen kääntämisestä täytäntöönpanosta vastaavan valtion edellyttämälle kielelle. Oikeusministeriö avustaa määräyksen kääntämisessä.

4 luku

Korvaukset

12 §
Korvauksen suorittaminen toiselle jäsenvaltiolle

Jos toinen jäsenvaltio on kansallisen lainsäädäntönsä mukaan vastuussa Suomen oikeusviranomaisen antaman todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta, Suomi korvaa kyseisen valtion vaatimuksesta sen maksaman vahingonkorvauksen. Siltä osin kuin vahinko tai sen osa johtuu täytäntöönpanovaltion toiminnasta, Suomi ei kuitenkaan maksa korvausta.

Korvauksen maksamisesta päättää oikeusministeriö.

13 §
Korvauksen vaatiminen toiselta jäsenvaltiolta

Jos Suomen valtio on kansallisen lainsäädäntönsä mukaan vastuussa vahingosta, jonka toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano on aiheuttanut, Suomi voi vaatia kyseistä valtiota korvaamaan Suomen valtion maksaman vahingonkorvauksen siltä osin kuin vahinko ei kokonaan tai osaksi ole aiheutunut Suomen viranomaisen toiminnasta.

Korvauksen vaatimisesta päättää oikeusministeriö.

5 luku

Erinäiset säännökset

14 §
Suhde muihin lakeihin ja kansainvälisiin velvoitteisiin

Tässä laissa tarkoitettuun oikeusapuun sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa ja puitepäätöksessä säädetään, soveltuvin osin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua lakia.

15 §
Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitkä lainsäädännön alaan kuulumattomat puitepäätöksen säännökset ovat asetuksena noudatettavia ja annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä puitepäätöksen ja lain täytäntöönpanosta.

16 §
Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 19 päivänä tammikuuta 2011. Lakia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen toimitettuihin todisteiden luovuttamismääräyksiin.

2.

Laki pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 4 luvun 15a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 10/1994 ja 541/2005, uusi 6 momentti seuraavasti:

4 luku

Takavarikko

15a §

Takavarikosta päättäminen vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta

– – – – – – – – – – – –

Euroopan unionin jäsenvaltiosta saapuneen todisteiden luovuttamismääräyksen osalta 2 ja 3 momentissa tarkoitettu pyyntö tehdään eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain (/) 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulle tuomioistuimelle.

– – – – – – – – – – – – –

Tämä laki tulee voimaan 19 päivänä tammikuuta 2011.

Lagförslag

1.

Lag

om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden och om tillämpning av rambeslutet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §
Genomförandet av rambeslutet

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Bryssel den 18 december 2008 av rådet antagna rambeslutet 2008/978/RIF om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden, nedan *rambeslutet*, ska iakttas som lag, om inte något annat följer av denna lag.

2 §
Tillämpningsområde

I enlighet med denna lag och rambeslutet

3) erkänns och verkställs ett i rambeslutet avsett beslut som utfärdats av en behörig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen och som myndigheten i enlighet med rambeslutet har sänt till Finland, nedan *bevisinhämtningsorder*, samt
4) sänds en av en behörig myndighet i Finland utfärdad bevisinhämtningsorder till en annan medlemsstat i Europeiska unionen för att verkställas; ordern kan utfärdas för straffrättsliga förfaranden som inletts vid förundersökning eller åtalsprövning eller i domstol.

I artikel 4 i rambeslutet finns bestämmelser om bevismaterial som omfattas av tillämpningsområdet för rambeslutet. Med bevismaterial enligt artikel 4.4 avses i Finland av de bevis som förtecknas i artikel 4.2 sådana uppgifter som myndigheten enligt 4 § har i sin besittning och som enligt finsk lag får förvaras och registreras.

3 §

Översändande av en bevisinhämtningsorder och övrig kommunikation

Vid översändande och verkställighet av bevisinhämtningsordern ska den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten kommunicera direkt med varandra, om inte något annat följer av artikel 8 punkterna 2–4 eller av 2 mom. i denna paragraf.

I Finland är justitieministeriet den centrala myndighet som avses i artikel 8.2 i rambeslutet. Justitieministeriet ska bistå de behöriga myndigheterna i kommunikationen för att översända och verkställa bevisinhämtningsordern. Om det inte går att bestämma någon behörig myndighet eller om det finns andra särskilda skäl, kan bevisinhämtningsordern översändas genom justitieministeriets förmedling. Justitieministeriet ska då utan dröjsmål översända ordern till den verkställande myndigheten.

2 kap.

Verkställighet i Finland av en bevisinhämtningsorder som utfärdats i en annan medlemsstat

4 §

Verkställande myndigheter

Behöriga att fullgöra åklagaruppgifter i samband med verkställigheten av en bevisinhämtningsorder är

1) häradsåklagaren inom Helsingfors tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Helsingfors eller Kouvola hovrätts domkrets,
2) häradsåklagaren inom Kuopio tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Östra Finlands hovrätts domkrets,
3) häradsåklagaren inom Uleåborgs tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Rovaniemi hovrätts domkrets,
4) häradsåklagaren inom Tammerfors tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Åbo eller Vasa hovrätts domkrets.

Om ordern gäller bevismaterial som finns inom flera av de i 1 mom. 1–4 punkten avsedda domkretsarna eller om bevismaterialets plats inte kan anges med säkerhet eller om det finns andra särskilda skäl, är en i 1 mom. avsedd häradsåklagare behörig oberoende av inom vilken hovrätts domkrets det begärda bevismaterialet finns.

Av särskilda skäl kan också någon annan åklagare än den som avses i 1 eller 2 mom. vara behörig åklagare.

Även centralkriminalpolisen, tullen och gränsbevakningsväsendet är behöriga att fullgöra uppgifter i anslutning till verkställigheten av en bevisinhämtningsorder, om utredningen av det brott som ligger till grund för bevisinhämtningsordern begånget i Finland under motsvarande förhållanden skulle höra till de nämnda myndigheternas behörighet enligt finsk lag.

5 §
Verkställighet av en bevisinhämtningsorder

Den verkställande myndigheten beslutar om verkställigheten av bevisinhämtningsordern i Finland. Den verkställande åklagaren eller den domstol som behandlar beslagsärendet beslutar dock om vägran att verkställa eller uppskjutande av verkställigheten. Centralkriminalpolisen, tullen och gränsbevakningsväsendet ska utan dröjsmål underrätta en åklagare om de grunder för vägran att verkställa eller för uppskjutande de känner till. Underrättelsen ska lämnas till den åklagare enligt 4 § 1–3 mom. som i fråga om bevismaterial som avses i ordern är behörig att fullgöra uppgifter i anslutning till verkställigheten.

Bevisinhämtningsordern ska verkställas i Finland med iakttagande av förfaranden enligt finsk lag, om inte något annat bestäms i denna lag eller i rambeslutet.

För att inhämta bevismaterial som avses i ordern kan husrannsakan och beslag genomföras, om detta har begärts eller om det är nödvändigt för att verkställa ordern.

I fråga om förutsättningarna för husrannsakan och beslag och i fråga om förfarandet när husrannsakan och beslag används ska 6 § 1 mom. b-punkten i denna lag och tvångsmedelslagen (450/1987) tillämpas.

6 §
Grunder för vägran

Verkställighet av en bevisinhämtningsorder ska vägras, om

a) det finns grundad anledning att misstänka att det förfarande som bevismaterial som avses i ordern hänför sig till inte uppfyller villkoren för en rättvis rättegång och verkställigheten bedömd som helhet skulle vara oskälig,
b) verkställigheten av ordern förutsätter husrannsakan eller beslag enligt tvångsmedelslagen och detta inte är tillåtet enligt tvångsmedelslagen; om ett brott enligt artikel 14.2 i rambeslutet ligger till grund för ordern får verkställighet dock inte vägras på den grunden att brottet inte skulle vara straffbart enligt lagstiftningen i Finland, om det hade begåtts under motsvarande förhållanden i Finland,
c) det finns grundad anledning att misstänka att bevismaterial som avses i ordern innehåller uppgifter om vilka det enligt 17 kap. 23 § i rättegångsbalken inte får avges vittnesmål.

Verkställighet av en bevisinhämtningsorder kan vägras, om

d) saken är slutligt avgjord med anledning av det brott som utgör grunden för ordern (ne bis in idem),
e) blanketten för bevisinhämtningsordern är bristfälligt ifylld eller klart oriktig och inte har kompletterats eller rättats inom en skälig tid som den verkställande myndigheten utsatt,
f) verkställigheten av ordern skulle äventyra säkerheten för den som anlitats som informationskälla.

Det är inte tillåtet att vägra verkställa en bevisinhämtningsorder på andra grunder än de som avses i 1 och 2 mom.

Om ett beslut om beslag vilket fattats för att verkställa ordern har underställts tingsrätten enligt 4 kap. 15 a § i tvångsmedelslagen, kan också den domstol som behandlar beslagsärendet besluta om vägran.

7 §
Uppskjutande av verkställigheten

Verkställigheten av en bevisinhämtningsorder får skjutas upp på de grunder som anges i artikel 16.1 punkt a och 16.2 i rambeslutet. Den verkställande åklagaren beslutar om uppskjutande.

Om ett beslut om beslag vilket fattats för att verkställa ordern har underställts tingsrätten enligt 4 kap. 15 a § i tvångsmedelslagen, kan också den domstol som behandlar beslagsärendet besluta om uppskjutande.

8 §
Språk och översättningar

En i artikel 6 i rambeslutet avsedd bevisinhämtningsorder som utfärdats av en myndighet i en annan medlemsstat ska översändas på finska, svenska eller engelska eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk. Den verkställande myndigheten kan också godta en order på något annat språk än finska, svenska eller engelska, om det inte finns något annat hinder för godtagandet.

Den verkställande myndigheten ska vid behov se till att ordern översätts till finska eller svenska. Justitieministeriet bistår vid översättningen av ordern.

9 §
Ändringssökande

Den som en bevisinhämtningsorder avser får föra beslutet om verkställighet av ordern till tingsrätten. Vid handläggningen av ärendet iakttas i tillämpliga delar 1 kap. 9 § 2 mom. och 4 kap. 13 § i tvångsmedelslagen samt denna lag.

Behörig tingsrätt i de fall som avses i 1 mom. är

1) Helsingfors tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Helsingfors eller Kouvola hovrätts domkrets,
2) Kuopio tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Östra Finlands hovrätts domkrets,
3) Uleåborgs tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Rovaniemi hovrätts domkrets,
4) Tammerfors tingsrätt, om bevismaterial som avses i ordern finns inom Åbo eller Vasa hovrätts domkrets.

Behörig domstol i de fall som avses i 6 § 5 mom. och 7 § 2 mom. är dock den hovrätt inom vars domkrets bevismaterial som avses i ordern finns.

Beslut av tingsrätten enligt 1 mom. får överklagas hos hovrätten.

Överklagande enligt denna paragraf hindrar inte verkställighet av bevisinhämtningsordern, om inte den domstol som behandlar ärendet bestämmer något annat.

3 kap.

Utfärdande av en bevisinhämtningsorder i Finland

10 §
Behöriga myndigheter i fråga om att utfärda en order

I Finland kan de allmänna åklagarna, tingsrätterna, hovrätterna och högsta domstolen utfärda en bevisinhämtningsorder.

Om det i Finland pågår undersökning av ett brott där bevismaterial som behövs för utredningen och omfattas av tillämpningsområdet för rambeslutet finns i en annan medlemsstat, ska förundersökningsmyndigheten utan dröjsmål underrätta den åklagare som avses i 15 § 1 mom. i förundersökningslagen (449/1987) om detta. Förundersökningsmyndigheten ska samtidigt meddela åklagaren sin uppfattning om huruvida bevismaterialet med hänsyn till artikel 21 punkterna 2 och 3 i rambeslutet ska begäras på grundval av rambeslutet eller något annat avtal om rättslig hjälp som ingåtts mellan Finland och medlemsstaten i fråga.

11 §
Språk och översättningar

Bevisinhämtningsordern ska översättas till det officiella språket eller något av de officiella språken i den verkställande medlemsstaten. Om medlemsstaten i fråga har anmält att den också godtar en översättning till något annat av de officiella språken i Europeiska gemenskapernas institutioner, kan bevisinhämtningsordern översättas till ett språk som medlemsstaten godtar.

Den utfärdande myndigheten ska vid behov se till att bevisinhämtningsordern översätts till ett språk som den verkställande staten förutsätter. Justitieministeriet bistår vid översättningen av ordern.

4 kap.

Ersättningar

12 §

Betalning av ersättning till en annan medlemsstat

Om en annan medlemsstat enligt sin nationella lagstiftning är ansvarig för verkställigheten av en bevisinhämtningsorder som utfärdats av rättsliga myndigheter i Finland, ska Finland på yrkande av staten i fråga betala denna stat ersättning för de skadestånd som betalats ut. I den mån skadan eller en del av den beror på den verkställande statens handlande betalar Finland dock inte ersättning.

Justitieministeriet beslutar om betalning av ersättning.

13 §

Yrkande på ersättning av en annan medlemsstat

Om Finland enligt sin nationella lagstiftning är ansvarigt för skada på grund av verkställigheten av en bevisinhämtningsorder som utfärdats av rättsliga myndigheter i en annan medlemsstat, kan Finland yrka att medlemsstaten ersätter Finland för de skadestånd som finska staten betalat ut till den del skadan inte helt eller delvis beror på de finska myndigheternas handlande.

Justitieministeriet beslutar om yrkande på ersättning.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

14 §

Förhållande till andra lagar och internationella förpliktelser

På rättslig hjälp enligt denna lag ska utöver denna lag och rambeslutet även lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden tillämpas i tillämpliga delar.

15 §
Bemyndigande att utfärda förordning

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om de bestämmelser i rambeslutet vilka inte hör till området för lagstiftningen men ska iakttas som förordning och utfärdas vid behov närmare bestämmelser om verkställigheten av rambeslutet och lagen.

16 §
Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 19 januari 2011. Lagen tillämpas på bevisinhämtningsorder som översänds efter ikraftträdandet.

_____

2.

Lag om ändring av tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 4 kap. 15 a § i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987), sådan paragrafen lyder i lagarna 10/1994 och 541/2005, ett nytt 6 mom. som följer:

4 kap.

Beslag

15 a §

Beslut om beslag när en främmande stat har begärt rättshjälp

_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _
I fråga om en bevisinhämtningsorder som inkommit från en medlemsstat i Europeiska unionen ska begäran enligt 2 och 3 mom. framställas hos den domstol som avses i 9 § 2 mom. i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden och om tillämpning av rambeslutet (/).
_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

Denna lag träder i kraft den 19 januari 2011.

Asia: Sisäasiainministeriö ja keskusrikospoliisi: eriävä mielipide

Aihe:
Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosoikeudenkäyntejä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta (todistepuitepäätös)

Oikeusministeriön asettamassa työryhmässä on valmisteltu hallituksen esitys, joka koskee EU:n piirissä hyväksytyn todistepuitepäätöksen täytäntöönpanoa. Eriävän mielipiteen jättäjät katsovat, että puitepäätöksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia, koska siinä pyritään tehostamaan todisteiden luovuttamista toiseen jäsenmaahan rikosten selvittämistä, syytetoimia ja tuomioistuinkäsittelyä varten. Täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain rajoitetuissa tilanteissa.

Eriävä mielipide kohdistuu mietinnössä esitettyyn ratkaisuun siitä, miten todisteiden luovuttamismääräyksen antamiseen liittyvät toimivaltuusasiat poliisin ja syyttäjien välillä tulisi ratkaista todisteiden luovutuspuitepäätöksen voimaansaattamislaissa. Mietinnön mukaan poliisilla ei olisi missään tilanteissa oikeutta antaa luovuttamismääräystä.

Eriävän mielipiteen jättäjät pitävät kiinni siitä toimivaltuudesta, jonka puitepäätös antaa poliisille. Puitepäätös sallii Suomen poliisin antaman todisteiden luovuttamismääräyksen niissä tilanteissa, joissa todisteen hankkimisessa toisessa maassa ei ole tarvetta käyttää etsintää tai takavarikkoa. Käytännössä näitä toimivaltuuksia täytyy käyttää usein tilanteissa, joissa tiedot ovat muun kuin täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa. Ratkaisu olisi looginen suhteessa jäädyttämispuitepäätöksen lopputulokseen, jossa syyttäjän toimivaltaa perusteltiin hallituksen esityksessä jäsenvaltioiden tarpeeseen voida luottaa toistensa pakkokeinopäätöksiin, vaikkakin ratkaisu rajoittaa tällöin tutkinnanjohtajan oikeutta päättää tutkintatoimenpiteestä. Määräyksissä tarkoitettujen tietojen voidaan olettaa olevan pääasiassa erilaisia rekisteritarkistuksia esitutkintaviranomaisten käytössä olevista rekistereistä tai pankkitiedusteluja taikka muita tiedusteluja, jotka kohdistuvat yksityisiin toimijoihin, toisin sanoen kaikkea sellaista tietoa, jota oikeusapuyhteistyössä tyypillisesti vaihdetaan. Mielestämme poliisilla tulisi olla oikeus antaa määräyksiä niissä tilanteissa, joiden täytäntöönpano liittyy pääasiassa toisen jäsenmaan poliisiviranomaisen käytössä oleviin tietoihin. Sanotunlaisten yksinkertaisten rekisteritarkistusten ollessa kyseessä ei olisi edes tarkoituksenmukaista, että pyynnöt joudutaan kierrättämään syyttäjien kautta. Myös hallituksen esityksen perusteluissa on todettu puitepäätöksen mahdollistavan tietyn laajuisen toimivallan antamisen poliisille. On ennenaikaista todeta, että muut jäsenmaat suhtautuisivat torjuvasti Suomen poliisin luovuttamismääräyksiin, jotka liittyvät lähinnä yksinkertaisiin rekisteritarkistuksiin.

Lakiehdotus tulee mielestämme muotoilla sellaiseksi, että se mahdollistaa sujuvan kansainvälisen yhteistyön. Tällöin tulee pitää huoli siitä, että vältytään muodolliselta vahvistamismenettelyltä eli siltä, että määräykset tulee kierrättää syyttäjällä ennen niiden lähettämistä toiseen maahan. Tämä voidaan toteuttaa paljolti siten, että huomioidaan ensinnäkin ne maat, jotka hyväksyvät vain syyttäjien, tuomareiden ja tutkintatuomareiden antamat määräykset. Toiseksi poliisi antaisi määräyksen vain sellaisissa tilanteissa, joissa tieto on nopeasti saatavissa toisesta maasta,

esimerkiksi rekisteritarkistukset toisen viranomaisen tiedostoista. Työtään viimeistelevän pakkokeinotoimikunnan tavoitteena vaikuttaisi olevan se, että syyttäjiä ja poliiseja koskevan yhteistyövelvoitteen nojalla syyttäjä pääsee riittävällä tavalla vaikuttamaan todisteiden luovuttamista koskevan määräyksen antamiseen, vaikka toimivaltuus olisikin poliisilla. Mietinnössä valittua ratkaisua on perusteltu sillä, että se on selkeä ja yksinkertainen. Mielestämme näin ei ole: yksinkertaisten pyyntöjen kierrättäminen syyttäjien kautta ei palvele käytännön työn tekijää. Näkemyksemme mukaan ehdottamamme kompromissiehdotus toimisi käytännössä mietinnön ratkaisua paremmin. Nyt valmistunut mietintö ei mielestämme vastaa käytännön haasteita.

Katsomme myös, toisin kuin hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 7/2005 vp) ei ole niinkään pohdittu toimivaltuutta koskevan kysymyksen ratkaisua syyttäjien ja poliisin välillä, vaan pikemminkin tuomioistuimen ja syyttäjien välillä. Mainittu mietintö koskee niin sanotun jäädyttämispuitepäätöksen täytäntöönpanoa, jolloin keskeisenä kysymyksenä oli siirtää tuomioistuimille kuulunutta toimivaltaa hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon osalta syyttäjille. Syyttäjien ja poliisin välisestä suhteesta lakivaliokunnan mietinnössä painotetaan sitä, että lakiehdotuksella ei tule muuttaa nykyistä järjestelmää vaan esitutkinnan johto säilyy edelleen esitutkintaviranomaisilla.

Lopuksi vielä toteamme, että puitepäätöksen kansallisen täytäntöönpanon on perustuttava esitutkintalain keskeisiin säännöksiin ja periaatteisiin, kuten siihen, että esitutkinnan aikana tutkinnanjohtaja johtaa esitutkintaa ja päättää, millä tavoin syyttäjän asettamaan tavoitteeseen päästään, noudattaen kuitenkin lain edellyttämää yhteistyövelvoitetta. Pakkokeinotoimikunta tulee lähiaikoina luovuttamaan mietintönsä ja tiedossa on jo nyt, että esitutkintalain 15 §:n mukainen syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten välinen yhteistyö esitetään säädeltäväksi nykyistä yksityiskohtaisemmalla tavalla. Tutkinnanjohto säilyisi kuitenkin esitutkintaviranomaisella. On valitettavaa, että työryhmä ei kyennyt odottamaan pakkokeinotoimikunnan mietinnön valmistumista ja hyödyntämään sitä ehdotuksen laadinnassa. Mielestämme on epätoivottavaa, että pakkokeinotoimikunnan laatiman kokonaisratkaisun sijasta tässä yksittäisessä tapauksessa meneteltäisiin toisella tavalla erillisratkaisuun tukeutuen.

Marja Kartila
poliisiylitarkastaja

Taina Neira
rikostarkastaja

Sarjan aiemmat julkaisut vuonna 2009

1. Seksuaalirikollisten hoito
2. Luottotietolain muuttaminen
3. Tiedoksianto oikeudenkäynnissä

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. (09) 160 03
www.om.fi

PB 25
00023 STATSRÅDET
tfn (09) 160 03
www.jm.fi